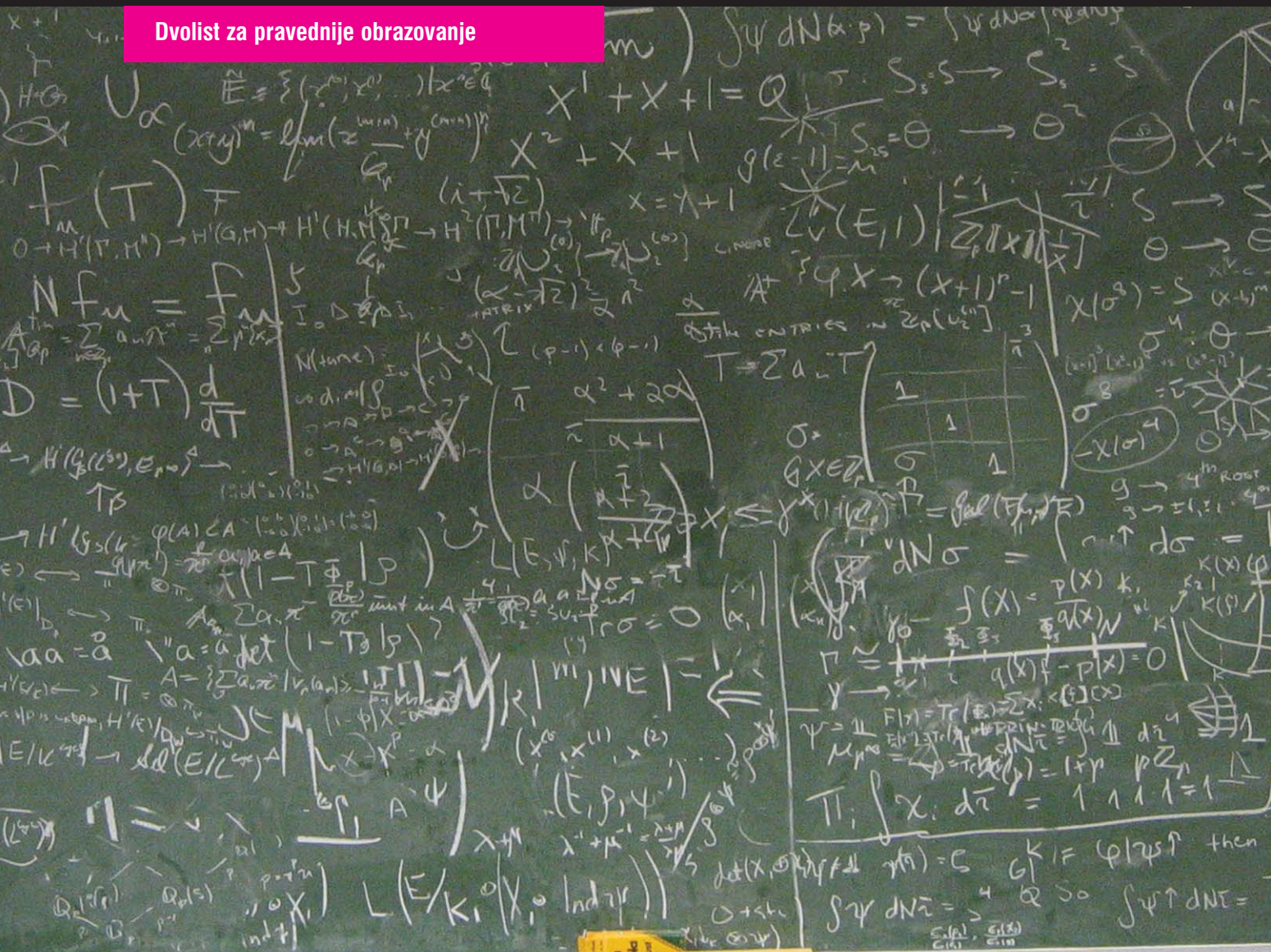

ŠKOLEGVIJUM

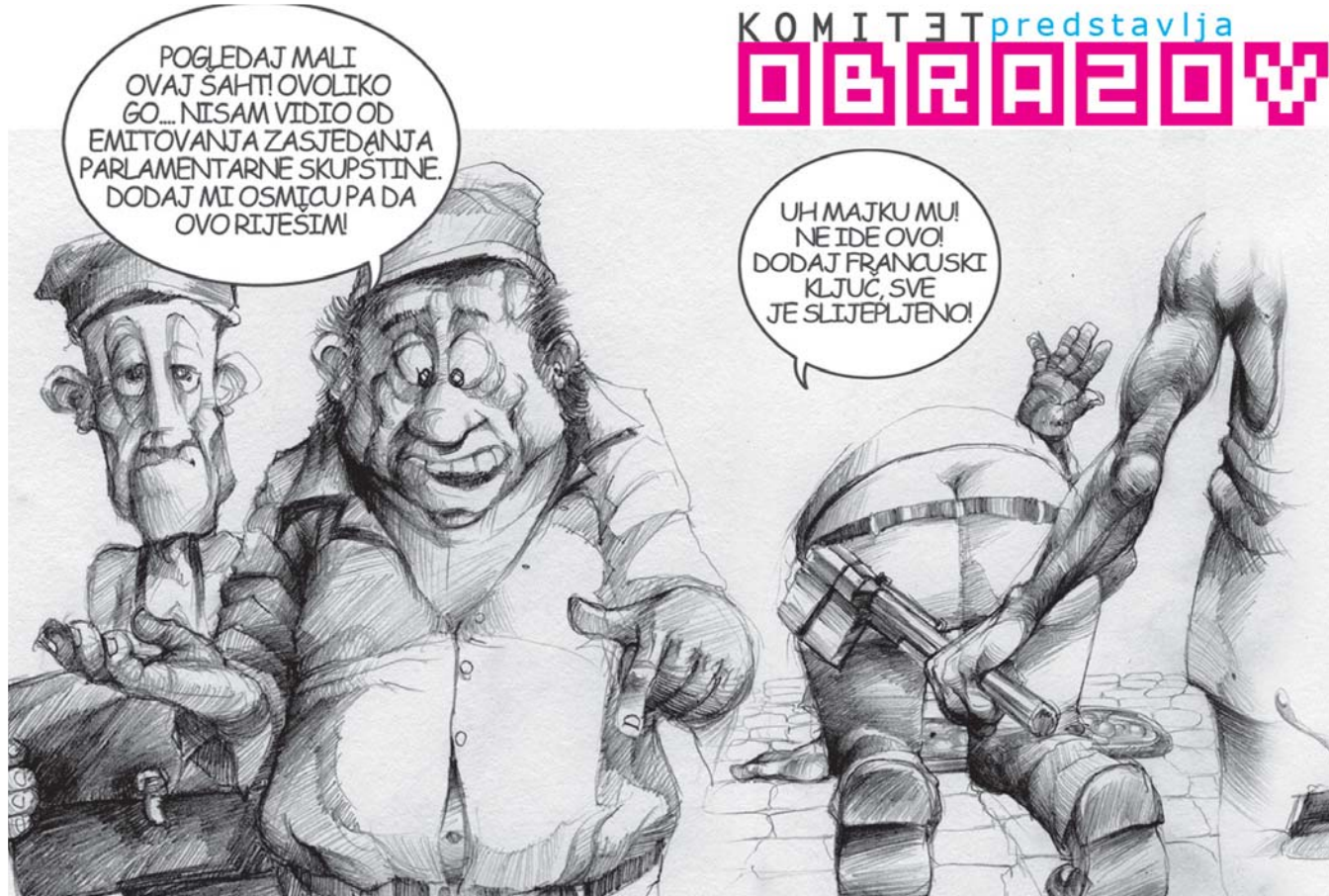

Dvolist za pravednije obrazovanje

Autor stripa: Sanjin Fazlić

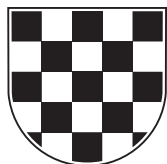
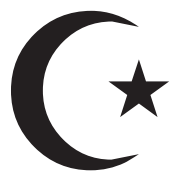

MI PROGRAM

NE MOGU DOHYATITI, TREBAT ĆU ICI MALO DUBLJE! DODAJ MI ĆEKIĆ!

EH, ETO GA, PRESTADE! UĆI, MALI, UĆI, NEĆEŠ CI JELOG ŽIVOTA ALAT DODAVAT.

obrazovanje

SADRŽAJ

**7-31 ZBORNICA + 33-47 OŠTRENJE PA-
 PERJA + 49-65 U RALJAMA POLITIKE +
 67-75 NACIONALIZAM + 77-83 BOSNOM
 KRUŽI NAUK, NAUK TJERONAUKA +
 85-91 BUDUĆNOST JE POČELA BEZ NAS +
 95-109 OH! UH! UDŽBENICI + 111-117
 RODITELJSKI SASTANAK + 119-127 SEKS
 KATEDRA**

Test za nastavnike

NASTAVNIK, PRED OGLEDALOM

Je li obrazovanje prava
struka za vas?

1. Šta vam znači zvono za kraj časa?

- a) početak života
- b) čas manje do penzije
- c) mali odmor za nastavnika, ali veliki za učenike

2. Autoritet nastavnika počiva na

- a) neznanju učenika
- b) strahu učenika
- c) fizičkoj snazi

3. Nastavnici imaju razloga za štrajk zbog

- a) malih plata
- b) malog regresa
- c) malih toplih obroka

4. Nastavniku je dnevnik

- a) što je policajcu pendrek
- b) što je Budalini Talu buzdohan
- c) što je davljeniku pojas za spasavanje

5. Kad ne biste bili nastavnik, bili biste

- a) dreser
- b) svećenik
- c) penzioner

Rješenje: Ako ste zaokružili barem jedan odgovor, zalutali ste u razred i zbornicu.
Ako zaokružili više od pet ponuđenih odgovora, kandidujte se za ministra obrazovanja. ●

školegijum prvo polugodište

ZBORNIC A

8 PROBLEMA? NEMA. + **10** ŠKOLA NA KRAJU ENTITETA + **11** 9 UČENIKA, 4 UČITELJA, 4 RAZREDA, 1 ODJELJE-
 NJE + **12** PREDNOST ILI PROKLETSTVO? + **14** SPOMENIK
 DOBROJ VOLJI DONATORA + **15** JE LI TOLIKO VAŽNO KA-
 KO NAM SE ŠKOLA ZOVE? + **14** ZAŠTO JE LAKŠE DOBITI
 TEKST IZ SPLITA NEGO IZ SARAJEVA + **16** ZATO JE LAKŠE
 DOBITI TEKST IZ SPLITA NEGO OD MENE + **18** DNEVNIK
 NASTAVNIKA + **26** OBUKA NASTAVNIKA + **27** BEZBRIŽNI
 ŽIVOT U AMSTERDAMU + **30** PRVI PUT S UČOM NA KLA-
 ĐENJE + **31** PRESUDA

Reportaža

PROBLEMA? NEMA.

Enes Kurtović

Kako je urednik Školegija nastavnicima OŠ "Bosansko Grahovo" pokvario jedan idiličan radni dan

Sadašnji stanovnici Bosanskog Grahova, pola u šali, pola u zbilji, kažu za svoj grad da je "na kraju svijeta, pa još jednu stanicu dalje". Teritorijalno veoma prostrana opština, koja je prije rata imala 8303 stanovnika, (95,5% Srba, 2,6% Hrvata, 1,8 % ostalih i 0,1% Bošnjaka) i petnaest godina nakon rata ostaje prazan prostor, s tek nekoliko naseljenih mjesta. Prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku iz 2009. godine, na području ove opštine živjela su 2102 stanovnika – Srbi povratnici i Hrvati doseljenici. Prije rata, na teritoriji opštine postojalo je nekoliko osnovnih škola, dok je u gradu pored osnovne postojala i srednja škola. Danas u Bosanskom Grahovu postoji samo jedna osnovna škola.

Iznenadna posjeta osoblju ove škole, s kojim sam razgovarao u školskoj zbornici, izazvala je kod njih iznenađenje i radoznalost, ali i vidljivu dozu opreza. Na informaciju o postojanju Inicijative za pravednije obrazovanje i dvolista Školegijum koji pokušava skrenuti pažnju javnosti na probleme u školstvu, skeptično vrte glavama i uglavnom ćute. Jedan primjerak posljednjeg broja Školegijuma dajem prvom nastavniku do sebe kao dokaz da takav dvolist stvarno postoji. Od šestoro nastavnika jedva sam uspio saznati da školu pohađa 75 uče-

školegijum prvo polugodište

Foto: Enes Kurtović

nika i da se broj učenika smanjuje u nekoliko zadnjih godina, te da škola ima 11 zaposlenih.

Školegijum? Ne, hvala!

Nastavnik koji je letimično pregledao Školegijum bio je vrlo kritičan jer je u tamo objavljenom rasporedu časova primijetio da nema hrvatskog jezika. Objašnjavam da se radi o rasporedu nastave u Unsko-sanskom kantonu i da popratni tekst objašnjava kako je tamo smanjen fond sati matematike, na račun vjeronauke, iako su nastavni plan i udžbenici pripremljeni za veći broj časova. Objašnjenje nailazi na gluhe uši mog sagovornika, koji s izrazom prezira na licu baca Školegijum na sredinu stola i prihvata se dnevnih novina koje je čitao i prije mog dolaska. Kasnije saznajem da je taj mladi prosvjetni radnik župnik koji u ovoj školi predaje katolički vjeronauk. A Školegijum će do kraja mog posjeta ostati da leži na stolu, jer niko od drugih nastavnika nije želio, htio ili smio pogledati njegov sadržaj.

U zbornicu je nakratko svratio i direktor škole. Na objašnjenje da sam posjetio ovu školu da bih napisao tekst o njenom radu i problemima sa kojima se susreće, direktor kratko odgovara da škola nema problema. Naivno misleći da nisam dobro objasnio svrhu svoje posjete nabrajam kako mislim na praktične teškoće u realizaciji dva nastavna plana i programa – srpskog i hrvatskog, i istovremeno osmogodišnje i devetogodišnje škole, te probleme

Kombinovana nastava à la Grahovo

U učionici su dva različita razreda. Pola učenika jednog razreda ima nastavu iz srpskog, a druga polovina iz hrvatskog jezika. Drugi razred ima matematiku. Svu nastavu istovremeno izvodi jedan nastavnik.

ЕНГЛИСХ, ПЛЕАСЕ!
Učenci srpske nacionalnosti u prvom i drugom razredu uče samo ćirilicu. Latinicu usvajaju na nastavi engleskog.

adekvatnosti udžbenika, opremljenosti škole nastavnim sredstvima i kadrovima, o učešću roditelja u nastavnom procesu... Direktor me prekida kratkom izjavom da u ovoj školi nemaju takvih problema te je uz izvinjenje da ima važan sastanak napustio zbornicu.

Nojevsko zabijanje glave u pijesak

Iz razmjene pogleda i nakašljavanja preostalih nastavnika zaključujem da u ovom malom kolektivu baš "i ne cvjetaju ruže". Nastavnica biologije i hemije, inače već penzionisana, kroz šalu priča kako ni ona nema problema u svom radu, jer joj je svejedno da li učenici govore hemija ili kemija,

ćelija ili stanica, jer joj je samo bitno da djeca znaju. Na pitanje da li su imali problema oko izbora udžbenika po kojima će raditi, prisutni nastavnici su se međusobno z gledali, da bi k/hemičarka objasnila da je udžbenike već odabrao "neko drugi". Ubrzo je većina nastavnika napustila zbornicu, plašeći se valjda da će im biti upućeno neko osjetljivo pitanje, tipa: "Koji predmet predajete?", pa da ne moraju objašnjavati kako fizičko vaspitanje i pravoslavnu vjeronauku predaje ista osoba ili da engleski jezik predaje neko ko je završio kurs. Od preostalih sagovornika saznajem kako problema ima, ali niko nije želio da imenom stane iza svoje priče. Drago im je što se pojavio neko zainteresovan i za njihove probleme, ali ne vjeruju u mogućnost rješenja. Političke, nacionalne, profesionalne, etičke dileme ovi ljudi svjesno ili refleksno guraju pod tepih, praveći se da takvi problemi ne postoje. Zabijaju glavu u pijesak svoje sive svakodnevnice, odrađuju svoj posao za budžetski obezbijeđenu platu, kao da rade u mesnici, a ne u osnovnoj školi. To je valjda odbrambeni mehanizam koji im omogućava da fizički opstanu u Bosanskom Grahovu, u tom surovom mikrokosmosu ograničenom planinskim vrhovima Šatora, Dinare i Jadovnika, na kraju svijeta pa još jednu stanicu dalje. ●

Obrazovanje u provinciji

ŠKOLA NA KRAJU ENTITETA

Enes Kurtović

Malu školu u selu Podvidača, koju su pohađala djeca različite nacionalnosti iz oba entiteta, koristili su strani donatori kao primjer mogućeg zajedničkog obrazovanja u multietničkoj sredini. Ekonomija je prije politike uništila mit.

Podvidača je selo rasuto po podgrmečkim obroncima, u gluhom trouglu između Sanskog Mosta, Bosanske Krupe i Bosanskog Novog, prije rata naseljeno stanovništvom srpske nacionalnosti. Dejtonska linija razgraničenja podijelila je Podvidaču na dva dijela: većina porodičnih kuća pripala je RS-u, dok je dio oko srušene zgrade područne škole na teritoriji FBiH.

Škola je 2003. godine obnovljena i te godine u njoj se u četiri razreda školovao 51 učenik iz cijele Podvidače i susjednog bošnjačkog naselja Čirkići. Iz godine u godinu brojnost učenika je opadala, o čemu svjedoče fotografije na školskom panou.

Pet đaka, jedna učionica

Danas područnu školu u Podvidači pohađa pet đaka: Harisa, Božana, Haris, Đemila i Elvedin. Njih petoro u tri razreda podučava učiteljica Đemka. Svi su smješteni u jednu učionicu: dvoje ih, iz drugog i petog, gledaju na jednu, a troje iz trećeg razreda u drugu tablu. Škola već sad radi ispod propisanog minimuma od sedam đaka, ali je centrala iz Kamengrada odobrila izvođenje nastave i

Foto: Enes Kurtović

ove školske godine “zbog specifične situacije”. Učiteljica sumnja da će se naredne školske godine u Podvidači oglasiti školsko zvono: Elvedin će u šesti razred u Kamengrad (FBiH), a Božana i njen mlađi brat koji treba ići u prvi razred, vjerovatno će biti upisani u osnovnu školu u Budimlić Japri (RS). “Naši na ovu, a njihovi na onu stranu” – kaže učiteljica, koja u školstvu radi od 1969. godine. Ne treba joj puno zamjerati upotrebu ove “naši-njihovi” leksike, jer tako govore i političari i funkcioneri u ministarstvima obrazovanja.

Djeca kažu da vole svoju školu i da ne bi išla u neku drugu. Jedina podjela koju poznaju je na djevojčice i dječake kad se igra košarka u školskom dvorištu.

Dva entiteta pod jednim krovom

Škola, zbog svoje izolovanosti, nikad nije postala poligon za “političko prepucavanje” o nacionalnoj ugroženosti u obrazovanju zbog izvođenja nastave samo po bosanskom nastavnom planu i programu i o nužnosti uvođenja sistema “dvije škole, (dva entiteta), jedan krov”. Ugušila ju je ekonomska besperspektivnost ovog kraja, raseljavanje stanovništva, odlazak djece svih nacionalnosti za boljim uslovima života.

Pa ipak, iako ovako minijaturna i smještena na kraju svijeta i entiteta, škola u Podvidači odličan je primjer kako funkcioniše sistem vrijednosti i prioriteta u bh. obrazovnom sistemu. Naime, škola nema računara, ali je zato nastava vjeronauke osigurana i pop i islamski vjeroučitelj iz Kamengrada redovno (jednom sedmično) dolaze držati svoju nastavu. ●

Iz iskustva

9 UČENIKA, 4 UČITELJA, 4 RAZREDA, 1 ODJELJENJE

Adisa Demirović

Foto: Adisa Demirović

Područna škola "Petrovići" nalazi se 16 km od Olova i pripada OŠ "Olovo". Nastavu pohađa 9 učenika u četverostrukom kombinovanom odjeljenju – 3 su prvaca, 2 učenika drugog razreda, 1 učenik četvrtog i 3 učenika petog razreda. Svi oni nastavu slušaju u jednoj učionici, svi pripadaju jednom odjeljenju sa više razreda. Nedostaje samo 3. razred pa da budu svi niži razredi na jednom mjestu u isto vrijeme.

Umijeće predavanja

"Rad sa četiri razreda istovremeno je izrazito težak i iscrpljujući. Potrebno je puno truda i zalaganja učiteljice i učenika. Moje višegodišnje iskustvo predavanja u kombinovanom odjeljenju olakšava mi podučavanje – dobro se snalazim u radu. U kombinovanom odjeljenju posebno je teško raditi s učenicima prvog razreda, jer se njima treba poklanjati više pažnje – mali su i za njih je sve novo. Oni žele da samo njima pričam, njih slušam i volim. Ni u jednom momentu ne smijem zapostaviti niti jedan razred i na to trošim najviše vremena. Najvažnije je učenike naučiti da ne obraćaju pažnju kada se radi s učenicima ostalih razreda. Nije rijedak slučaj da je djeci interesantnije gradivo nekog drugog razreda pa onda ne shvate ono što sam objašnjavala vezano za njihovo gradivo. Veliku ulogu igra i raspored časova, što je bolji raspored, bolja je i nastava, odnosno tok samih časova. Najteže je raditi na času gdje sva četiri razreda uče

novo gradivo. Tada je potreban dodatni trud i učiteljice i učenika, da bi čas uspio i nastavne jedinice bile shvaćene.

Ljubav prema učiteljici

Osim nedostataka, naravno, rad u kombinovanom odjeljenju ima i svojih prednosti. Jedna od prednosti je što ima manje učenika i što se više zbližim s njima. A što sam bliže učeniku, on će sve više i napredovati; što ga više znam, više ću uspjeti "izvući" iz njega. Poznajući učenikove mane i vrline lakše je raditi s njim, tačno znam kako se trebam prema njemu ponašati u nekoj situaciji.

U područnim školama učenici više vole učiteljicu i više imaju povjerenja u nju, odnosno, u pitanju je obostrana privrženost. Imam i primjere učenika, recimo, da se više trude i uče jer vole učiteljicu, žele da se dokažu koliko vrijede. Iako su prilično siromašna, djeca u ovoj školi izgledaju i jesu jako sretna. Njima odlazak u školu i njihova učiteljica znače sve i takvu djecu ne možete ne voljeti.

Ja iskreno više volim rad u područnoj školi u kombinovanom odjeljenju baš zbog tog bliskog odnosa s učenicima. Iz iskustva mogu tvrditi da je rad u takvom odjeljenju puno teži i zahtjevniji, ali ima puno više topline i ljubavi nego u odjeljenju sa više učenika jednog razreda. Mnogo toga bih imala reći o radu u kombinovanom odjeljenju, a za to bi mi trebalo puno više vremena i prostora." ●

Više od profesije

PREDNOST ILI PROKLETSTVO?

Branka Čović

Učiteljski poziv na selu i u gradu. Kako je bilo nekad, a kako je sad? Šta se mora, a šta se nikada neće promijeniti? Odgovori iz bogatog životnog i učiteljskog iskustva

Vjerojatno je priča o prednostima i manjkavostima života na selu i u gradu već odavno preživakana kroz različite sociološke, gospodarstvene, politološke i ine studije. Društvena slika sadašnjeg trenutka najbolje ilustrira što znači kad se seoskog čovjeka prisili na život u gradu i kad čovjek asfalta izuva svoje "lakovane" cipele i s bakandžama na nogama krene za "kruhom svagdašnjim" raditi na selo.

Učiteljski poziv nekad i sad

Ovo je priča o svim onim učiteljima koji su započeli svoju učiteljsku karijeru u malim seoskim školama. Nekoć je to bio zakonom propisan slijed učiteljske profesije; svaki mladi učitelj je trebao okusiti pet godina rada na selu, kako bi bio pripravan na zahtjeve učiteljskog posla u gradu. Posljednjih dvadeset godina i učiteljski put je našao svoj prečac; današnji mladi učitelj doslovno s fakulteta ulazi u veliku gradsku školu (vrlo često ga mjesto u školi čeka, dok još uvijek polaže ispite), a da se nitko nije upitao koliko je pripravan suočiti se sa svim izazovima učiteljskog poziva.

Budući da je u ovih posljednjih dvadeset godina imperativ uspješnosti u društvu postalo pitanje

Foto: Omnibus

prestiza, tako je i posao u gradskoj školi postao dio takvog društvenog konteksta (naravno u okvirima u kojima učiteljski poziv danas uopće može biti prestižan). Je li ozakonjen slijed učiteljske karijere bio tek puka izmišljotina ondašnjeg sustava? Ili je seosko "brušenje" učitelja imalo smisla? Gdje se i na koje načine danas pripremaju mladi učitelji koji ulaze u gradske škole? Što se dogodilo sa seoskim školama? Tko su ljudi koji i dan-danas rade kao seoski učitelji? Jesu li po kazni ostali raditi na selu? Što je s djecom koju "kaznjenici" podučavaju? Imaju li seoska djeca jednake šanse kao i gradska djeca za uspješnu budućnost?

Učenje za život

Odgovore na ova pitanja sam saznala u trenutku kad sam nakon sedam godina rada po seoskim (i otočnim) školama, započela "gradsku" karijeru pedagoginje u školi koja, pored one već spomenute prestižnosti, slovi za elitnu gradsku školu. I prestiž i elitizam su za mene bili izazov; ne kako bih ih zavrijedila, već kako bih ih otkrila. Već treću godinu pokušavam pronaći opravdanost ove "titularnosti" škole u kojoj radim i što više tražim sve sam dalje od onog što je njena primarna funkcija – učenje za život.

Djeca se obrazuju kako bi zadovoljila kriterij uspješnosti s ocjenom odličan i time dobili status primjernih, uzornih učenika u očima svojih nastavnika, školi donijeli nagrade, pohvalnice s natjeca-

Foto: Omnibus

nja koja će opravdati njen status najbolje, elitne škole, te kako bi ispunila očekivanja svojih ambicioznih roditelja, kojima je djetetova škola samo sredstvo na putu uspjeha koji su mu zacrtali. Djeca koja ne uspijevaju ponijeti ovaj teret, bivaju etiketirana, ne samo od svojih nastavnika već i svojih vršnjaka, kao loša, sa sniženim kapacitetima, teško odgojiva, nezanimljiva, bezobrazna, problematična... samo zato što se bore za opstanak u okruženju koje im pored obitelji predstavlja središte njihova življenja.

Što je s učiteljima koji se ne uklapaju u ovakav koncept elitne, gradske škole? Što je s onim učiteljima koji ne podučavaju zbog nagrada i pohvalnica, već pripremaju učenike za život? Što je s onima koji se bave "problematičnim" klincima, traže pomoć za njih, te kucaju na vrata školskih pedagoga, psihologa? Što je s onima koji ne popuštaju pred nerazumnim zahtjevima ambicioznih roditelja, za dobrobit djeteta?... Takvi učitelji postaju neuspješni, nestručni, neprofesionalni, konfliktni, a nerijetko njihova politička i vjerska uvjerenja postaju upitna.

Poštovanje ne zavrjeđuješ pozicijom

Zanimljivo je da je među ovim "neuspješnim" učiteljima, najviše onih koji su započeli svoju učiteljsku karijeru na selu. Što se dogodilo "seoskim" učiteljima da bivaju tako "neprilagođeni"?

Mentalitet male sredine je sam po sebi krut, nepovjerljiv, neprilagodljiv. Surovost jednog dalmatinskog krša, izoliranost jednog dalmatinskog otoka, učinili su uvjete života i rada u ovim sredinama otežavajućim. Doći u jednu takvu sredinu, po "službi", odraditi posao, a da te ljudi prihvate, da ti vjeruju, nije nimalo lak zadatak.

Uvjerila sam se da ona narodna o seoskom popu, doktoru i učitelju kao "hodajućim bogovima" više ne stoji. Trebalo je zavrijediti povjerenje roditelja i djece, pokazati im da ništa ne "odrađuješ" već živiš s njima; da si tu po vlastitom izboru, a ne po službenoj dužnosti.

Naučila sam da poštovanje ne zavrjeđuješ pozicijom, već ga stječeš; da autoritet gradiš ne temelju svoje čovječnosti, a potom stručnosti. Da ne postoje riječi "ne može se", "nerješivo je" jer život i rad u otežanim uvjetima ne poznaju takvo nešto. Naučila sam da moja profesija nije posao, već životni poziv; naučila sam kako otvoriti vrata škole i udahnuti život u nju; kako podići kvalitetu življenja djeci kojoj je škola mjesto i učenja i druženja i igre (jer škola to i jest).

Odustati od ovog iskustva, koje me odredilo u osobnom i profesionalnom životu, kako bih zadovoljila politiku samo jedne u nizu današnjih gradskih škola, to znači odustati od sebe. Ne hvala, ostajem "neprilagođena". ●

Škola bez đaka

SPOMENIK DOBROJ VOLJI DONATORA

Enes Kurtović

Selo Dabar u opštini Sanski Most nekada je nosilo epitet "najveće mjesne zajednice u SFRJ". Ovo "najveće" odnosilo se na teritoriju, jer je Dabar razasut po brdima i dolinama širokog prostora Podgrmeča, između grada Sanskog Mosta, Sanice i Lušci Palanke. Po zadnjem popisu stanovništva iz 1991. godine, Dabar je imao 1633 stanovnika srpske nacionalnosti, sa već tad primjetnim trendom raseljavanja. U ratnim dešavanjima septembra 1995. godine, kompletno stanovništvo je izbjeglo, a proces povratka otpočeo je nakon 2000. godine.

Nijemo školsko zvono

U sklopu programa podrške povratku, u Dabru je 2003. godine donatorskim sredstvima obnovljena zgrada osnovne škole uz prigodnu svečanost i optimistične govore tadašnjeg kantonalnog ministra obrazovanja, načelnika opštine, predstavnika mjesne zajednice i donatora iz humanitarne organizacije. Zajednička nit svih govora bila je škola kao osnova za budućnost ovog kraja, škola kao preduslov povratka mladih, škola kao preduslov života. Ali, i sedam godina poslije tog otvorenja, u dabarskoj školi se još nije oglasilo školsko zvono. Ovdje se oglašavaju samo zvana na sahranama preminulih mještana, što potvrđuje priču o Dabru kao selu koje nestaje, u koje su se vratila samo pojedina staračka domaćinstva.

Školska zgrada svojom veličinom i novom fasadom odudara od pejzaža, ali je zarasla u korov i grmlje pa izaziva osjećaj tuge i gorčine. Tišinu oko

Foto: Enes Kurtović

škole para samo oštri zvuk motorne pile iz pilane koja se nalazi u blizini škole i poneki povik tamošnjih radnika. Mramorna ploča s nazivom škole i logotipom donatora još stoji pored zabravljenih ulaznih vrata. Kroz kupinove bodljikave loze teško se pride prozoru jedne od učionica. Unutra je desetak stolica različitog oblika i veličina poredanih u nekom nepravilnom polukrugu i jedan sto postavljen ispred školske table. Zidovi učionice su prazno bijeli, bez učeničkih radova, bez geografskih karata. Par čikova po podu odaje da je u pitanju scenografija nekog sastanka odraslih mještana Dabra.

U začaranom krugu

Dva radnika iz susjedne pilane pričaju o školskoj zgradi, o tome kako nakon obnove nikada nije ni korištena za nastavu, jer u selu nema djece, nema povratka mladih. Jedni ostaju gdje jesu, jer imaju kakvo-takvo zaposlenje koje im Dabar ne može obezbijediti, malobrojni koji bi se i vratili s djecom ne čine to dok škola ne proradi, škola čeka djecu kako bi počela s radom i tako se začarani krug vrti unedogled. Slagalica je suviše komplikovana za one koje svake četiri godine izaberemo da rade taj posao.

Na pitanje gdje se školuju njihova djeca, radnici odgovaraju da su ona i ostatak porodice u okolini Zenice, odakle i oni dolaze. U Dabru samo rade, jer vlasnik za težak posao u pilani nije mogao naći radnike ni u Dabru ni u Sanskom Mostu. Još jedna nelogičnost svojstvena bh. postratnoj tranziciji. ●

Nomen est omen

ЈЕ ЛИ ТОЛИКО ВАЖНО КАКО НАМ СЕ ШКОЛА ЗОВЕ?

Осман Зукић

Како идеологија, историјске промјене и контексти могу утицати на имена јавних установа најбоље свједочи примјер промјене имена основне школе у Олову

Могу изравно посвједочити да сам завршио школу која је у десетљеће и пол прозвана са три различита имена. Матичар је имао пуне руке посла око исте установе од почетка рата до непосредно након њега. Најприје је носила име познатог сликара Јевреја Даниела Озме (што и моје књижице потврђују, с тим да је име познатог сликара уписано као *Данијел*), који је рођен у Олову, да би крајем рата била преименована именом ратног команданта Оловске бригаде Сенахида Болића Боле, да би опет, нетом послуже рата, названа једноставно – ОШ Олово. Дакле, три историјска контекста, три имена.

“Уписала сам малог у Озму”

Најприје се јужнославенски социјализам упустио у авантуру да јавне установе назива именима ратних хероја како би се задржало сјећање на њихове заслуге у очувању и одбрани идеје братства и јединства. Неугодност да чува сјећање на ратног хероја, чудом великим, заобишла је оловску основну школу, али је, захваљујући другим околностима, прозвана као ОШ “Даниел Озма”. Осим тога што је поменути сликар

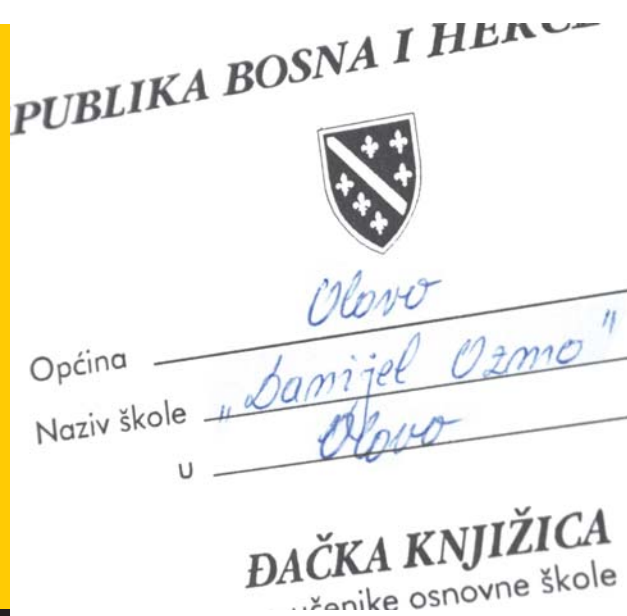

Фото: Омнибус

рођен и дјетињство провео у овом граду, на идеолошком плану ово именовање има своје значење: како је био сликар с огромним антифашистичким интересовањем и окупираношћу, није велико чудо зашто је једна школа добила назив по његовом имену.

“Похађам Болу”

И онда, из ведре неба, у заласку рата – ОШ “Сенахид Болић Боло”. Посве је јасно да власти мијењају идеологију, да школа испашта, а, без сумње, дјеца се ништа не питају. Њихово је да одговоре на тему *Моја школа*, а, ако устреба, и *Мој командант*.

“Завршио сам Олово”

Наредна промјена имена оловске школе десила се прије шест година, а по наредби ОСЦЕ-а. Како је име један начин маркирања територија, устоличена једне идеологије и растајање с другом, јасно је зашто “међународни фактор” одлучује не вратити се на старо име. Одмах се ту, како је демонстрирано на безброј примјера, јавља питање поријекла “номинираног за номен”, његово вјерско одређење, животни ставови итд. Међународни субјект је тражио неутралност, што је, испоставило се, и добио. ●

Pitanje

ZAŠTO JE LAKŠE DOBITI TEKST IZ SPLITA NEGO IZ SARAJEVA

Prosvjetni ste radnik, Školegijum je namijenjen i Vama, ali niste odgovorili na naš poziv da se javite pismom, pitanjem, kritikom, pričom iz iskustva... Zašto? Izaberite jedan od ponuđenih odgovora:

- Ne čitam ništa osim zadaćnica
- Nemam vremena za gluposti
- Ne plaća se
- Neću da čačkam mečku
- Pokornu glavu sablja ne siječe
- U ćutanju je sigurnost
- Ne ujedam ruku koja me hrani
- Meni je dobro
- Ne da nam direktor
- U školi nemam vremena, a kući nemam kad
- Od pisanja se ne živi ●

Odgovor

ZATO JE LAKŠE DOBITI TEKST IZ SPLITA NEGO OD MENE

U 9. broju postavili smo pitanje: Zašto je lakše dobiti tekst iz Splita nego iz Sarajeva? Profesorica zaposlena na određeno vrijeme u jednoj od bh. osnovnih škola odgovara. Poštujući autoricin zahtjev, tekst je nepotpisan – ali su ime i prezime te adresa stanovanja poznati redakciji.

Pročitala sam sve brojeve Školegijuma, ali se stalno vraćam na deveti broj i pitanje *Zašto je lakše dobiti tekst iz Splita nego iz Sarajeva?*

Kao nepopravljivu idealisticu i odskora prosvjetnu radnicu uistinu me oduševljava vaša ideja; poštujem vašu akciju, shvatam frustraciju, pa već i ogorčenost; jako cijenim vaš trud. Shvatam i vaše razočarenje jer mi ostali šutimo i ne javljamo vam se. Prvo ste pozivali na saradnju, a sada nastojite provocirati reakciju... i ništa. Da, lakše je dobiti tekst iz Splita nego od mene, a evo i zašto:

Ovdje ne dolaze ni Super Oglasi, nit imamo internet

1. U selo, u kojem živim i radim, ne dolazi nijedan broj novina u kojem ovaj dvolistak izlazi. Nemamo mi ništa ni kupiti ni prodati da bismo kupovali Super Oglase.
2. Internet ne koristimo, a i teško vas je pronaći – u mojoj školi niko ni ne zna za Školegijum.

Foto: A.R.

3. I da zna, nikome ne bi rekao – jer ovdje svako vodi svoju brigu; uz parolu: Kud svi, tu i mali Mujo!
4. Poštuju to i roditelji, pa niko ne postavlja *glupa* pitanja.
5. Zakon kaže da je zabranjeno djelovanje političkih stranaka u školama, ali svi ovdje znaju da stranke sve diktiraju. Svi znaju i koje, jer radim u onom fenomenu *dvije škole pod jednim krovom!*
6. Naravno, ovdje ni to ne funkcionira: dvije su škole i dva su krova, pa su i dvije zbornice, dvije sekretarice, dva domara, dva podvornika, dva puta po dvije čistačice, a onda dva parkiniga, dvije sendvičare, a ovih dana i dvije *sklizel!*
7. Radna mjesta, mjesta u odborima i sindikatu su izdiktirana unaprijed. Neka radna mjesta se zaborave pomenuti u konkursu, pobrka se i broj časova, ne stigne se otkucati obavijest o sjednici, a da ne spominjem koliko kasne izvještaji sa sjednica.
8. Ipak, svi su ovdje multitalenti: predaju sve, mijenjaju sve.
9. Nastavniku se ovdje može desiti da ga uopće ne prime po konkursu, ali da odjednom ima i razredništvo i sedam časova preko norme; može mu se desiti da niko osim njega ne konkuriše, ali da ipak posao ne dobije; može se desiti i da ga na putu pitaju bi li radio u školi...

10. U ovoj školi Godišnji plan rada nije usvojen! Ne postoje stručni aktivni. Sekcija gotovo da nema.

Knjiga 1001 noć nimalo ne liči na seriju

11. Ovdje nema generalne probe prije priredbi, pa se ponavljaju recitacije i igrokazi, voditelj na priredbi dozna da je voditelj, a mikrofon uporno preskače.
12. *Šehzada* je glavna tema razgovora u zbornici i u učionici, knjiga *1001 noć* je najčitanija, ali je *glupa* jer nema *Onura* i *ništa nije kako treba*.
13. Selam je ovdje školski, a ne islamski pozdrav.
14. Altruizam je nepoznati termin, pa nisi dobar ni kad o svom trošku i vremenu ofarbaš svojim učenicima klupe.
15. Treba šutjeti! Treba pisati po tabli i kad je ona na podu. Treba okačiti jaknu o vješalicu iako su sve kuke popucale.
16. Učenici nemaju na raspolaganju pravopis, gramatiku, rječnik, enciklopediju, nekako se da naslutiti.
17. Udžbenici se godinama javno nabavljaju pod *sumnjivim* okolnostima, također.
18. Ali meni je dobro. Uh, kako je moglo biti! Nakon 40-ak konkursa, 20-ak razgovora, ovdje imam cijelih pet časova. Dobro i to izvukoh, jer kad prvi put pomenuh žalbu, odjeknuše riječi: "Pa ti još ni ugovor nisi potpisala!" A na žalbe ne odgovaraju nikad.

Nepisano pravilo je zakon

19. I moj predstavnik u školskom odboru *zaboravi* zastupati me na sjednici, iako sam mu tri puta sve objasnila.
20. Ali bolje je šutjeti; do naredne godine isti fakultet završavaju još dvije djevojke iz mog sela: jedna je politički podobna, druga ima članove porodice koji su dugogodišnji radnici škole. K tomu još da prostiš, moji bližnji su u nekoj drugoj stranci i nema veze što ja nisam, ovdje je nepotizam pravilo bez izuzetka.
21. Ah da, postoji ovdje još jedno pravilo bez izuzetka: zove se *nepisano pravilo*. Ono služi za slučajeve kad ti još uvijek nastoje kulturno objasniti da iako si zakonski u pravu od toga nema ništa i da se makneš, inače... ●

DNEVNIK NASTAVNIK A

Namir Ibrahimović

Prešućujem!

Učili su me da je nastavnik uvijek u pravu, čak i onda kad znam da nije. Nastavnik ne može pogriješiti – bar ne u učionici. Svi znamo priču strogih nastavnika koji nisu propustili naglasiti da Bog zna za 5, oni za 4, a preostale 3 ocjene pripadaju učenicima. No, odavno su nastavnici ocjene za svoje i Božije podijelili učenicima tako da ne pripadaju visoke ocjene privilegovanim učenicima. Ipak, s boljim ocjenama nisu nestali svi problemi. Konvencija UN-a o pravima djeteta danas ukrašava zidove učionica i svako dijete zna svoja prava; s druge strane, mi – nastavnici – smo upoznati sa svojim obavezama na poslu i školski pravilnik i kućni red precizno objašnjavaju naše poželjne karakteristike dok smo u učionici. I opet se dogodi da nastavnici uvrijede učenike, da ih ocjenjuju po vlastitom nahođenju, da ne poštuju Pravilnik o ocjenjivanju i to je sastavni dio školskog života i da ja mnogo toga znam.

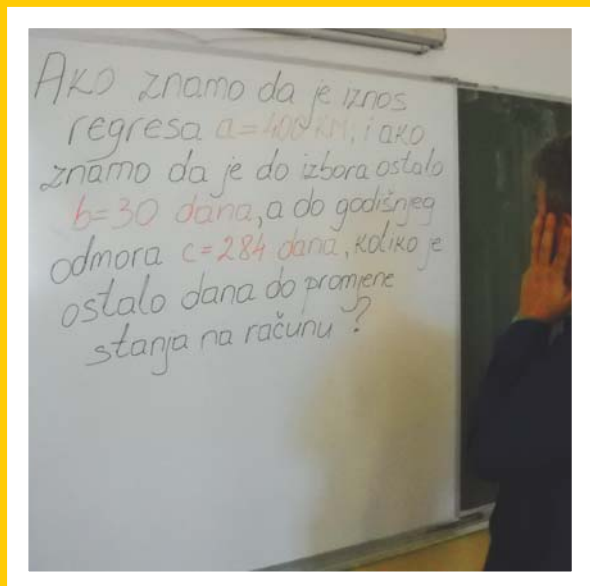
Tako da meni takvi nastavnici opet nisu najveći problem. Mnogo više odgovornosti nosimo mi koji znamo kako se naše kolege ponašaju na času, ali to uvijek pravdamo njihovim vlastitim problemima, teškim životnim iskušenjima, promjenjivim raspoloženjima i čime sve ne. I to sve samo da im jasno ne bismo rekli da tako ne može. Prešutimo činjenicu da nastavnici povise ton kad razgovaraju s djecom, prešutimo podatak da nastavnik daje ocjene učenicima zbog discipline

(iako Zakon izričito kaže da ne može), slegnemo ramenima kad nastavnik pita gradivo koje nije s učenicima radio... Većina roditelja se ponaša kao i mi, samo što je njihov interes drugi: pređu preko uvrede nanesene djetetu znajući da će zaključna ocjena biti 5.

Bitno je ne zamjeriti se kolegi – misle nastavnici, bitno je ne zamjeriti se predmetnom nastavniku – misle roditelji. Bitno je održavati površne kontakte gdje se u zbornici malo toga javno kaže, a mnogo više šapuće i ogovara. Bitno je misliti da to nije naš posao, da je svaki nastavnik suveren u svojoj učionici. Možda nismo sigurni koje su obaveze nastavnika u školi i draže nam je vjerovati da učenici izmišljaju priče, nego da kolegu suočimo s pričama.

Kad će regres?

Školski sindikalisti isti su kao i birači: nemotivirani, pasivni, uljuljkani, usredotočeni na praćenje medijske trivijalnosti. Sastanci školskog sindikata uglavnom se događaju prije ili nakon sjednice nastavničkog vijeća – kad smo se svi okupili, onda je najbolje da od sindikalnog povjerenika saznamo novosti. Nema plenuma, nema dugotrajnih sastanaka gdje nastavnici osvanu diskutirajući o problemu, nema prijedloga za poboljšanja uvjeta rada, prijedloga za novo, drugačije obrazovanje – to nije posao sindikata – članovi imaju preče zadatke. Naprimjer, izabrali sindikalnog povjereni-

ka. To je jednako teško kao izabrati nastavnike u školski odbor, roditelje u vijeće roditelja – malo ko hoće. Čitati sve te izmjene u zakonima i pravilnicima, ići na sastanke kantonalnog sindikata mimo radnog vremena, voditi računa o sindikalnoj blagajni nije primamljivo, a sve je posao izabranog rukovodstva.

Sindikalni se povjerenik, ipak, bira kako bi pred kraj školske godine svakodnevno odgovarao na jedno pitanje: Kad će regres? Svakog dana se zvanične upoređuju s "povjerljivim" informacijama koje ima svaki uposlenik škole. Posebnu važnost tih dana imaju nastavnici i nastavnice sa zaposlenom bližom ili daljom rodbinom u raznim ministarstvima. Povjerljive informacije nude i razrednici – kućni prijatelji s roditeljima koji, inače, rade u Vladi Kantona Sarajevo ili nekom drugom organu uprave. Naravno, informacije su oprečne – od pesimističkih da novca nema, do euforičnih: bit će sutra. Regres, naravno, ne bude sutra; ali ga vladajući isplate uvijek nakon završenih godišnjih odmora ili malo prije izbora (kao ove godine). Uposlenicima ni redovno isplaćena plaća nije važna kao regres – višak koji poslodavac "poklanja", novac koji ne broji osmosatno radno vrijeme je najbitniji godišnji prihod.

U trenucima iščekivanja regresa, spomene se po koji bitniji problem: norma nastavnika, broja učenika u odjeljenju, neadekvatna pomoć u radu s djecom s posebnim potrebama, skućen radni prostor; no, sve padne u zaborav kad na tekuće račune "legne" 400 KM. Naime, to je cijena nastavnici-

čke šutnje. To je cijena mirenja s postojećim stanjem. To je cijena ovakvog obrazovanja.

Nastavnik po mjeri vlasti

Šta treba natjerati nastavnike da reaguju, napišu svoj stav, javno ga izgovore, argumentovano braniti? Neformalni česti razgovori u zbornicama puni su jeda, teza o pogrešnom obrazovanju, negativnim iskustvima, primjedbama na nelogična i nezakonska rješenja nadležnih institucija. No, sve to nestaje kada se nađemo pred širim auditorijem, pred direktorima škola ili savjetnicima PPZ-a ili uposlenicima u sektoru obrazovanja općine / kantona.

Državni i entitetski ustavi jamče slobodu govora i izražavanja mišljenja. Zakon o radu, zakoni o osnovnoškolskom obrazovanju ni na koji način nas nastavnike ne sprječavaju da jasno iznosimo prijedloge za bolje obrazovanje; niko od nas ne zna više o beskorisnim i bespotrebnim lekcijama; mi smo prvi koji će ukazati na najvrednije dijelove NPP-a i udžbenika; s pravom možemo ukazivati na birokratizaciju nastavnog posla gdje je važnije imati popunjene rubrike u brojnim formularima nego popunjavati rupe u učeničkim znanjima i vještinama. Zašto to ne radimo?

Osam brojeva Školegijuma je izašlo. U svakom smo pozivali nastavnike da nam se pridruže, da napišu svoj stav, da reaguju na objavljeni sadržaj, da nam šalju prijedloge za tekstove, da zajedno drugima predstavimo ljepote i poteškoće našeg posla. Uzalud. U prošlom broju pozvali smo nastavnike da predstave iskustva, da sa čitateljima (roditeljima i kolegama) podijele nezaboravne čašove, da pokažu trenutke dječije maštovitosti, pameti i razigranosti. Ništa.

Demokratsko društvo je, čini se, stavilo veće okove na naše ruke i govorni aparat – niko više ne zahtijeva jednoulje, mi sami odlučujemo da jednako šutimo. Oslobodili smo se obaveznog političkog članstva, ograničili se nerazumnim željama praćenim dugoročnim ratama ogromnog kredita. Sami dovodimo u pitanje posao na neodređeno vrijeme bojeći se da nam ga NEKO ne oduzme. I onda ovakvi podučavamo djecu, zahtijevamo od njih da vjerno i precizno reprodukuju znanje a da ne postavljaju pitanja. Učimo ih da su oni koji igraju po pravilima (čak i kad svi znamo da ne treba tako) najpoželjniji, jer u njima vidimo sebe; buntovnike kažnjavamo – lakše je argument uče-

nika ugušiti prijetnjom nego učiti ga kako da nađe još argumenata za svoj stav.

Vlast koja ima ovakve nastavnike ne treba da brine za svoje učenike.

Neću 5!

Dogodilo se i to – učenik priznaje da je nezasluženo dobio ocjenu. Prije časa odjeljenjske zajednice dolazi mi učenik i kaže da se desilo nešto vrlo čudno na matematici; uradio je zadatak, odnio nastavnici, dobio 5, ocjena upisana u dnevnik. Nekoliko minuta poslije, njegov kolega iz klupe nosi zadatak, sve tačno, dobija 5. Upoređujući ocjene, učenik primijeti da je nastavnica previdjela pogreške u njegovom zadatku. Pita: može li se izbrisati ocjena, jer je nezaslužena?

Obrazovanje je naviklo učenike, nastavnike i roditelje da je prečica do odlične ocjene zapravo autoput bezbrižnog podučavanja – daj i dobij 5 i izbjegni kaznu, dopunsku nastavu i duge razgovore. Roditelji ne pitaju koliko njihovo dijete zna, već koju je ocjenu dobilo. Ocjene se dijele tek tako, a obrazovanje skoro nikako. Učenici ponekad mole da im se da veća ocjena, rijetko mole, zahtijevaju da im se ponudi više znanja. Osamdeset posto petica u odjeljenju prvi put, drugi put, treći put – prodato! Čas odjeljenjske zajednice je poligon analiza i preispitivanja: učenici upoređuju date odgovore i dobijene brojke, dokazuju da je neko objektivno, a neko drugi subjektivno ocijenjen.

Ocjenu traže i kad odgovore na najjednostavnije pitanje. Najveću ocjenu dobiju i kad polijepe isprintane nepročitane wikipedija tekstove na hamer papir, ocjenu dobiju i kad im roditelji rade kao nastavnici u školi, ocjenu dobiju i kad su im roditelji prijatelji s nastavnicima, ocjenu im osigura i galama roditelja koji ne može vjerovati da dijete nije znalo, lično ga je ispitao; nakon galame, odlična ocjena je zagarantovana.

Poštenih, iskrenih, odanih, nepokolebljivih, istinoljubivih i radišnih učenika (i takvi nastavnici su u manjini) skoro da nema (ako ih je ikada i bilo) – većinu čine učenici obrazovani da cilj opravdava sredstvo. A cilj je jasan – na što lakši način proći kroz školu. Učenik koji traži da se izbriše petica pokazuje poštenje, istinoljublju, iskrenost pa čak i nepokolebljivost (pionirske odlike) u eri interesnog obrazovanja u kojem će nastavnici učenicima dati neko znanje i visoke ocjene, a roditelji i institucije mir nastavnicima uz redovnu plaću. Izu-

zetno rijetkim primjerom učenik pokazuje lice poželjnog obrazovanja – nije cilj ocjena, već znanje.

Domovina nije država

Čas pravopisa; tema poznata, u ranijim razredima naučena, samo se podsjećamo: Kod višečlanog naziva država svi članovi (osim veznika) pišu se velikim početnim slovom. Rečenica za vježbu: *Ranije je živjela u Sjedinjenim Američkim Državama, sada živi u Bosni i Hercegovini.* Pitanje, također, očekivano: Ko će nam reći nazive država iz ove rečenice? Ruka u zraku, odgovor jasan: Sjedinjene Američke Države. Ima li još država u rečenici? Mir u učionici, čudni pogledi koji provjeravaju lice nastavnika, pokušavaju zapamtiti taj izraz lica kad postavlja ova trik pitanja (pita ima li još, a svi znamo da nema); može nekad zatrebati. Nema više država u rečenici, uporan sam? Nekoliko učenika koji su sigurni u svoje znanje stidljivo i jedva čujno odgovaraju: Nema.

Možda sam pogrešno postavio pitanje, možda sam umjesto država trebao reći domovina i možda bi tada učenici šestog razreda devetogodišnje osnovne škole povezali pravopisno pravilo s primjerima u rečenici. Obrazovni sistem ih je, izgleda, naučio da Bosna i Hercegovina mora biti domovina, a da su Sjedinjene Američke Države i druge zemlje u kojima ne živimo, a koje uglavnom vidimo na geografskoj karti – države. Pa da, u nazivu je jasno rečeno Sjedinjene Američke DRŽAVE.

Ko će sada mijenjati, u nižim razredima, naučeno šta je 'država', a šta 'domovina'; lakše je promije-

nići pravopisno pravilo i reći: Kod višečlanog naziva država i domovine (domovina je samo jedna!) svi članovi (osim veznika) pišu se velikim početnim slovom.

No, tražeći od učenika da navedu još država koje imaju višečlani naziv, dobio sam i odgovor: Republika Srpska. Ime (države, entiteta, kantona – ko će znati) koje se preko televizijskih programa nametnulo učeničkoj svakodnevnici.

Šta drugo i očekivati kad je televizor glasnjiji od nastavnika, kad roditelje više interesuje šta govore političari nego šta uče njihova djeca i kad se više papira potroši na izborne plakate nego na udžbenike. Tako obrazovni sistem pokazuje svoju konfuziju: učenici ne znaju šta je domovina, ni šta je država, i to upravo na primjeru naziva teritorijalno-političkih jedinica jedine nam domovine.

Domovina na priredbi

Nastavnici zaduženi za pripreme priredbi u toku školske godine provjeravaju spiskove pjesama koje je prošle godine izvodio školski hor: je li to bila "Zemljo moja" ili "Dragoj mojoj BiH" ili "Moja zemlja Bosna i Hercegovina" ili "Što nas ima, mašallah". Samo da se ne ponovi. No, spisak pjevljivih pjesama koji će pokojem roditelju izmamti suzu u oku nije velik – hor je već neku od ovih pjesama sigurno pjevao ranije. Ukrašena bina, zastave BiH, plave i žute boje, nervozni učenici koji nisu sigurni jesu li zapamtili redoslijed nastupa, nestrpljivi roditelji koji pogledom traže svoje dijete, a onda usmjeravaju mobitele, fotoaparate ili kamere prema njemu – dio su obaveznog dekora koji se u školama ponavlja nekoliko puta godišnje.

"Ovdje noći nisu tako plave / nigdje sunce nema takav sjaj / nigdje nisu takve trave / zemljo moja, zemljo moja" – ori se iz dječijih grla, a mi (nastav-

nići) i roditelji znamo da smo pjevali iste ili slične stihove, samo smo mislili na neku drugu zemlju. Umjesto žute, uz plavu su dominirale crvena i bijela a pionirske kape i marama bile su na učenicima. "Da te volim, duša zna / draga moja BiH" je početak nove pjesme – dječiji glas iskren, a smisao nejasan. A onda, gledajući ples najmlađih učenika, slušamo ko su Bosanci i Hercegovci kojima se trebamo ponositi: fudbaleri, pjevači, TV voditelji, a na kraju svi učenici uglas završavaju "Što nas ima, mašallah".

Školske priredbe nude učenicima prve javne nastupe. Pred roditeljima, nastavnicima i gostima oni recituju, pjevaju, glume, plešu – pokazuju svoj talenat. No, moraju li to raditi povodom nekog praznika? Trebaju li ih učiti da izgovaraju besmislice o posebnim plavim noćima, posebnom sjaju sunca; da nabrajaju imena estradnjaka i da im se oni nameću kao uzor... Možda roditelji s nama zajedno vide ispraznost u stihovima patriotskih pjesama, ali smo skupa vjerne sluge sistema jer smo uvjereni da tako treba – da nema obrazovanja bez slavljenja domovine.

Nisu ni ranije, a ni sada učenici kreatori svojih priredbi. Mi smo naučili šablon davno i sad ga, s kozmetičkim izmjenama, prenosimo djeci koju podučavamo. Školske priredbe pokazuju kako obrazovni sistem od stanovnika pravi sluge svakoj ideologiji; samo što sad učenici, umjesto na SFRJ, misle na BiH kad izgovaraju "zemljo moja".

Nema tužbe, ima mobitela

Učenik A. je prijavio da mu je nestao mobitel. Drugi učenici su tvrdili da ništa ne znaju. Dječakov otac nije mogao vjerovati da se telefon ne može naći i da je sigurno ukraden. Njegova sumnja bila je opravdana. Nakon dva dana neki učenici su rekli kako je učenik B. uzeo mobitel i zajedno s učenikom C. ga prodao u jednoj radnji. Učenici B. i C. već su u toku ove školske godine napravili nekoliko prekršaja: donosili su noževe u školu, pušili u prostorijama škole, ometali nastavu, vrijeđali nastavnike i krađa je bila samo novi podatak u njihovom pedagoškom kartonu.

Sintagma "maloljetnička delinkvencija" od 2007. godine (i ubistva Denisa Mrnjavca) u medijima postaje jednako česta kao i "Dejtonski sporazum". Akcioni plan Vlade Sarajevskog kantona je mnogo toga prepustio školama: dodatna nastava, više sekcija, rad s pedagogom-psihologom; insistirao da

škole sarađuju s drugim nadležnim institucijama kako bi se još u osnovnoj školi djelovalo na potencijalne delinkvente.

No, uprava i nastavnici škole vrlo brzo shvate da je Akcioni plan samo propis koji se nikog ne tiče. Iako su učenici B. i C. dobili sniženo vladanje i prošli su niz mučnih razgovora s policijom, roditeljima, razrednicima i upravom škole; iako su već njihovi roditelji upoznati s tim, u njihovom ponašanju se ništa nije promijenilo. A evo i zašto.

Učenici donesu noževe i bokseve u školu; škola pozove roditelje i policiju i onda slijedi trosatno čekanje da policajac ili policajka objasne koji su naredni koraci. Oni ne znaju šta da rade s pronađenim oružjem, nikad kod sebe nemaju potrebne formulare za oduzimanje predmeta i onda dva razrednika, tri roditelja, tri učenika, pedagogica i direktorica sjede dok neko iz stanice ne donese potrebne formulare. U tih nekoliko sati dominiraju kajanje, plač, šutnja, a stigne se razgovarati i o stvarima nevezanim za školu i sami povod okupljanja. Za to vrijeme policajac deset puta telefonira u stanicu tražeći uputstva i pojašnjenja. Ponekad policajci (posebno ako im se bliži kraj radnom vremenu) sugeriraju da se sve riješi unutar škole kako učenik ne bi imao dosje u policiji. I to govore pred roditeljima, učenicima i upravom.

Policija je jedan problem. Roditelji učenika drugi. Oni ne žele prihvatiti činjenicu da im djeca čine prijestupe i ako to nekako progutaju, trude se opravdati djetetove pogreške navodeći kako ga je neko drugi nagovorio, kako je to sve dječije i da

oni nisu svjesni koliko je to ozbiljno. Ne žele prihvatiti odgovornost za ponašanje vlastitog djeteta. A učenik, iako je prije nekoliko dana objašnjavao zašto je donio nož u školu, sada objašnjava zašto je ukrao i prodao mobitel učenika A.

Otac učenika A. odluči završiti sve probleme – odustaje od tužbe za krađu u zamjenu za mobitel svog sina. Radnja koja je od maloljetnika otkupila ukradeni telefon još uvijek ga nije prodala i pristaje za isti novac vratiti telefon pravom vlasniku.

Roditelji se dogovorili – nema tužbe, nema problema. Sad je pritisak na školu da se, pošto se sve tako lijepo završilo, učenici B. i C. ne kazne. A policija je svakako rekla da neće ništa učiniti ako roditelj učenika A. ne podnese tužbu. A roditelju je važnije da njegov sin ima svoj mobitel, nego da utiče na to da učenici B. i C. prestanu krasti. A i radnja će i ubuduće moći otkupljivati ukradene telefone.

Nakon što nekoliko puta u jednom mjesecu svjedočim sličnom događaju, mogu zaključiti da Akcioni plan toleriše krađu, preprodaju ukradenih stvari, nošenje hladnog oružja, podrazumijeva da roditelji ništa ne čine i ostaje da se nastavnicima i drugi uposlenici samostalno bave problemom maloljetničke delinkvencije.

Roditelji biraju, ne mijenjaju

Vijeće roditelja ima zadatak, između ostalog, i “podržavanje aktivnog učešća roditelja i zajednice u radu škole” (član 100. Zakona o osnovnom i srednjem odgoju i obrazovanju Kantona Sarajevo). Prisjetio sam se ovog dijela Zakona dok sam na prvom roditeljskom sastanku pogledom prelazio po učionici i čekao da jedan ili više roditelja podignu ruku i prijave se za članstvo u Vijeću roditelja škole. Kako će roditelj iz mog odjeljenja podržavati, zahtijevati aktivno učešće drugih roditelja, kad niko nije ni spreman da bude član organa koji treba aktivirati većinu roditelja u školi. O kavlitetu roditeljskog aktivizma u samoj školi govori i podatak da je na prvom sastanku manje od polovine roditelja učenika iz odjeljenja.

Centri civilnih inicijativa mjesecima rade na projektu depolitizacije obrazovanja tako što će u skoroj budućnosti direktore škola birati roditelji. U školama ćemo povremeno svjedočiti mini izborima: kandidiraju se nastavnici i pedagozi koji ispunjavaju uvjete, odštampaju svoje plakate, zalijepe ih na školsku fasadu, štampaju letke i dijele ih rodi-

teljima koji čekaju djecu u školskom dvorištu, obećavaju da će ta škola postati najbolja u Kantonu. Kampanja traje mjesec dana, roditelji nevoljko kimaju glavom i govore: "Svi su oni isti, nemam za koga glasati", a ipak dio njih se na dan izbora uputi u školu, uzme listić i zaokruži "svog direktora". Na lokalnoj radiostanici svakih sat vremena ćemo slušati "kao glasati na prvim školskim izborima". Onaj ko dobije najviše glasova postaje direktor škole u narednom mandatu. Mandat koristi tako što vodi računa da ne razočara biračko tijelo i sebi osigura makar još jedan mandat.

Dok čitate prethodni pasus, vrijeme prolazi u učionici – očekujem da se javi nekoliko kandidata, pa da imam primjenu neposredne demokratije: manjina članova Vijeća roditelja odjeljenja bira između dva ili tri kandidata. Ili: prijavljuje se samo jedan roditelj, ali su svi prisutni saglasni da bi taj roditelj bio najbolje rješenje – ima ideje kojima će se znatno poboljšati rad škole, zna ih prezentirati drugima tako uvjerljivo da je teško reći: ne! Ili: ne prijavljuje se idealan roditelj kao predstavnik u Vijeću roditelja, ali ga drugi nagovaraju – imajući u vidu sve sposobnosti koje nudi... Ništa od ovoga – gledam, čekam, pokušavam biti duhovit, povezujući naš izbor s predstojećim općim izborima; pogledi roditelja lutaju, očekuju da neko dignu ruku i zaključimo tu tešku 4. tačku dnevnog reda. Preskačemo i idemo dalje; čekamo svi "hrabrog" roditelja da se javi – sigurno je u učionici, samo ga niko ne vidi.

Tako je svake godine. Vjerujem da ima odjeljenja gdje je nekoliko zainteresiranih roditelja koji bi ra-

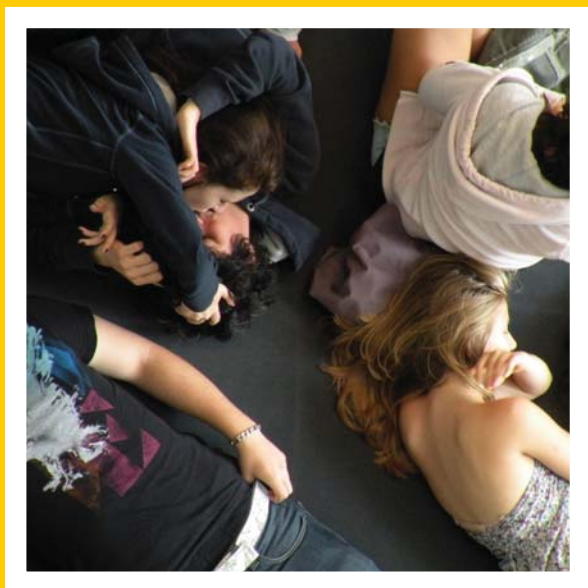
do učestvovali u radu školskog vijeća, no ja u petogodišnjoj praksi razredništva nisam imao takvo iskustvo. Kako roditelji mogu biti dio školskih aktivnosti, kako znaju šta djeca uče, kako da se bune što osnovnoškolsko obrazovanje ne mijenja svoje nastavne planove i programe prilagođavajući ih dječijem svijetu i interesovanju, kako da zahtijevaju od škole sadržajnije časove na kojima učenici razgovaraju o stvarima koje ih okružuju, zanimaju, proganjaju kad roditelji nisu spremni biti dio školskog vijeća roditelja koje se sastaje 4 puta godišnje. Kako je moguće da se na inicijativu roditelja bilo šta promjeni u školi i obrazovanju općenito ako se prisustvovanje sjednicama vijeća roditelja svodi na slušanje monologa uprave škole ili na dijalog koji ne donese nikakve zaključke, niti pokreće nikakve akcije; ili pokrene i akciju, ali nikad članovi ne ustraju da se ostvareni ciljevi i realizuju.

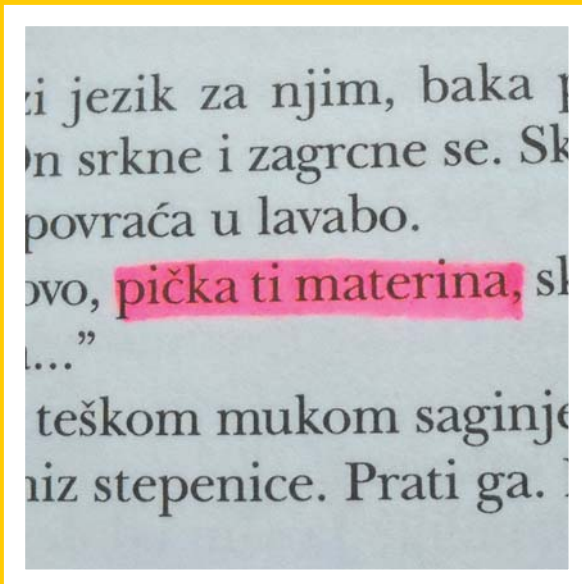
I onda je jasno zašto "bosanska demokratija" podrazumijeva pasivnost. Najviše što možemo i trebamo je dati glas, ne provjeravajući program kandidata, ne birajući onoga ko odgovorno radi posao, već po inerciji. I kad na kraju roditeljskog sastanka, konačno hrabra gospođa dignu ruku i drugi je podrže, jasno je da će većina roditelja glasača direktore škole birati prema kvalitetu fotografije na predizbornom plakatu.

Kite i cvijeće

Čitam u učionici početak narodne lirske pjesme: "Rodi gora na kite behara...", učenici me smijehom prekidaju. Nisam ni izgovorio "behara", a već desetak učenika ne može obuzdati smijeh. Očekivano, već viđeno s ranijim generacijama učenika. Prekidam čitanje i pitam šta je smiješno. Moje ozbiljno lice i ispitivački pogled zaustave smijeh nekolicine učenika na trenutak, a onda opet smijeh. Riječ "kita" je smiješna? – pitam. Nema odgovora. Tražim od njih da pogledaju u nepoznate riječi i da shvate da kita u ovoj pjesmi ima značenje buketa.

Isti smijeh je prisutan i kada čitam narodnu baladu Smrt Omera i Merime – kada majka mladenci-ma Fati i Omeru, nakon prve bračne noći, "nosi kitu sitnoga bosiljka", ne znajući da se Omer ubio zbog prisilne ženidbe. Omerova tragičnost nije dovoljna da istisne kitu bosiljka iz učeničkih glava. Da neko pokuca na vrata učionice u tom trenutku i vidi naslov na tabli (Narodna balada Smrt Omera i Merime), nastavnik s čitankom u rukama

i učenici koji se gromoglasno smiju – preispitao bi svoje znanje o baladi koje nosi iz obrazovnog sistema. Sad su već učenici stariji; prošle godine smo potrošili dio časa ispitujući zašto se smiju kad se u učionici spomene riječ kita, ali ni ovaj put niko od njih ne želi objasniti šta ih je potaklo na smijeh.

Spolni organi, spolni odnosi, djela s "naznakama seksualnog dijaloga" ili književna djela koja "sugeriraju erotiku" su protjerani, zanemareni ili potisnuti. Škola čuva učenike od nepodobnosti; obrazovni sistem zanemaruje činjenicu da odbijanje razgovora o seksu i spolnim organima ne znači da učenike to i ne zanima. Kreatori brojnih planova i programa se ponašaju kao da seks ne postoji ili smatraju da škole nisu mjesta gdje će učenici dobiti odgovore na pitanja o spolnosti. Većina roditelja također smatra da nije potrebno da s djecom komentiraju promjene na tijelu; vjeruju da ima dovoljno medijskih kanala koji će to uraditi na "bezbolniji način". I onda ćemo se svi smijati.

Krajem 2010. godine Općina Centar kupila je ulaznice Narodnog pozorišta u Sarajevu učenicima VII i VIII razreda općinskih osnovnih škola za Gogoljevu "Ženidbu". Važno je napomenuti da je najkomičniji dio, prema reakciji publike, bila dvosmislenost sintagme "kita karanfila" – glavna junakinja Agafja traži cvijeće, a njen prosac skrivajući erekciju odaje svoje misli. I tako je dvogodišnji trud propao u Pozorištu: zabavnije je kada riječ "kita" uvijek podrazumijeva višeznačnost, bez obzira na kontekst.

Rez

Mogu li vas nešto pitati? Kad ćete izbaciti iz Čitanke za VIII razred onu priču sa psovka? Pita me majka učenice koja je upravo završila posljednji razred osnovne. Znam o čemu govori: *priča sa psovkom* postala je slučaj u posljednjih nekoliko godina.

U Čitanci za VIII razred u izdanju Bosanske riječi iz Sarajeva, autora Muhidina Džanke i Željka Ivankovića na stranici 147 je priča *Rez* Darija Džamonje. U priči likovi izgovaraju dvije psovke, jednu prenosi baka, opominjući unuka: "Nemoj psovat', sine, kruh božji." Drugu izgovara glavni lik: "Šta si mi ovo, pička ti materina, skuhalo?" U Čitanci za VIII razred (izdanje Bosanske riječ iz Tuzle; autor: Zejćir Hasić), Džamonjina priča s istim naslovom, ali je izabran dio bez psovke. (Niti jedna čitanka ne navodi da je uvršten dio, a ne cijela priča. Autorska prava? Smisao djela u cjelini?) Nastavnici mogu izabrati "lakši put" – odlučiti se da učenici koriste Čitanku Zejćira Hasića, no ako hoće razgovarati o svakodnevnicima učenika, izabrat će Ivankovića i Džanku. I otići korak dalje. Vidjeti psovku, i razgovarati o njoj.

Ono što sam dijelio s kolegama na poslu, i što sam želio reći svima onim roditeljima koji se brinu o *proizvodnji psovača* u osnovnim školama stavio sam do znanja i majci maturantice: i kad bih mogao intervenirati i birati koji sadržaji bi bili izbačeni iz Čitanke za VIII razred, priča *Rez* ne bi bila među njima. Ostala bi, ali ne s izostavljenim (Hasić) ili prešućenim (Džanko/Ivanković) spornim dijelom! Nego, naprotiv, sa naglašenim!

Karakterizacija lika se između ostalog, zasniva na onome što on izgovara u priči. I u interpretativnom dijelu časa svaki nastavnik će se baviti tim aspektom. Kvalitetna interpretacija će, osim književnoteorijskih aspekata, uključiti i razgovor o psovka, psovanju – nečemu što je prisutno u svakodnevnom životu osnovnoškolaca: psuju jedni drugima, slušaju psovke kod kuće, slušaju psovke gledajući filmove i serije...

Škola ne smije sebi dozvoliti da njen posao preuzmu drugi, da učenici o svojim problemima, željama, nadanjima, akcijama, postupcima ne govore na času. Psovku "pička ti materina" često čuju i učenici i roditelji i nastavnici; nije ju izmislio Džamonja niti bilo koji drugi književnik. I zašto se o toj psovci ne bi moglo govoriti? U toku čitanja priče učenici će se nasmijati, začuditi, zgražavati, jer

znaju da se TO na času ne smije govoriti – ali je kratkotrajno; neće psovka spriječiti razgovor o priči. Ako poslušamo *majku*, onda škola postaje učahurena institucija koju djeca ne vole, u kojoj ne žele biti jer im tamo pokazuju upotrebu pluskvamperfekta, uče ih koje godine je Eugen Savojski popalio Sarajevo, koje su pritoke Amazona i niz drugih informacija koje im neće trebati.

Ovdje je pitanje: da li škola treba uopće da se bavi psovka, da li treba biti institucija koja će zanemarivati većinu toga što učenici rade, ono što ih zanima – i nastaviti da ih *puni* informacijama koje, uglavnom, ne mogu upotrijebiti u vlastitom odrastanju. Da li mi odgajamo i obrazujemo učenike tako da oni shvate kako im obrazovne institucije služe samo za karijeru, za bolji život koji će se zasnivati na primjetnom imetku, ili se trudimo, koliko možemo, učestvovati u odrastanju mladih, pokazujući im kako da svijet prilagođavaju sebi, a ne da se, kao odlični poslušnici koji ne postavljaju pitanja, oni prilagođavaju svijetu?

Želim tebi što i sebi

Pravilnik o izboru učenika generacije Kantona Sarajevo kaže da će najbolji biti onaj ko nikad na kraju školske godine nije imao sniženo vladanje, ko je uvijek imao odličan uspjeh, ko je postigao sjajne individualne rezultate iz matematike, fizike i tehničkog stvaralaštva i ko je to radio konstatno posljednje 4 godine osnovnog obrazovanja. Učenici skloniji umjetničkim i društvenim disciplinama ri-

jetko mogu skupiti dovoljno bodova da pariraju “matematičarima” i “izumiteljima” – jednostavno, ne nudi se dovoljno takmičenja i konkursa da bi uspjeli pokazati svoje vrijednosti. Pravilnik izdavnije nagrađuje pojedinačne rezultate, nego rezultate koje je učenik ostvario unutar neke grupe. Time učenik generacije postaje idealan budući stanovnik bh. društva – sve sam, preko svih. Da li je najbolji u generaciji bio dobar drug, da li je pomagao drugima u učenju, da li se odrekao nečega što mu pripada kako bi drugi imali koristi – nikad nećemo saznati.

Sve škole općine Centar obavezale su se prije nekoliko godina kako će njihovim prostorijama dominirati “keceljaši” – i učenici i nastavnici i pomoćno osoblje imat će kecelje. Da bi se učenici disciplinirali primjenjuje se provjerena tehnika: ako učenik 5 puta u jednom polugodištu nema kecelju, snizit će mu se ocjena iz vladanja. Pravila nisu striktna, nisu zajednička svim školama, razrednici često, s razlogom, izbjegavaju kazniti učenika jer nije ispunio određeni formalni uvjet. Tako se sve svodi na molbe, izgovore i prijetnje. I nedavno je tako bilo – zamolim učenike da obuku kecelje, zatim pripretim zapisivanje i onda se učionica plavi i crveni, precizno određujući da li je u odjeljenju više dječaka ili djevojčica. Svi imaju kecelju, osim jednog koji je već ranije pokazao zaboravnost i ovo će vjerovatno biti deseta kecelja koju je izgubio. Znajući da će zaboravni drug iz razreda biti zapisan 5. put i da će zbog toga možda imati sniženo vladanje, Učenik N. (nazovimo ga tako) daje svoju kecelju, iako zna da i on ima nekoliko zapisa.

Uvijek me oduševi takav postupak učenika, posebno ako je vidljivo da Učenik N. to smatra sasvim normalnim postupkom, nešto što bi trebalo biti prisutno kod svakog drugog. I poslije saznam da je isti učenik platio osiguranje za odsutnog druga, a da mu to nije ni rekao, odnosno nije tražio svoj novac. Učenik N. bi trebao biti učenik generacije, ali Pravilnik ne vrednuje brigu za drugog, već brigu za samog sebe. Škole aplaudiraju uspjesima na različitim takmičenjima, a propuštaju priliku istaknuti iskreno prijateljstvo. Ministarstvo, koje je izdalo Pravilnik, lakše broji osvojena mjesta nego što prepoznaje nesebične učenike. ●

Bošnjačka metodika ili poziv na polemiku

OBUKA NASTAVNIKA

Amer Tikveša

Udžbenik za nepostojeći predmet

Prema recenziji Muhidina Džanke, profesora metodike na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, udžbenik "Uvođenje učenika u svijet bošnjačke književnosti" je i nešto najvrednije kad je bošnjačka metodika u pitanju, šta god ona značila. Ta knjiga, međutim, nije ništa drugo nego pamflet bošnjačkog nacionalizma. Njen cilj je afirmacija turskog perioda vladavine Bosnom kao rodnog mjesta bošnjačkog nacionalnog identiteta. Autorica, navodeći svoje ciljeve, tvrdi kako je jedan od njih "da u udžbeniku budu zastupljena najbolja djela bošnjačke književnosti, a naročito ona koja su bila do tada nepravedno zanemarivana od kritike i jednog dijela čitalačke publike" (str. 9). Autorica nigdje ne objašnjava zašto su ta djela najbolja, ne dokazuje kako, kada i do kada su ta djela zanemarivana, niti kako djelo može biti od čitalačke publike nepravedno zanemarivano!? Jedno od djela koja su analizirana, odnosno interpretacijom "vraćena sebi", kako kaže autorica, je i roman "Ponornica" Skendera Kulenovića.

Afirmacija kulturnih stereotipa i predrasuda

Poglavlje o "Ponornici" sastoji se od učeničkih viđenja, nastavnikovih dopuna i autoričnih obrazloženja pojedinih dijelova časa. Sva krivica za nesreću prikazanog svijeta svaljuje se na Austro-Ugarsku, koju se metaforički naziva i ubicom:

školegijum prvo polugodište

Fatima Nidžara Mujezinović

UVOĐENJE UČENIKA U SVIJET BOŠNJAČKE KNJIŽEVNOSTI

*Metodički pristupi
Interpretacije
Prikazi*

"Stara begovska porodica bila je na izdisaju. U Djedovom fijakeru 'sa zlatnim ornamentima kao pogrebna kočija', vozili su se živi mrtvaci, a kočija je stigla iz Austrije da ih odveze na groblje." (Str. 256) Jedna od nastavnikovih dopuna tiče se i kulta vode, odnosno "našeg", turskog vremena koje je donijelo higijenu, i "tuđeg", austrougarskog, što je odnese: "Obaveza kupanja, koja je razrađena i dovedena do savršenstva, te postala uobičajeni ritual, vijekovima je postojala na ovim prostorima, pa i u vrijeme kada se u mnogim evropskim zemljama nije ni znalo za takvo nešto. Međutim, što bi rekao narodni pjevač: 'Zeman zida po kotarim kule, zeman zida, zeman raziduje.' Došlo neko tuđe, drugo vrijeme i odnijelo sa sobom sve, kao mutna voda." (Str. 263)

Analiza ženskih likova u djelu pokazuje da je smisao ženinog života trpljenje i da je samo ako ima djecu potpuna. Objašnjavajući lik Nene, koja nema djecu, nastavnikova dopuna kaže: "Ona je za sviju nena, iako nema vlastitog poroda. Gubitnik kao žena, namiruje se na drugi način." (Str. 267) Samo na osnovu ovih primjera da se zaključiti kako je ovakva metodika zaista bošnjačka, tj. da je udžbenik u službi bošnjačkog nacionalizma, a kao takav ni po koju cijenu ne bi smio utjecati na odgoj djece, a kamoli biti proglašavan najvrednijim. ●

Priča s jednog časa

BEZBRIŽNI ŽIVOT U AMSTERDAMU

Ružica Marjanović

Kad je pravo vrijeme za razgovor o fašizmu?

Nastavni plan i program maternjeg jezika i književnosti za 7. razred predviđa obradu odlomka iz Dnevnika Ane Frank. U vezi s tim moguće je postaviti najmanje dva pitanja: zašto ta knjiga u tom uzrastu, koji odlomak i s kojim ciljem izabrati? Rješenje autora čitanke *Svezame, otvori se 7* izazvalo je nekoliko nedoumica kod recenzenata, a način da se na njih odgovori bio je održati čas služeći se ponuđenim rješenjem.

Čas je održala profesorica književnosti Ružica Marjanović, u Užicu, krajem maja 2010. (*Imam šesti čas u popodnevnoj smeni u osnovnoj školi sa decom koja ništa ne znaju o Dnevniku Ane Frank. Odštampaću im deo iz vaše čitanke, pa ćemo ga zajedno čitati i razgovarati.*) Slijedi njen "izvještaj".

Nepoznate reči i druga zla

Primedba: Izabrani odlomak ima mnogo nepoznatih reči. Deca ne znaju šta je zail, invazija, engleski blef... Potrošila sam 10 minuta časa za uvodno upoznavanje i zagrevanje. Za tim nema potrebe kada se radi u redovnoj nastavi, ali ova deca mene ne znaju. Uvod je bio da ispričaju priču tako što se nadovezuju. Početak je: bila jednom jedna devojčica, a kraj je srećan i završava se: ... i čitala je knjigu. Nakon toga smo okrenuli od kraja ka početku (suprotni smer nadovezivanja). Bila je

Foto: Omnibus

dnom jedna devojčica, a kraj je tužan i želela je da čita knjigu... Jedan pametni dečak je u uobičajen niz ubacio kako je devojčica želela da uđe u knjigu i bude deo nje.

Podelila sam ih u male grupe i svaka je dobila pojam da ga objasni ili, ako ne zna, da toj grupi svi pomognemo u objašnjavanju pojma nacizam, geto, antisemitizam, koncentracioni logor.

Za nacizam su znali da ima veze sa Nemcima i tu se već pojavljuje da je Hitler mrzeo Jevreje. Tu se razvije priča da li samo Hitler i može li jedan čovek da bude kriv za sve i uzročnik sveg zla. Spomenemo i 6 milona ubijenih Jevreja. Shvataju koliko je to tek kada se kaže koliko ima stanovnika u Srbiji. Onda čuješ uuuuuuuuu iznad njihovih glava. Antisemitizam, po njima, je *borba protiv nacizma*, "zato što je anti, a pričali smo odmah posle nacizma". Geto znaju kao pojam "crnački geto". Koncentracioni logor je novi pojam.

"Mnogo politike"

Nakon objašnjenih pojmova čitali smo tekst. Ako se radi u redovnoj školi, ovo sve može da se uradi kao priprema za čas, da dobiju zadatke unapred. Čitanje ide teško i sporo. Tekst im je dugačak (valja ga podeliti na dva manje celine, makar samo u grafičkom smislu. Učenici su herojski čitali ijekavicu sa mnogim kroatizmima. Trajalo je 15 min. – čitali su na smenu i umarali se, pa sam posle i ja jednom pročitala tekst. Kad razumeju da devojčica

LOŠ GLAS DALEKO SE ČUJE

Narodna poslovice kaže da se dobar glas daleko čuje. Možeš li objasniti šta narodno iskustvo poručuje? Ali šta ako glas ne znači proizvodjenje ili ispuštanje zvukova, nego stajanje na nečiju stranu u odlučivanju, glasanjem? Kako se čuo glas njemačkih glasača, koji su 1933. izabrali za vođu nacistu Adolfa Hitlera, čovjeka koji je odgovoran za početak Drugog svjetskog rata? U tom ratu stradalo je 55.000.000 ljudi, od toga 6.000.000 (šest miliona)! To je više od cjelokupnog stanovništva BiH! U logorima. Većina njih bili su Jevreji, koje je Hitler smatrao nižim rasom.

Na fotografiji je originalni dokument u vezi s nimbriškim zakonima, na osnovu kojeg su nacističke vlasti počevši od 1935. određivale čistoću rase. Oboja kojih oboja djeda i oboje bake nisu bili Nijemci (bijeli krugovi na crtežu), tj. oboja kojih je barem jedno od njih bilo Jevrej (crni krug), dobila je građanska prava u Hitlerovoj državi. Osajala bi bez prava.

BIJEŠKA O ANNI FRANK

Annelies Marie (poznatija kao Ana) rođena je 12. juna 1929. godine u njemačkom gradu Aachen (Ahen). Poslije će živjeti u Frankfurtu na Mainu (Maina). Pošto je otac bio Jevrej a majka Nijemka, bivaju proglašeni u vrijeme nacista, pa porodica Frank nastavlja živjeti u Amsterdamu (Holandija), gdje su živjeli bezbrižno sve do njemačke okupacije. Porodica se od 6. jula 1942. godine skrila u tajnom skrovištu (Otto, Edith, Margot, Anna). S njima je u skrovištu bila i porodica Von Pels (Hermann, Auguste i njihov sin Peter). Ulaz je sakrivala velika pomnična pošta za knjige. Pomagali su im Miep Gies, Johannes Kleiman, Victor Kugler i Bep Voskuijl. Oni su se brinuli da sakriveni dobiju namirnice, odjeću i sve drugo što im je bilo potrebno. Otkriveni su 4. augusta 1944. Prvo su bili zatvoreni u amsterdamski zatvor, a zatim deportirani u logore na istoku. Anne je umrla marta 1945. od tifusa i neishranjenosti u logoru Bergen-Belsen.

Razgovor o dnevniku

- Anna Frank za svoj trinaesti rođendan dobila je dnevnik. Prvi je unos upisala u nedjelju, 14. juna 1942. godine, a posljednji u utorku 1. augusta 1944. godine. Pisala je o stanju u Holandiji, skrovištu, ljudima s kojima se skriva, nevoljama, ljubavi i tuzi. Svaki unos astvari predstavlja pismo - počinje riječima *Draga Kitty*, a završava s *Tvoja Anna*. Anna je željela postati spisateljica i 1944. godine je promijenila većinu prvobitnih unosa... Šta je dnevnik kao književna vrsta?

- Opiši svjetove i razmišljaj šta ih djevojčica Anna nosi u sebi i unosi u ovaj dnevnik.

- Kako je opisan dječak Peter? Obrati pažnju na rečenice navedene u posljednjem dijelu ovoga odlomka: ...Mnogo više volim kad mi on nešto objasni no kad ga ja moram učiti, zaita bih ga obožavala kada bi bio superiorniji od mene u svemu. Zašto Anna misli na ovaj način?

- Kako djevojčica Anna razumijeva i tumači mali, unutarporodični „sukob generacija“?

- U temu u ovom odlomku prepoznajemo književne, a u čemu izvanknjiževne (ekstraknjiževne) elemente? Obrati pažnju na činjenicu da je ovdje riječ o ličnim dnevničkim zapisima, pisanim u posebnim životnim okolnostima. Obnovi znanje o tome u čemu je dnevnik granični književni žanr.

Ponedjeljak, 17. aprila 1944.

Draga Kitty,

Misliš da bi tata i mama odobrivali moje sjedenje i ljubljenje s jednim dječakom na divanu - dječak od sedamnaest i po godina i djevojčica s nepunih petnaest? Zbilja ne mislim da bi, ali u tome se moram odlučiti na sebe. Tako je tih i mirno ležati u njegovim rukama i sanjati, tako je uzbuđujuće osjećati njegov obraz uz svoj, tako je krasno znati da postoji neko ko me čeka. Ali doista ima jedan veliki „ali“, jer hoće li se Peter zadovoljiti da ostane na tome?

Nisam već zaboravila njegovo obećanje, ali... on jest dječak! I sama znam da sam počela vrlo rano, još mi nije ni petnaest godina a već sam toliko neovisna! Sigurno je drugim ljudima teško shvatiti, gotovo sigurno znam da Margot nikad ne bi poljubila nekog dečka ako nije bilo riječi o zarukama ili vjenčanju, ali ni Peteru ni meni tako nešto ne pada na um. Također sam sigurna da mama nije ni dodirala nekoga muškarcu prije tate. Šta bi reklo moje prijateljice kad bi znale da sam ležala u Peterovom naručju, moje srce pored njegove brade, moja glava na njegovom ramenu, a njegova glava pored moje! Oh, Ana, to je skandalozno! Ali pošteni riječ, ne mislim da je tako; zatvoreni smo ovdje, odsječeni od svijeta, u strahu i tjeskobi, osuđeni da u zadnje vrijeme. Zašto bismo onda mi koji se volimo ostali razdvojeni? Zašto bismo čekali prikladne godine? Zašto bismo se mučili?

Preuzela sam na sebe brigu o sebi; on mi nikad ne bi počeo prouzročiti tugu ili bol. Zašto ne bih išla putem kojim me vodi srce ako smo tako oboje sretni? Uprkos svemu, Kitty, vjerujem da osjećam da sam u sumnji, mislim da se vjerovatno moje poštenje buni što se nešto kad kriomice! Misliš li da je moja dužnost reći tati šta radim? Misliš li da treba podijeliti našu tužbu s nekom trećom osobom? Puno ljepote bilo bi izgubljeno, ali da li bi se moja savjest osjećala stremijem? Razgovaraj ču o tome s „njim“.

Oh, da, ima još mnogo stvari o kojima želim pričati s njim, jer ne vidim korist samo od međusobnog milovanja. Razmjenjivanje misli, to pokazuje međusobno povjerenje i vjeru, oboje ćemo time sigurno dobiti!

Tvoja Ana

Anni Frank

PRVA LJUBAV JE NAJLJEPŠA

U svoj dnevnik Ana je unosila i najintimnije doživljaje. Koji je doživljaj Ana zabilježila u ovom odlomku dnevnika? Koji oblik pripovijedanja je koristila?

Koji tekst vam se više sviđao - prvi ili drugi? Zašto?

O čemu sve Ana razmišlja? Njeni osjećaji su iskreni i neposredni. Objasni i izdvoj rečenice koje dokazuju ovu tvrdnju.

Kako Ana preispituje svoje postupke, analizira svoje odnose prema sebi i drugima? Po čemu možemo odrediti da ovaj prozni tekst pripada književnoj vrsti dnevnika?

116

koja piše ima dve godine više od njih, kažu da je previše ozbiljan tekst. ("Ima mnogo politike." "Pa naravno da ima, kada se ona plaši da li će ih osloboditi ili neće." "Njoj je to važno." "Ipak, kako zna sve to ako je u skloništu." "Meni je to sumnjivo, kako djevojčica može to da zna?")

Najviše ih je dotaklo kada sam im rekla kada je umrla Ana Frank, a kada Peter; a oni su pre toga rekli kada je potpisan mir. To da im je tako malo nedostajalo do oslobođenja delovalo je razočaravajuće, barem koliko i snimak Ane Frank kako gleda venčanje sa prozora. Od tog trenutka je krenula priča koja nije tek jurenje za faktima. Stalno su pitali zašto nisu otišli i iz Holandije, ako su već uspehli da pobegnu iz Nemačke.

"Zašto nastaje nacizam?"

Zamolila sam ih da nabrajaju reči koje su im prva asocijacija na tekst: "Zašto je pisala dnevnik? Kakav je smisao pisanja dnevnika, ako se sve oko raspada? Ko ih je izdao i ZAŠTO? Zašto neki ljudi kriju Jevreje, a neki ih izdaju? I jedni i drugi su Holandani. Zašto nastaje nacizam? Šta se desi sa ljudima pa postanu nacisti? Ko je smislio sklonište i odlučio da se treba kriti? Kako biti siguran u pomagace? Ima li više dobrih ili zlih ljudi? Ako ima više dobrih, zašto nisu odmah pobedili? Ako je vi-

še zlih, kako dobri da znaju da će jednom pobediti i koliko će to onda da traje?"

Ja sam grupisala reči, a potom sam ih zamolila da formulišu tzv. filozofska pitanja. Objasnila sam šta je filozofsko pitanje i da se ovom metodom radi u raznim zemljama sveta. Filozofsko pitanje je ono pitanje na koje nema konkretnih odgovora, već pokreću druga pitanja i raspravu.

Deo u udžbeniku koji govori o poreklu i definisanju ko je Jevrej in je prošlo glatko. Rekla sam im da u periodu kada nacisti dolaze na vlast mnogi Jevreji sebe doživljavaju kao Nemce. Tek je nacistička vlast propisala ko je Jevrej in...

"To nije pošteno"

Pokazala sam im dokument iz udžbenika. A onda je jedan klinac rekao da bi on uvek prepoznao Jevrej in a. Pitala sam po čemu, a on kaže - ne znam, eto onako. "Jesam li ja Jevrejka?" "Niste." "Kako znaš?" Jedna djevojčica pametnica kaže, pa šta i ako jeste? Onda dečak kaže da su Nemci mislili da su važniji i bolji od Jevreja i da su ih zato ubijali. Pa smo brzo došli do toga da je opasno misliti da si bolji od nekoga zato što si nešto drugo. Ako misliš da si važniji zato što si se rodio drugačiji to je velika greška, rekoše svi.

Šta ako je mama Jevrejka, a tata nije? Pa to je bezveze, jer se sve prenosi po tati, kaže jedan učenik.

Annelise Marie Frank (Anita Frank) rođena je 1929. godine u Frankfurtu na Majni. Ana je umrla u koncentracijskom logoru u Bergen-Belsenu 1945. godine dva mjeseca prije oslobođenja Holandije. Autorica je jednog od najpoznatijih dnevnika u svjetskoj literaturi. Ovo djelo prvi put objavljeno je u Holandiji 1947. godine, pod naslovom *Het Achterhuis* (Stražnja kuća).

Ana Frank sa porodicom

Dnevnik je granična književna vrsta koja nastaje bilježenjem utisaka i događaja iz dana u dan ili povremeno. Piše se pod svježim utiscima dnevnih događaja. Događaji se nižu hronološki, obiluju tačnim podacima, iznose se lična osjećanja, misli, raspoloženja, ali i druga zapažanja o događajima, ljudima i sredini u kojoj se živi.

124

Pet odobrenih čitanki različito se odnosi prema dnevniku Ane Frank. U jednoj se kaže da njena porodica, koja je morala napustiti Njemačku "bezbrizno živi" u Amsterdamu sve do okupacije Holandije; u drugoj se razmatraju pitanja tinejdžerskih ljubavi, u trećoj se razjašnjava pojam dnevnika kao literarnog žanra, u četvrtoj o "književnim i izvanknjiževnim elementima u tekstu", u petom o kontekstu Aninog skrivanja i smrti... Do kada će iz poluanonimnosti autori nastavnih planova i programa (KO SU ONI? KAKO SE TO POSTAJE?) obavezivati nastavnike bez jasnih obrazloženja zašto baš ta djela i baš u tom uzrastu, i bez jasnih uputstava autorima čitanki koji se obrazovni ciljevi obradom tih djela žele postići?

divljenja. Kakva sam bila u školi? Uvijek sam bila ta koja je smišljala nove žale i viceve, uvijek "okružena svijetom" nikad loše raspoložena, nikad na kraj srca. Nije čudo što je svako volio da ide biciklom sa mnom i što su me okruživali pažnjom.

Sad gledam na tu Anu kao na prijatnu, ali vrlo površnu djevojku, koja nema ničeg zajedničkog sa današnjom Anom. Peter je rekao sasvim tačno o meni: "Kad god sam te vidio, uvijek si bila u društvu dvojice ili više dječaka, i okružena čitavom tropskom djevočicom. Uvijek si se smijala i bila vesjela svega!"

Šta je ostalo od te djevojčice? Oh, ne brini se, nisam zaboravila da se smijem, ili da spremno odgovaram. Isto sam onako dobra, ako ne i bolja u kritikovanju ljudi, i još uvijek sam u stanju da flertujem ako... Želim. Ne znači da ne bih voljela opet da živim takvim životom jedno veće, nekoliko dana, ili čak jednu nedjelju; životom koji je izgledao bezbrižan i veselo. Ali na kraju te nedjelje bila bih mrtva umorna i bila bih jedino zabavna onome ko bi počeo da govori o nečemu razumnom. Ne želim kavalijere, već prijatelje. Ljudje koje neće privući ljubazan osmijeh već ono što čovjek čini i kakav je. Sasvim dobro znam da bi krug oko mene bio mnogo manji. Ali zar je to važno, samo ako čovjek stekne nekoliko iskrenih prijatelja?

Ipak nisam bila sasvim sretna 1942. godine, uprkos svemu; često sam se osjećala napuštenom, ali pošto nisam imala trenutka mira čitavog dana, nisam razmišljala o tome i zabavljala sam se što sam više mogla. Svesno ili nesvesno pokušala sam da šalama i ludorijama ublažim prazninu koju sam osjećala. Sad ozbiljno razmišljam o životu i onome što imam da učinim. Jedan period mog života je zauvijek završen. Bezbrizni školski dani su prošili, da se nikad ne vrate. Čak više i ne ćerem za njima. Izrasla sam iz njih, ne mogu se samo zabavljati, pošto je moje ozbiljno "ja" sad uvijek prisutno. Gledam na svoj život do Nove godine, kakav je bio, kroz snažno uveličavajuće staklo. Sunčani život kod kuće, onda dolazak ovdje 1942. (u julu) magla promjena, svade, zajednja. Nisam mogla da živim takav život, bila sam ozlojeđena i jedini način da to izdržim bilo je moje desko ponašanje.

Prva polovina 1943. moji nastupi plakanja, nesposobnost, pa sam lagano počela da uviđam svoje greške i nedostatke, koji su bili veliki, a

39

Ali kod Jevreja se sve prenosi po mami, kažem ja. Zato što je to sigurnije, za mamu uvek znaš ko je. Oni se nasmeju i nastave da misle. Tada deca kažu da nije važno ko ti je tata ili mama, već kako se ti osećaš i da li si dobar te da je grozno kada drugi gleda ko ti je mama ili tata ili tamo neki deda ili baba. To može samo tebi da bude važno. Bilo je efektno kada sam im rekla da je Ana išla sa ostalom decom u Montessori školu 1940. a već sledeće nije mogla zato što je Jevrejka. To je kao kada biste vi sada završili školu i onda sledeće godine

ne možete u "Nadu Matić" zato što ste, recimo, iz Turice (predgrađe Užica) ili zato što nosite naočari. Pa onda sva deca nastave da idu u "Nadu Matić", a vi u onu kućicu iza dvorišta. To ih je potpuno sludelo i svi su vikali kako to nije pošteno i kako je to grozno. Đaci su svi ostali još 15 minuta posle šestog časa i od njih je potekla inicijativa da se vidimo sledeće nedelje. Videli bismo se mi u petak, ali jedan dečak putuje i sedam dana je van škole, a tražio je da ga ne preskočimo, tako da smo obećali da ga čekamo. ●

CITAT > Racionalni autoritet svesno širi istinu, iracionalni autoritet nesvesno seje obmane ili svesno laže. Racionalni autoritet zasniva se na znanju, iracionalni na moći. Racionalni autoritet se vrednuje po onome šta kaže, iracionalni po onome ko govori. Prvi nas uči, drugi nas plaši. Prvi je moćan onoliko koliko nas je učinio razumnim, drugi je moćan onoliko koliko je moćan strah od njega u nama samima. (Đuro Šušnjić)

Usputni intervju

PRVI PUT S UČOM NA KLAĐENJE

Nenad Veličković

Kako na svoj porok, klađenje, gleda jedan prosvjetni radnik...

Školokvijum: Moram priznati da već neko vrijeme mislim o Tvom hobiju (ne usuđujem se tu zakonom podržanu uslužnu djelatnost nazvati porokom). Znam da imaš uspjeha, i da dobici značajno podebljavaju konto s nastavničkom plaćom. Međutim, ne daješ li time loš primjer djeci koju nastojiš (pretpostavljam) uvjeriti u druge vrijednosti? Trudiš li se svoj alternativni izvor prihoda sakriti od učenika, ili Ti je svejedno ako oni za to saznaju?

Misliš li da nastavnik danas u školi mora biti moralni autoritet? Vezuješ li uopšte moral za poštovanje religioznih i seksualnih tabua, recimo? Šta je za jednog nastavnika u bosankohercegovачkoj školi moral danas? Čime objašnjavaš činjenicu da je kladionica sve više, a novca za školu sve manje?

Nastavnik: Da li djeci dajem loš primjer? Dajem, sigurno, prvo maksumima u kući. Često o tome razmišljam, ali, isto tako, brzo "naide taj talas pa potonem". Ne vjerujem da učenici znaju za moje klađenje, nisu mi to još na bilo kakav način dali do znanja. Kao što im ni ja nisam pominjao, ne zato što se bojim bruke, već ne želim da moju neku priču, ničim izazvanu, shvate kao reklamu. A kada upitaju, ne mislim se držati Grunfove devize: *Bolje sramno pobjeći, nego hrabro poginuti.*

Razgovarajući na času o štetnosti duhana, sebe sam naveo kao primjer iste te štetnosti. Pokazao

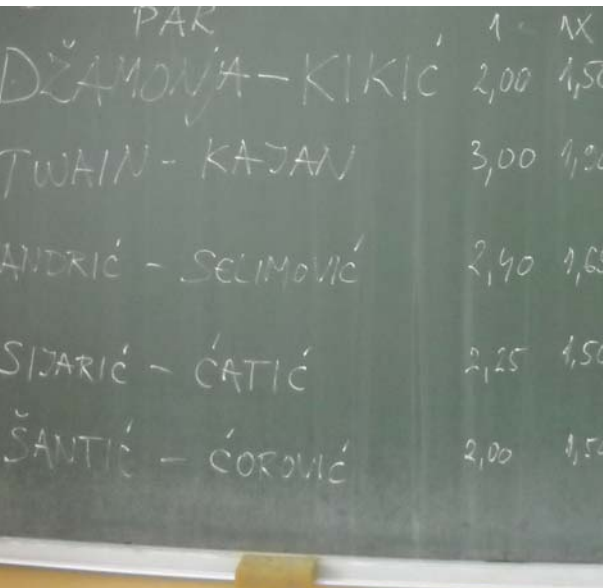

Foto: Namir Ibrahimović

sam im svoje požutjele prste, pitao ih uživaju li u mirisu koji im svakodnevno nesebično darujem, pričao im o jutarnjim iskašljavanjima, detaljnije se zadržao na onim sezonskim, naglasio da mi je lični rekord na stotinu metara – šezdeset metara...

Hoćete li da budete kao ja, vaš dični, bezgrješni nastavnik?!

Nisam uočio oduševljenje likom i djelom dotičnog.

Nisam fan tabua, religioznih, seksualnih, bilo kakvih. U posljednje smo vrijeme, barem, svjedoci posljedica "seksualno-religioznih" tabua. Nisam ni od onih koji smatraju da nastavnik mora biti neka moralna gromada tipa: ne puši, čašice se užasava, tuđu ženu ne bi ni pogledao, kladionice (puj, puj, puj!) bi, poput Eugena, listom popalio. Naravno, učim djecu kako trebaju radom, trudom i sposobnostima krčiti put kroz život. A onda, poslije časa, odem u kladionicu!?

Dvostruki moral? – Jašta!

Sjetim se da sam i ja radom i trudom (sposobnosti su već diskutabilne) pokušao nešto prokčiti u životu. Ha! Al' zato Onaj Do Mene krči, svaka mu čast! Ne vidim da radi, da se trudi, no, kako kažu: snaš'o se. I to isto što vidim ja vide i djeca u školi: oni koji nemaju za užinu, nemaju za *Male novine*, udžbenike, nemaju za izlet (Ekskurzija? Ma haj'te, molim vas!)... Vide. I slušaju mene kako im pričam o nekakvim vrijednostima, dok im roditelji, vrijedni i sposobni, mažu sve tanje, a *komšija od četiri razreda* u ferariju, u Austriji zimuje, u Španiji ljetuje...

školegijum prvo polugodište

Razgovarajući na času o štetnosti duhana, sebe sam naveo kao primjer iste te štetnosti. Pokazao sam im svoje požutjele prste, pitao ih uživaju li u mirisu koji im svakodnevno nesebično darujem, pričao im o jutarnjim iskašljavanjima, detaljnije se zadržao na onim sezonskim, naglasio da mi je lični rekord na stotinu metara – šezdeset metara...

Pa hajd' ne otiđi u kladionicu poslije časa!
Dvostruki moral? – Možda.

Kada me upitaju za kladenje? Kada me, gluho bilo, ugledaju oznojenog pred vratima kladionice? Pročitat ću im Lazarevićevu pripovijetku "Prvi put s ocem na jutrenje", poslušat ćemo i analizirati Sexonovu "Kladimo se", posebno stihove *danas neću platiti račun za vodu/ stavljam zadnje pare na tuzlansku Slobodu...*

Uglavnom, neću im ponuditi šut da ga sa mnom podijele.

Logično je, nažalost, da je u ovoj (i ovakvoj) zemlji kladionica sve više, a novca za škole sve manje. Čemu opremanje kabineta kad im vlasnici nisu hercegovački tajkuni? *A gdje sam ja u svemu tome?* Zašto ulagati u mladost koja će ti sutra, pametna, doći glave? Bolje proizvoditi one koji će opravdanje za svoju nesreću naći u lošem danu Torresa, zapucanom penalu ili u "onoj trojici smradova u crnom"; njima za posljednjih pet maraka koje će uložiti na Landskronu protiv Halmstadta nisu (ni ti će ikada biti) krivi višegodišnje loše izdanje premijera, dopušteni penali MMF-a, kao ni "ona trojica... u Predsjedništvu".

Ne znam, pali smo mi davno prije *Williamsa, Premiera, Bet-livea...*

O kakvom moralu pričati djetetu koje, nakon što je "poginulo" učeći, vidi na kraju da je samo jedno od (minimum) 100% odličnih?

Kako, pa zar nisu svi pričali da će cijeniti rad i znanje? Kako, pa zar onaj nije petnaest dana prije kraja imao šest jedinica? Kako, zar niste rekli da je nebitno ko mu je otac? Kako, pa zar vas nije sramota?

Dvostruki moral? – Ma kakvi! ●

PRESUDA

Godine 1988., jednog septembarskog popodneva, ispred đlačkih klupa išaranih mladenačkim snovima i natopljenih hormonima odrastanja, na času srpskohrvatskohrvatskosrpskog jezika, profesorica Zora Keča je ubila Gabriela Markesa.

Na mjestu zločina ostala je samo hrpa riječi od kojih su jedva čitljive bile "godina", "samoće" i "sto".

Stravičan događaj ostao bi zauvijek potisnut u dubinu podsvijesti kao orhideja osjetljivog adolescenta da dvadeset i jednu godinu poslije

nisam čuo ispovijest djevojčice pred kojom je ta ista Zora Keča hladnokrvno ubila Ernesta Hemingveja.

Saznanje da se radi o serijskom ubici u tijelu profesorice materneg jezika natjerala me da vrisnem. Suviše star da povjerujem kako u stvarnom životu postoji pravda, odlučujem se da uzmem poetsku pravdu u svoje ruke i osudim Zoru Keču:

Za smrt Gabirela Markesa, Ernesta Hemingveja (za što postoje dokumentovana svjedočanstva) i još neutvrđen broj osoba sa spiska školske lektire;

Za protivpravno držanje u zarobljeništvu većeg broja pisaca u nehumanim uslovima njenog ograničenog uma;

Za brutalno premlaćivanje i sakaćenje kojim je nanijela trajne posljedice ljepoti pisane riječi i radosti čitanja generacijama srednjoškolaca;

Kao olakšavajuće okolnosti uzimam u obzir njenu psihičku neuračunljivost, nacionalnu ostrašćenost, seksualnu frustraciju, i suknje na gumu sa cvjetnim dezenom, ali to ne umanjuje težinu počinjenih zločina.

Zbog svega navedenog osuđujem Zoru Keču na jedinstvenu kaznu objavljivanja ove pjesme. ●

**ZAŠTO BI SE DJECA
RADOVALA ČASOVIMA
KAD PROFESORI JEDVA
ČEKAJU ODMORE?**

**+ KAKO ĆE DJECA
PREPOZNAVATI
KORUPCIJU AKO JE
NASTAVNICI NE VIDE?**

**+ ZAŠTO BI ISTINA BILA
VRIJEDNOST U RAZREDU
AKO NIJE U ZBORNICI?**

**+ KAKO ZAMISLITI BOLJU
BUDUĆNOST AKO JE ČILJ
ČASOVA BOLJA PROŠLOST?**

**+ ZAŠTO BI KLUPE PJEVALE, AKO KATEDRA
MUMLJA?**

**+ KAKO ĆE DJECI OMILITI KNJIGU ONAJ KOME
JE NOVINA LEKTIRA?**

**+ ZAŠTO BI MLADI GOVORILI HRABRO AKO
STARI ĆUTUJU MUDRO?**

**+ KAKO DA DJECI BUDE ZANIMLJIV PEDAGOG
KOJI JE SAM SEBI DOSADAN?**

**+ MOGU LI LJUBITI SLOBODU GENERACIJE
ZADOJENE STRAHOM?**

OŠ TRENJE PA RJA PE

34 O ALIJA, ROSNO ČVIJEĆE, NAŠ TE RAZRED ZABORAVIT NEĆE + **36** SAVRŠENIM PROMAŠIVANJEM ODGOVORITI NA ZADATU TEMU + **38** ŠTA ČITAJU ĐACI U SRBIJI + **40** FOTO-STRIP: Z KAO ZAJEBAN + **42** UVIJEK DOMOVINA, NIJKAD DRŽAVA + **44** BIĆI DRUKĆIJI, TO JE OVDJE ŠTRAŠNO + **45** DAJMO IM ŠANSU! + **46** SPECIJALNA ŠKOLA “ĐORĐE MATOŠEVIĆ” PRIJEDOR

Literarni padovi

O ALIJA, ROŠNO CVIJEĆE, NAŠ TE RAZRED ZABORAVIT NEĆE

Namir Ibrahimović

Daci nisu limun, ali se mogu cijediti

Nedavno je Izdavačka kuća "Connectum" iz Sarajeva objavila knjigu najboljih učeničkih radova s naslovom: "Alija Izetbegović – prvi predsjednik Bosne i Hercegovine – Izbor dječijih literarnih radova". Predsjednik žirija za odabir radova bio je akademik Tvrtko Kulenović, a članovi: Nedžad Ibrišimović, Džemaludin Latić, Zilhad Ključanin i Ajet Arifi.

Biseri o Aliji

Nakon što je "zbog velikog interesovanja" rok za prijem radova pomjeren za par mjeseci, žiri je u knjigu najboljih radova uvrstio i učeničke tekstove iz kojih prenosimo sljedeće citate:

"Bosna nije pobijedena. Bosanci nisu pobijedeni. Nisu pobijedeni ni oni koji više nisu tu da znaju. Ali ne kaju se. Ne kaje se ni Čovjek. Jer, borio se za Bosnu. Prkosnu i ponosnu. Sada kročimo nezavisne zemlje. I on je koju godinu. Ali vrijeme je ljubomorno. Alija Izetbegović je žrtva ljubomore (II razred, srednje škole, str. 73)."

"Bez tebe, Alija, zavjesa tame bi pala, samo uspomenu gorku ostavila i epizodu naših pogibija navedena bi krvava prisvojila" (Srednja škola, 63).

"Spuštaju ga u mezar..."

Želim da mi njegov ispraćaj ostane u lijepom sjećanju!

Mislilac modernog doba...

Foto: Internet

Simboliše borbu BiH za njenu opstojnost" (IV, srednja škola, 61).

"Pričala je učiteljica o važnim ljudima. Učila me o Kulinu banu, o Tvrtku i Stjepanu. Pričala mi je i o prvom predsjedniku samostalne i nezavisne Bosne i Hercegovine. Znam da je bio plemenit i dobar, borac za ljudska prava. Kao što mi djeca imamo svoja prava, i on se borio za slobodu, pravdu i ravnopravnost. Hrabro i donosio teške odluke za dobrobit naše zemlje kada je najteže bilo borio se jednakom snagom za svaki njen ćošak. Kažu da je volio sve ljude. Volio je sve narode u njoj" (IV, osnovna škola, 46).

"Entuzijast nisi bio, ali si Golubove snježne sjenovite zavolio Ostavio si nebo plavo nad bijednima, a nadu Velikansku sa sobom u Istinsku sreću odnio i na Čupriji bola zakopao" (II, srednja škola, 76).

"I to jutro ulazi učiteljica, nosi uramljenu sliku i pita: 'Djeco, da li znate ko je ovaj gospodin na slici?' Ja ustajem iz zadnje klupe da malo bolje pogledam, i vidim, znam ko je, i kao iz topa kažem: 'Bosanski Tito, učiteljice.' I svi su mi se smijali. I to baš smijali. I tako je cijeli dan učiteljica pričala o nekom Aliji Izetbegoviću koji je prvi predsjednik BiH. Tada sam prvi put saznala da imamo predsjednika. Ustvari imali smo. Umro je" (II, srednja škola, 17).

“Cvilila su proljeća, cvilio je mjesec juni i uprljano ljeto. Cvilile su željne patničke oči, blijede usne što su šapatom molile da njihove kosti ne zgazi blatnjava čizma. A on, on je išao naprijed siguran u pobjedu jer je uspio da sva srca pretvori u jedno veliko koje je kucalo samo za slobodu. U zoru, na vrhu koplja, zaviori se zastava bojama pobjede. Diže se magla i Bosna zaslužno posta dostojanstvena zemlja”
(VII, osnovna škola, 26).

“A Alija ti je’, kaže babo, ‘ovdje, među našim šehidima isti onakav kakav je i za života bio: skroman a ponosan, i velik a opet nekako jednak. Kada je sa svjetskim vođama govorio, nisi mogao vjerovati da je on, Alija, isti onaj koji je s narodom o zdravlju, o vremenu, o usjevima pričao”
(VII, osnovna škola, 28).

“Vatra je pucketala, ali je babo i dalje drhtao dok je pričao o dženazi. Nismo znali da li drhti zato što je promrzao od kiše u Sarajevu ili od tuge za rahmetli Alijom”
(I, srednja škola, 109).

“Humanista i pacifist koji je tražio od Sarajlija, koji su protiv rata, da ugase svjetla u svojim stanovima, biva primoran da organizuje svoj narod u borbu protiv biološkog istrebljenja, a svoju zemlju protiv brisanja s političke karte Evrope i svijeta”
(I, srednja škola, 110).

“Pozdravljamo tebe, predsjedniče naš
Šta ti nama značiš, to vrlo dobro znaš.
Branio si Bosnu i za to ti hvala
S Tobom je velika naša zemlja mala.
Negdje daleko vječni sanak snivaš
A u srcima našim uvijek mjesto imaš!”
(Srednja škola, 118).

“I nije njegovo savršenstvo odraz naše nemoći. Nije njegov nenadmašni um odraz pomućenosti našeg razuma. On nije savršen, ali je u svemu bio najbolji. Alija inspirira. Njegova inspirativnost srcu daje smirenost”
(I, srednja škola, 119).

“Mome mladom sjećanju izmiče vrijeme koje je Alija Izetbegović proveo na čelu naše domovine. Međutim, znam zasigurno da je bio veliki humanista i borac. Pomagao je izbjeglicama kad je njemu bilo teško i štiti ih tokom Drugog svjetskog rata”
(VII, osnovna škola, 123).

“Alija je bio radnik srednjeg staleža koji se čitav život borio za svoja politička ubjeđenja i zbog kojih je čak bio u zatvoru”
(V, osnovna škola, 129).

“Alija Izetbegović činio je pogreške, ali je uvijek imao dobru namjeru, čak i kad je pogriješio, on je mislio da čini dobro, on je želio pomoći svojoj domovini i svom narodu. On je bio tu kad je trebalo da bude, za razliku od mnogih koji su pobjegli. On je bio taj koji je plakao na mezarju šehida. On je bio taj koji je hrabrio vojnike. On je bio taj koji je tješio uplakane majke”
(III, srednja škola, 130).

“Nećemo i ne smijemo ga zaboraviti,
Jer je on za nas odlučio u crnoj zemlji boraviti”
(VIII, osnovna škola, 31).

“Sve, sve što sada možemo je prisegu dati,
da tvoj put (predsjedniče) nećemo
napuštati!”
(II, srednja škola, 140).

“Bio si kao svjetlost koja nas je vodila kroz dugi mračni tunel. Istina, ostavio si nas na pola puta”
(I, srednja škola, 39).

Ne bi sjala ovako jako...

Čini se da je tvrdnja iz posljednjeg citata tačna. Školstvo je u potpunom mraku. Nadležne obrazovne institucije traže od učenika da pišu radove o temi “Alija Izetbegović – prvi predsjednik BiH”, nastavnici i roditelji podržavaju i pomažu učenicima, akademici i književnici objavljene radove vrednuju i nagrađuju – svi učestvuju u kreiranju mitologije vezane za jednog političara. Demokratsko društvo to sebi ne smije dopustiti.

Učenik koji je objavio rad u knjizi može imati najviše 18 godina. Kad je preminuo Izetbegović, najstariji autor iz ove zbirke imao je 11 godina, bio učenik IV razreda. Kako očekivati od njega i mlađih učenika da govore o političaru kojeg se ni ne sjećaju? Tako na više od 150 strana čitamo žalopojke zbog smrti “predsjednika”, kiša i tama vire iz svake rečenice, priče očeva, deda i nena su pouzdani izvori za karakterizaciju i opis lika.

Učenicima se daje neistinit podatak da je Izetbegović bio predsjednik BiH; a bio je predsjednik Predsjedništva. Učenici ga vide kao oca nacije, oca države, pobjednika u ratu, mudrog čovjeka, brižnog političara, hrabrog borca, vrijednog radnika... Zar nešto slično nismo govorili i o Titu? ●

Школски систем и патриотски
литерарни конкурси

САВРШЕНИМ ПРОМАШИВАЊЕМ ОДГОВОРИТИ НА ЗАДАТУ ТЕМУ

Мирнес Соколовић

Питање је да ли је ратна стварност стварно обиљежена слободом чијим стазама ученик данас корача. Да ли се рат може произвести? Да ли је та слобода стварно припадала храбрим витезовима (како нам говори незграпна двогенитивна синтагма: стазама слободе храбрих витезова)?

Након што су успјешно одговорили на тему “Алија Изетбеговић – први предсједник Босне и Херцеговине” (што је крунисано објављивањем зборника најбољих радова у издању Цоннецтума), пред ученике сарајевских основних и средњих школа стигао је нови Јавни конкурс за избор најбољих литерарних радова на тему: “Корачамо стазама слободе храбрих витезова наше домовине”. Конкурс је расписало Удружење “1. Славна – 111. Витешка бригада” Сарајево, и ученицима је већ понуђен на размишљање у Првој основној школи на Илици и Другој гимназији, Сарајево. Шта би ученик требао написати на задату тему, какве му вриједности поменути конкурс предлаже и којим спознајним путем га води?

Лажирајмо стварност

Наравно, у питању је патриотска перспектива која ученику ставља у задатак исказивање колективних емоција; стазе којима свакодневно корача су стазе слободе, али то је слобода храбрих

Фото: Омнибус

витезова, који припадају нашој домовини. Ми свакодневно корачамо стазама нашости – наш је идентитет потврђен. Све ученичко се тако пресудно веже за храброст и домовину која га одређује. То све обавезује стављајући патриотски осјећај оданости и болећивости у задатак. Задавањем патриотизма у школском систему се промичу лажне вриједности као узорне и непријепорне: талентирани ученик се усмјерава колективној емоцији и лажирању стварности. Јер, питање је да ли је ратна стварност стварно обиљежена слободом чијим стазама ученик данас корача. Да ли се рат може произвести? Да ли је та слобода стварно припадала *храбрим витезовима* (како нам говори незграпна двогенитивна синтагма: стазама *слободе храбрих витезова*)? Да ли су и они могли уживати у њеним добротама? Ако нису, ако им је слобода остала недочувљива у рату, ако је нису доживјели – зашто их нетачно и готово иронично везати за слободу чијим стазама ученик корача? Тема заправо цијело вријеме говори да та слобода припада њима, витезовима, борцима – није ли то, дакле, поругно нетачно, ако имамо у виду да им је слобода остала недостижна?

Производња будућих војника

Није ли заправо ближе истини запажање о рату као глобалној манипулацији малим људима, који су свакодневно присиљени крваво се ваљати

у блату, у име политичких елита? Није ли та храброст везана за појединачни људски чин противљења и борбе против конкретне убилачке политичке идеје у име универзалног појма слободе, која не припада домовини него човјеку. Концепт домовине никада не може произвести слободу – будући да стално – кроз историју – сваки колективизам уствари изазива рат. Патриотски концепт у школском систему сурово фалсифицира и поништава ратно искуство заговарајући идеје које су рат изазвале. Препуткивањем литературе о патњи и борби човјека у име очувања живота пред конкретним политичким злом, потцјењује се искуство стварних људи и часних свједока који су о последњем крвавом ратном искуству исписали вриједне и потресно увјерљиве странице. Теме конципиране патриотски усмјеравају ученике у поимању рата као смисленог и светог догађаја који воде витезови у име домовине; вежући их за напост, оне им развијају осјећај оданости колективу. Тиме се директно омаловажава крваво искуство појединца који се није борио у име имагинарног концепта домовине, него порад конкретних људских вриједности.

Да ли би се могло догодити да појединачни талентирани ученик који надраста актуални школски систем иронично одговори на тему, пренаглашавањем патриотских елемената и крвавих посљедица? Указивањем процјепца из-

The screenshot shows the website of the 111. Viteška Brigada (BBR). The main header reads "111. VITEŠKA BBR" and "web stranica udruženja". A prominent orange box says "Javni Konkurs". Below it is the logo of the brigade. The text of the contest is as follows:

UPRAVNI ODBOR
 Broj: 01-141/2010
 Sarajevo, 14.10.2010. godine

U skladu sa Programom rada Udruženja „1. Slavna - 111. Viteška brigada” Sarajevo, Upravni odbor Udruženja objavljuje

JAVNI KONKURS
 za izbor najboljih literarnih radova

I. PREDMET JAVNOG KONKURSA
 Predmet Javnog konkursa je izbor najboljih literarnih radova na temu: “Koračamo stazama slobode hrabrih vitezova naše domovine”.

II. PRAVO UČEŠĆA
 Pravo učešća imaju učenici osnovnih i srednjih škola sa područja Kantona Sarajevo, Federacije BiH i BiH.

међу слободе и витезова? Јамачно, било би то савршено промашивање теме које би систем достојно санкционисао. ●

Pronađite temu za literarni konkurs!

Ne 2 u 1! Ne 3 u 1!! 78000 u 1!!!

Koračamo	stazama	slobode	hrabrih	vitezova	naše	domovine
Pjevamo	tragovima	pobjede	časnih	junaka	lijepa	zemlje
Stupamo	stopama	slave	ponosnih	heroja	mile	nacije
Jurišamo	putevima	trijumfa	plemenitih	velikana	najdraže	Bosne i Hercegovine
Idemo	vizijama	odbrane	veličanstvenih	sinova	jedine	mjesne zajednice

Kombinacijom bilo koje riječi iz svake od sedam kolona moguće je dobiti temu za literarni konkurs. Samo u Školegijumu! Lako! Jednostavno! Besplatno! S tabelom u bolju prošlost! 78000 u 1!!!

Istraživanja

ŠTA ČITAJU ĐACI U SRBIJI

Ružica Marjanović

Početak oktobra ove školske godine saradnici Grupe 484 iz Beograda uradili su istraživanje čiji je cilj bio da se stekne uvid u čitalačke navike srednjoškolaca u Srbiji. Anketirano je 587 učenika trećih razreda gimnazije društvenog smera iz Novog Pazara, Vranja, Dimitrovgrada, Bosilegrada, Užica, Bačkog Petrovca, Beograda, Kikinde, Kragujevca i Požege. U istraživanje nisu bile uključene filološke gimnazije.

Istraživanje je bilo usmereno prvenstveno na odnos prema knjigama izvan školske lektire, odnosno da li srednjoškolci čitaju knjige koje nisu deo nastavnog programa i ako čitaju, kako do njih dolaze. Pokazalo se da oko 80% izjavljuje da je tokom prethodne godine pročitao bar jednu knjigu izvan lektire. U Užicu 98% gimnazijalaca čita knjige, u Beogradu 90%, a najmanji procenat aktivnih čitalaca je u Bosilegradu (25%).

Belosvetska proza

Približno 43 odsto učenika je izjavilo da čita savremenu svetsku prozu, ali se uvidom u naslove knjiga koje su pročitali tokom prethodne godine jasno vidi da je reč o trivijalnoj književnosti, knjigama po kojima su snimljeni filmovi i koje su medijski promovisane. Uočava se da je generacijsko intere-

Foto: Internet

sovanje relativno ujednačeno i da su neki autori popularniji na nivou konkretne škole. U beogradskim gimnazijama se još uvek najviše čitaju knjige Haleda Hoseinija ("Hiljadu čudesnih sunaca" i "Lovac na zmajeve"), a u većini drugih škola na prvom mestu je Paolo Koeljo.

Kompetentna preporuka

Ako 80% srednjoškolaca čita knjige i ako njihov izbor nije baš najsrećniji, onda je važno pitanje kako srednjoškolci dolaze do knjiga. Ko ih preporučuje i kako se obaveštavaju o knjigama koje su zanimljive za čitanje. 43% učenika izjavljuje da knjige bira na osnovu preporuke prijatelja, 17,8% anketiranih knjigu uzima iz biblioteke metodom slučajnog izbora, 16% za knjigu sazna putem medija, a tek svaki deseti gimnazijalac se oslanja na preporuku nastavnika. Ovi rezultati mogu poslužiti kao povod da se preduzmu aktivnosti kojima bi kvalitetne knjige stigle do srednjoškolaca. Vršnjačka preporuka se svakako može koristiti da bismo dobre knjige približili učenicima. Zabrinjavajuća je činjenica da je nastavnik tek na četvrtom mestu kao osoba koja preporučuje knjigu i nije utešno što su bibliotekari tek na desetom mestu.

Krleža i Celzijus

Istraživanje je pokazalo da srednjoškolcima uglavnom nije važno odakle je autor knjige koju čitaju. Međutim, 98 odsto učenika ne čita savremene

pisce iz regiona, a preostalih dva odsto navodi imena autora koji ili nisu savremenici ili se ne mogu smatrati književnicima. Poznavanje savremene književnosti iz BiH, Hrvatske i Crne Gore je više nego indikativno. U Beogradu samo jedan učenik navodi ime savremenog pisca iz BiH – za njega je to Ivo Andrić. Jedan učenik iz Kikinde navodi Branka Ćopića, a za dvoje gimnazijalaca iz Požege savremeni pisci iz BiH su Momo Kapor i Meša Selimović. U Novom Pazaru deset učenika navodi Abdulaha Sidrana, a po jedan Maka Dizdara i Hamzu Humu. Samo učenici Užičke gimnazije pokazuju bolje poznavanje savremenih autora iz BiH zato što se u Užičkoj gimnaziji tokom posljednjih pet godina organizuju aprilski književni susreti "Na pola puta", tako da učenici imaju priliku da upoznaju savremene autore iz BiH, Srbije i Hrvatske.

Slična situacija je i sa savremenim hrvatskim autorima. Užički gimnazijalci znaju za Borisa Dežulovića (33%), Dubravku Ugrešić (22%), Predraga Lucića (13%) i Karmen Lončarek (9%). U beogradskim gimnazijama kao savremene hrvatske autore dva učenika navode Tina Ujevića i Miroslava Krležu, za tri kragujevačka učenika to je Nives Celzijus, kao i za dva ispitanika iz Novog Pazara. U ovom gradu jedan učenik navodi ime Vedrane Rudan, a njegov vršnjak iz Kikinde Marina Držića. U pet gradova se ne navodi nijedan crnogorski savremeni autor, a u Novom Pazaru, Kikindi, Požegi i Bosilegradu pet učenika Njegoša smatra savremenikom iz Crne Gore.

Ni poznavanje srpske savremene književne scene nije reprezentativno. Većina anketiranih je kao sa-

Foto: Kupindo

vremene pisce iz Srbije uglavnom navela novinare ili novinarke koji su poslednjih godina objavljivali knjige diskutabilnog književnog kvaliteta i koje se najčešće prodaju na trafikama. Prednjače autorke o čijim se knjigama može čitati u popularnim magazinima (Isidora Bjelica i TV novinarke) ili po čijim su knjigama snimljene populističke serije (Mir Jam). Marko Vidojković je još ponegde pri vrhu liste. Izuzetak je Užička gimnazija gde skoro 40% ispitanih učenika navodi Grozdanu Olujić i Svetlanu Velmar Janković. ●

CITAT > Moderno, industrijalizirano, obvezno školovanje trebalo je biti neka vrsta kirurške intervencije u perspektivu jedinstva ovih podređenih klasa. Podijelite djecu po predmetima, po dobnim razredima, stalnim rangiranjem prema rezultatima testova i pomoću mnogih drugih suptilnih metoda, pa neće biti vjerojatno da će se masa neznalica podijeljena u djetinjstvu ikad reintegrirati u opasnu cjelinu. (John Taylor Gatto)

Z. KAO ZA JE BA

Z. je jedan od nekoliko hiljada diplomanata kojima marketing Univerziteta, kao brojlerima, ispunjava svake godine Zetru prilagođavajući akademske standarde estradnim. Z. jedva pamti Dan mladosti, ali ga uznemirava sličnost štafete i diplome, u sletnom ambijentu. Ozračje kolektivnog zadovoljstva i ponosa stoga ne pripisuje vlastitom uspjehu, podozrijeva da ovdje među sportskim tribinama populizam go-spodari naukom i obrazovanjem.

Z. je magistar književnosti. Diplomirao je, oženio se, postao otac. Prvi privremeni posao, u osnovnoj školi, napušta nakon nekoliko mjeseci. Nije izdržao podsmijeh starijih kolega, kad je počeo postavljati pitanja o smislu nastavničkog posla. Užasnulo ga je podjednako neznanje zatečeno u razredu, nezainteresovanost učenika za čitanje, drsko ponašanje i agresivnost za koje ga studij nije pripremio. Odbija prihvatiti nagodbu sa vlastitom savješću i praviti se da je sve uredu. Poučavati u školi nije isto što praviti kobasice, kaže sam sebi i prosvjetnoj karijeri, i vraća se među nezaposlene.

Nenad Veličković

Foto: Enes Kurtović

AN

Studij jezika i književnosti, nastavnički smjer, dao mu je znanja i sposobnosti ne samo za rad u prosvjeti nego i u novinarstvu. Počinje volontirati u novinskoj redakciji. Obrazovan i marljiv, ubrzo dobija ponudu za stalni posao. Lomi se nekoliko dana. Na jednoj strani vage je porodica, i sin kome su nikli prvi zubići, na drugoj otkriće da postoje teme o kojima se ne piše, a da su javne ličnosti podijeljene na one koje treba pljuvati i na one koje se mora hvaliti. Dijete ipak mora jesti kobasice, kaže sam sebi i svojoj savjesti, i prihvata posao. Bolje je raditi u političkoj, nego jesti u narodnoj kuhinji.

Z. nije izuzetak, nego pravilo. Fakultet ga isporučuje na tržište rada nepripremljenog. Nastavnički studij opterećen je nepotrebnim sadržajima. Pedagogija, metodika, psihologija bave se uglavnom teorijom, ostajući daleko od prakse. Budući nastavnici književnosti troše godine na čitanje knjiga, poetika i kritika, dok njihovi budući đaci odrastaju pred internetom i televizijom. Budući profesori i novinari, koji čitaju bosančicu lakše nego ćirilicu, u indeksima imaju upisane ocjene iz istorije literarnog jezika, austrougarske periodike i književnosti NOB-a, ali ne pročitaju Ilijadu i Odiseju, ne bave se sadržajima aktuelnih udžbenika i nemaju Etiku čak ni među izbornim predmetima. Ona će, akobogda, biti svedena na kolektivni ugovor. ●

Појезијање

УВИЈЕК ДОМОВИНА, НИКАД ДРЖАВА

Дијала Хасанбеговић-Пурић

Министарство поклонило школама збирку поезије. Ауторица се у поговору захваљује министру Хаџихафизбеговићу

Збирка поезије ”Потражи ме”, деветнаестогодишње ученице Жељезничког школског центра није лектира. Питање је чиме је заслужила посебан третман. Зашто је у основне школе стигла прије обавезне лектире за VII разред.

Осим што је ову књигу Министарство откупило и подијелило школама као поклон, што само по себи функционира као препорука, о књизи и ауторици не знамо ништа, осим да њена поезија обилује јефтним патриотизмом и споменарском љубавном лириком. Ништа необично за једну тинејџерку, али доста необично за Министарство, које, судећи по критеријима, изгледа још није преживјело адолесценцију.

Узвичници и велика слова

Јер, било би занимљиво сазнати који су то критерији којима се Министарство руководило одабирајући баш ову књигу као поклон школама – поред све обавезне лектире која недостаје, и на крају, поред свих других писаца који би могли наћи своје мјесто на полицама школских библиотека. Јер, књижевност није само лектира. Но, поред мука о томе шта спада, а шта не спада, и шта би требало спадати у школску лектуру како би се задовољили критерији који су најмање

књижевни, ни мука због “поклоњене” литературе није за потцјењивање.

Осим обиља патриотских опћих мјеста, не видимо баш ништа што ова књига може поручити основношколцима: пуна је правописних грешака, фактичких грешака, а ауторица је у својој захвали погрешно написала име властите рецензентице (Нура Баздуљ Хубијар). Ученици могу научити и да је сасвим прихватљива прекомјерна употреба три узастопна узвичника и насумично наглашавање ријечи великим словима. И ауторица и цијела њена генерација имају пред собом довољно времена да науче правописна и животна правила. Но, страх да ће им центри моћи и одговорни људи из области образовања што је више могуће отежати тај процес потпуно је оправдан.

Тако је, изгледа, сасвим довољан критериј за поклањање књиге школама збирка чија прва пјесма каже: “Закунимо се, да ћемо уништити онога ко у Босну и Херцеговину такне!”

Мерак Босанке 1

Свакако је и хвале вриједан савјет, из разговора Босанке 1 и Босанке 2, од којих је једна у дијаспори: “Причај свима о Босни и Херцеговини, све, све што знаш! О природним љепотама, о херојству и доброту њених људи, о пјесмама пуних севдаха, што се ори у сваком сокаку и мијеша с мирухом бехара, о акшамлуцима и мераку!”, на што се поглед Босанке 2 који је био замућен (како Босанка 1 примјећује преко телефона), одмах разбистрио.

Не бисмо се, сходно томе, требали чудити што генерације које се деведесетих и не сјећају, на литерарним конкурсима добивају награде за најбоље радове о првом председнику. Којег се не сјећају. Што ће вољети и поштовати земљу коју их се и не позива упознати, промијенити, учинити бољом.

Не требамо се чудити када ученици одрасту мислећи како је љубав према домовини безувјетна (увјек домовина, никад држава). Када генерације одрасту, схваћајући домовину као нешто што расте у природи, попут дрвета или цвијета, а не као државу која је управо онолико достојна поштовања колико је таквом учине њени грађани. И писци. И министри. Не љубављу, колико критиком – оном конструктивном. Или, како би рекла ауторица збирке: “Ех, што би ово било екстра, само да је истина!!!” ●

tradicija je kad

Anketa u učionici

ŠTA JE TO TRADICIJA?

Na pitanje su odgovorili učenici četvrtog razreda osnovne škole. Riječ "tradicija" uzeta je iz udžbenika koji djeca koriste u nastavi.

tradicija je kada se neko običe.

tradiciju je! kada se tradiciju

tradicijs je misao

Tradicijs je kada nešto neko radi i ovaj drugi isto kao on.

tradicijs je kad se desi nešto što možda nikad neće se da neko dobije udor ili nešto tradicijomano.

tradicijs je nešto što se svi toga drže i slave svake godine taj dan.

tradicijs je kad se neko običe smijemo.

tradicijs su ljudi koji su tradicijalni.

tradicijs je kada mi je bilo nešto jedna nešta...

tradicijs je kada nešto tradicijomano.

tradicijs je; kada se neko običe kad priprema svaki dan isto hranu,

Djeca s posebnim potrebama

BITI DRUKČIJI, TO JE OVDJE STRAŠNO

Dijala Hasanbegović-Purić

Mjedenica, ustanova s posebnim potrebama

Osnovni segmenti rada zavoda Mjedenica su: vrtić, odjel za pregled i posmatranje, škola, dom, produženi boravak, te radionice za osobe s umjerenom i težom mentalnom retardacijom. S ovom djecom i njihovim roditeljima/starateljima rade stručnjaci, nastavnici i profesori defektolozi, logopedi i medicinski radnici.

Posao koji traži potpunu posvećenost

Direktor zavoda, Mirsad Asimović, reći će vam da većina nastavnika nije planirala baviti se ovim u svojoj radnoj karijeri, ali da danas ne mogu zamisliti drukčije. To potvrđuje Grozda Milutinović, nastavnik defektolog: "Na kraju svog radnog vijeka, stalno ponavljam kako je ovo nešto doista specifično, i zahtijeva vas cijelog, jedno široko obrazovanje, koje se stalno nadopunjuje, i ogromnu ljubav. Kad zavolite tu djecu, više se ne možete tome oduprijeti. Kod kuće ih sanjate, razmišljate o svakom tom djetetu, o tome šta ste za njega uradili i da li ste mogli nešto drugo. Naravno, nisu svi takvi, ali takvi ljudi imaju rezultate sa djecom." Za nastavu, u Mjedenici se pravi jedan općeniti plan i program, a zatim se pravi poseban plan rada za svako dijete ponaosob. Potrebe ove djece su ogromne, i sa svakim treba posebno raditi: fizioterapiju, logopedске vježbe i sl., a Ministarstvo obrazovanja pokriva samo odgojno-obrazovni rad. Jedna medicinska sestra mora biti dežurna dvadeset i četiri sata, jer školu pohađaju i u pripa-

dajućem domu borave djeca s čestim epileptičkim napadima. Ostale medicinske stručnjake, škola plaća od donacija i vlastitih sredstava, i oni su tu uposleni honorarno.

Milutinović kaže da je ona u kontaktu sa svim svojim nekadašnjim đacima. Svi su nezaposleni. "Kada roditelj vidi koliko mu je dijete napredovalo, naravno da se raduje. Ali ipak, najsretniji bi bili da su taj uspjeh djeca ostvarila u redovnoj, a ne specijalnoj školi. Tako nekako misle i poslodavci, imaju predrasude", kaže Milutinović.

"Šta će reći komšije?"

"Biti drukčiji, to je nama nešto strašno", kaže Grozda Milutinović. Vanjski je svijet, onaj koji moraju upoznati da bi bili samostalni, da bi uopće upoznali i razvili sebe, čini se, još uvijek za njih prilično zatvoren.

O ružnim riječima i čudnim pogledima, ova djeca nikada i nikome ne pričaju, jer se tu radi o nečemu za njih vrlo intimnom. Majda Spahić, nastavnica matematike iz sarajevske osnovne škole "Avdo Smailović", uvjeren je da djeca s posebnim potrebama samo u "specijalnim" školama mogu dobiti pažnju i obrazovanje koje im je potrebno:

"Ja nisam obučavana da radim s tom djecom. Oni imaju raznih problema, nekad reagiraju i agresivno. U jednom razredu ima trideset učenika, a dijete s posebnim potrebama iziskuje puno pažnje. Za vrijeme nastave, morate svakom djetetu u svom razredu posvetiti pažnju, ne mogu samo njemu. Problem u razvoju se može otkriti i na testovima prilikom upisa u školu. Ali, imali smo slučajeve kada roditelj nije htio odvesti dijete u specijalnu ustanovu na pregled. Ako ništa, da znamo koje gradivo mu možemo ponuditi, od kojeg stepena da krenemo. Mnogi roditelji se plaše: šta će komšije reći? Zbog inkluzije u nastavi, mi smo dužni tu djecu zadržati ako ih roditelji ne pristanu poslati negdje drugo."

Redovne ili specijalne škole?

Nastavu u zavodu Mjedenica pohađa oko 130 djece, od prvog do osmog razreda, iz cijele BiH, što ni približno ne može biti realna cifra o broju djece s posebnim potrebama u državi. Prave statistike o njihovom broju, nema niko. No, kako su nam naglasili u zavodu Mjedenica, statistike o tome kako dijete zove svoj jezik i koje je nacionalne pripadnosti, svakako postoje. Više saradnje je ono što žele i nastavnici u specijalnim i u običnim školama: između ministarstava i škola, među nastavnicima i socijalnim radnicima međusobno, kao i među roditeljima, koji bi na prvom mjestu morali odabrati ono što je najbolje za njihovo dijete. ●

Djeca s posebnim potrebama

**DAJMO IM
ŠANSU!**

Dijala Hasanbegović-Purić

Iako često u mnogim stvarima sposobnija od svojih vršnjaka, djeca s posebnim potrebama nailaze na prepreke nametnute od društva kad trebaju da se u njega uključe

Brat i sestra Šeljmo, Samir i Šerifa, došli su u Zavod za specijalno obrazovanje djece Mjedenica tek u petom razredu. Isprva, nisu znali ni čitati ni pisati. Oboje imaju blaži oblik mentalne retardacije i imali su teške probleme s govorom.

Njihovi nastavnici u Mjedenici, a i oni sami, tvrde kako im je dolazak tu promijenio život.

Danas je Samir (14) osmi, a Šerifa (15) sedmi razred. Već imaju svoje snove, planove i radosti. Samir je aktivan i otvoren, voli čitati i pisati, a zanimaju ga i auti. Slikati ne voli, iako mu to odlično ide – možda se pravi važan. Šerifa je umjetnički tip. Satima može slikati, tkati i plesti. U školi neće te naći mnogo njenih slikarskih radova, jer su svi na konkursima i izložbama.

“U običnoj školi nam nije baš valjalo”, kaže Samir, “tamo nam nije imao ko pomoći. Zbog toga nismo mogli sve savladati. Ovdje nas je doveo babo preko socijalnog. Ovdje nam je odmah bilo OK, prihvatili su nas odmah.” Pitali smo ih da li su imali prijatelja u svojoj staroj školi. “Ma ne, tamo nam nije nikako bilo dobro”, odgovaraju istovremeno. Na pitanje šta bi htjeli biti kad porastu, kažu. “Ja razmišljam da idem za automehaničara”, kaže Sa-

Ovako Samir vidi svoj dom

mir kojem, osim slikanja, dobro idu i matematika i jezik. “Ma, ja bih voljela da budem doktorica. Za djecu”, kaže Šerifa.

Oboje vole slikati. “Ja volim slikati kuće, drveće, u bojama”, kaže Šerifa. “Meni uglavnom ide na živce crtanje. Ja volim bosanski jezik, pisati i čitati”, ne propušta napomenuti Samir.

Osim roditelja, Šerifa i Samir imaju još brata i sestru. Svakog drugog vikenda idu kući. Šerifa kod kuće uzgaja cvijeće. Nema ništa protiv toga da se time nastavi baviti i nakon osnovnog školovanja, no čini se da ne odustaje od svog prvog plana, biti doktorica. “Najviše volim biti kući, pomagati mami”, kaže ona. “Pravila sam pitu. Ispala je super.”

“Na televiziji ne volimo gledati dosadne, naporne emisije, volimo filmove. Slušamo narodnu muziku”, kažu.

Upravo su se vratili s tromjesečnog raspusta i umorni su od puta. Sad ih čeka učenje, ali ni tokom raspusta nisu dangubili. “Ja sam radio”, kaže Samir. “Drva sam dovlačio. Gore u Tešnju ima žena koja nema nigdje nikog, trebalo joj je pomoći. Otišao sam i pitao treba li joj, i ona je rekla da treba. Sav novac sam ostavio bratu i sestri. Da imaju u školi.”

Da bi kupili udžbenike u kojima vukovi žive na granama? A koje odobrava Vijeće za (ogavnu) udžbeničku politiku, sastavljeno od kantonalnih ministara obrazovanja, koji naplaćuju 300 KM po sastanku. ●

Rad, rezultati, problemi

ŠPECIJALNA ŠKOLA "ĐORĐE MATOŠEVIĆ" PRIJEDOR

Enes Kurtović

Nastava i dnevni boravak za 100 učenika s posebnim potrebama odvija se u zgradi već odavno zreloj za rušenje

Specijalna škola "Đorđe Matošević" iz Prijedora obrazuje djecu s lakšom i umjerenom retardacijom i s kombinovanim smetnjama u razvoju, a ima iza sebe 44 godine neprekidnog rada. Danas škola izvodi program osnovnog i srednjeg obrazovanja za 100 učenika, a u okviru škole organizovan je i dnevni boravak za djecu i omladinu koja završe ovu školu. Nastava je organizovana u 10 odjeljenja osnovne škole i 5 odjeljenja srednje škole. Srednjoškolski program obučava učenike za zanimanja bravar/ka, krojač/ica i kuhar/ica. Imaju radionice s alatima i opremom potrebnom za praktičan rad, a lokalne firme doniraju potrošni materijal. Škola je opremljena modernom logopedskom opremom i koristi je kako za rad s učenicima, tako i za rad s djecom koja imaju govornih problema, a ne pohađaju ovu školu. Pored ovog, nastavom su obuhvaćena i dva odjeljenja djece s umjerenom retardacijom i kombinovanim smetnjama u Domu za mušku djecu i omladinu ometenu u razvoju "Čirkin polje" u Prijedoru.

Dobri rezultati u neuslovnom objektu

Kolektiv od 35 uposlenih, od kojih je 22 nastavno osoblje, predvodi direktor Mustafa Talić, koji je za

školegijum prvo polugodište

Fotografije: Enes Kurtović

Arijana Žerić, učenica ove škole, osvojila je srebrnu medalju u trčanju na 100 m na Evropskoj specijalnoj olimpijadi održanoj ove godine u Varšavi/

Školegijum predstavio istorijat i rad ove ustanove. Prema direktorovim riječima, škola je dobro opremljena tehnički i kadrovski, ali i bez njegove napomene, svakom ko uđe u ovu školu jasno je da je sama školska zgrada u vrlo lošem stanju. Radi se o montažnoj baraci izgrađenoj šezdesetih godina prošlog vijeka, kojoj je prosvjetni inspektor već nekoliko puta "prijetio" stavljanjem ključa u bravu zbog zabrinutosti za sigurnost djece i osoblja. Pukotine i oštećenja vidljivi su u svim prostorijama škole, a posebno u fiskulturnoj dvorani, koja u krovnoj konstrukciji ima nekoliko većih rupa pre-

krivenih najlonom. A upravo su sportski rezultati ono čime se ova škola ponosi, jer na većini entitetskih i državnih takmičenja njihovi učenici osvojili su više od 100 medalja i priznanja za postignute rezultate.

Iako su u zadnje vrijeme neke firme (tekstilna industrija Scontoprom, Tvornica keksa Mira, komunalno preduzeće) zaposlile nekoliko njihovih učenika, direktor procjenjuje da je u dosadašnjem periodu tek 10% učenika koji su završili ovu školu dobilo mogućnost zaposlenja. Pa ipak, smatra da su znanja i vještine stečeni u ovoj školi veoma bitni za njihov život. Radionice i praktičan rad omogućavaju djeci da, uprkos retardaciji i smetnjama u razvoju, razviju neke svoje talente i radne sposobnosti.

Nova zgrada još uvijek samo na papiru

Po pitanju uključivanja djece s posebnim potrebama u redovne osnovne škole, direktor izražava blagu sumnju; s jedne strane podržava taj proces, jer smatra da je bitno omogućiti djeci socijalizaciju s djecom iz redovnih škola, a s druge strane do-

bro poznaje situaciju u redovnim školama i zna da u njima ne postoji ni tehnička ni stručna osposobljenost za rad s ovom djecom. Zato smatra da škola ima svoju budućnost i da nakon izgradnje novog objekta treba prerasti u širu instituciju za ove namjene.

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, koje većinom finansira rad ove ustanove, izdvojilo je u budžetu sredstva u iznosu od milion maraka za izgradnju novog objekta, ali za zatvaranje finansijske konstrukcije nedostaje još 300.000 KM, koje je prema početnim dogovorima trebala obezbijediti opština Prijedor. Međutim, cijeli proces je usporen nedostatkom novca u opštinskom budžetu, te birokratskim preprekama u pribavljanju različitih dozvola, saglasnosti, katastarskih dokumenata i sl. Zato će još neko vrijeme gradom kružiti šala da one koje ulaze u zgradu ove škole treba pozdravljati pozdravom "Sretno!", jer dotrajala montažna konstrukcija ne daje veliki osjećaj sigurnosti. ●

PROGORETINE U OBRAZOVANJU

(BiH)

Okvirni zakon o obrazovanju:

"Opći ciljevi obrazovanja proizlaze iz općeprihvaćenih, univerzalnih vrijednosti demokratskog društva, te vlastitih vrijednosnih sistema zasnovanih na specifičnostima nacionalne, historijske, kulturne i vjerske tradicije naroda i nacionalnih manjina koje žive u Bosni i Hercegovini."

Šta su navedeni "vlastiti vrijednosni sistemi zasnovani na specifičnostima nacionalne, historijske, kulturne i vjerske tradicije"? Koji su to sistemi? Koliko tih sistema ima? Čiji su to sistemi? Na koga se odnosi vlastitost? Po čemu se njihove vrijednosti razlikuju od općeprihvaćenih i univerzalnih? Čije je to vlastito? Ko je taj subjekt koji proširuje (tekstualno) a sužava (sadržajno) ciljeve obrazovanja. Nabrojane specifičnosti tradicije (nacionalne, historijske, kulturne i vjerske) upućuju na jedan odgovor: misli se na **etničke vrijednosne sisteme**. Zakon, međutim, ne opisuje i ne određuje te sisteme. Oni su u pravnom smislu – fantom. Fantomski je na isti način i glas koji suflira zakonu, zalažući se za vlastite vrijednosti.

Rješenje: Reformisati tekst zakona, izbrisati podvučeni dio.

OKVIRNI ZAKON??

NEJASAH ✓
DVOISMISLEN ✓
ZLOUPOTREBLJIV ✓

DRŽAVNI
NIVO

NACIONALIZOVANI
NASTAVNI PLANovi
I PROGRAMI

PPZ = STRAHAČKA
INSPEKCIJA?

REPUBLIČKO-
KANTONALNI
NIVO

Letargija u zbornici: stručnost žrtvovana konformizmu, aktivni i nastavnička vijeća svjedoci i saučesnici, umjesto protivnici političke devastacije obrazovanja.

Rješenje: **Štrajk zbog planova i programa, a ne zbog regressa i toplog obroka.**

Iz nastavnog plana i programa:
"Svrha nastave hrvatskoga jezika i književnosti je (...) Upoznavanje povijesti jezika radi poticanja sposobnosti za semantičko razlikovanje te radi poimanja složene povijesti hrvatske kulture, kao i povijesti kulture Hrvata u BiH. (...) Upoznavanje s pojedinim pojavama društvene, fizičke, psihičke i metafizičke zbilje, što su ih na umjetnički način, jezikom izrazila velika djela književnosti, a u povijesti su određivali pitajna opstanka, društvenog života i kolektivnih vjerovanja na hrvatskim prostorima."

Rješenje: Denacifikacija nastavnih planova i programa. Transparentnost u proceduri izrade i usvajanja; fokus na ciljevima, a ne na sredstvima.

ŠKOLSKI
NIVO

NASTAVNICI ?
U NADNIČARSKOM
JARMU

BIROKRATIJA =
PEDAGOGIJA ✓

REFORMA POČINJE TAMO GDE
PRESTAJE ŠTRAJK! (-)

U RALJAMA POLITIKE

50 RAT ZA TERITORIJE + **52** JEDAN BRANKO, DVIJE KRUPPE + **53** JOJ NA SVOME + **54** KUNDERA U SLUŽBI NACIONALNE POLITIKE + **56** ŽITIJE MELIHE ALIĆ + **58** KLUPE GOVORE ŠTO DJECA NE SMIJU + **60** NASLOV BEZ DJELA + **61** ZAJEDNIČKA BLJEZGRA + **62** VISOKA OCJENA, MALO ZNANJE + **64** U BIH IMAMO *KVAZIELITNU* NASTAVU

Školska područja

BAT ZA TERITORIJE

Enes Kurtović

Fotomontaža: Enes Kurtović

Političko-demografsko-geografska slagalica u rukama lokalnih političara u zemlji u kojoj je iscrtavanje karata nacionalni sport broj 1

Svaka osnovna škola ima svoje školsko područje, tj. tačno određenu teritoriju s koje sva djeca školskog uzrasta moraju pohađati baš tu školu. U vremenu pada nataliteta, smanjenje broja prvaca iz godine u godinu navodi direktore škola na pravu borbu za svako dijete i za proširenje svog školskog područja. Lovčkim rječnikom rečeno: što veće lovište – veća mogućnost boljeg ulova. A kako granice školskih područja određuju opštinska vijeća, jasno je da politika igra značajnu ulogu u kreiranju mape lokalnih lovnih zona.

Samo najjači ostaju

U selima BiH u kojima još ima dovoljno djece za organizaciju osnovne škole, granice školskih područja obično se poklapaju s granicama mjesnih zajednica. Kada se broj djece u jednom selu smanji ispod propisanih granica, škola se gasi, a djeca nastavljaju školovanje u najbližoj školi, čije školsko područje ima dovoljan broj učenika.

U gradskim sredinama, u kojima obično postoji veći broj škola, situacija je mnogo složenija. Da bi osigurale svoj opstanak, škole moraju obezbijediti dovoljan broj novoupisanih učenika, tako da su granice školskih područja osjetljiva tema. Roditelji moraju djecu upisati u školu u čijem školskom području žive, bez obzira da li oni smatraju da njihovom djetetu više odgovara neka druga škola. Pri izboru škole za upis svog djeteta roditelji se

školegijum prvo polugodište

KROJČICA

KENDER KULENOVIĆ

vode ne samo teritorijalnim principom već praktičnim razlozima (npr. odgovaraju im škole koje su blizu njihovog radnog mjesta) ili prosto imaju informacije da su neke škole u radu s djecom bolje od drugih. A svaki roditelj svome djetetu želi najbolje, pa i po cijenu da djecu moraju sami prevoziti do škole ili da im djeca moraju duže pješati po gradu. Međutim, birokratska hladnokrvnost u pogledu poštovanja školskih područja omogućava samo najupornijim roditeljima pravo na izuzetak.

Politika na (ne)djelu

Direktori škola, većinom stranački kadrovi, putem svojih stranaka u opštinskim vijećima nastoje isposlovati promjene granica školskih područja u korist svoje škole i lobiranje u tom pravcu je

u redovnom opisu direktorovog posla. Vodi se ulična borba među školama za svaku ulicu, za svaku zgradu, za svaki ulaz.

Posebno osjetljivo je pitanje školskih područja u sredinama u kojima živi stanovništvo različitih nacionalnosti. Tu političko-demografsko-geografska slagalica može dati najrazličitije rezultate. Pet sela u kojima živi stanovništvo manjinske nacionalnosti može biti razdijeljeno u tri školska područja i da u svakom predstavlja neznatan procent, a može biti i spojeno u jedno školsko područje i (ukoliko ispunjava i druge uslove) može imati školu po nastavnom planu i programu koje roditelji sami odaberu. Obje varijante su jednako zakonite. Opštinska vijeća su mjesto gdje politički ciljevi kroje lokalne obrazovne šeme. ●

Ćopić na Grmeču

JEDAN BRANKO, DVIJE KRUPE

Enes Kurtović

Pisca, čija književna djela oduševljavaju generacije čitalaca, sadašnje kulturne politike veličaju ili ignorišu, vrednujući ga isključivo na osnovu njegove nacionalne pripadnosti

Branko Ćopić (1915-1984) rođen je u selu Hašani, koje je prije rata 1992-1995. pripadalo opštini Bosanska Krupa, a koje je sad dio opštine Krupa na Uni, u sastavu Republike Srpske.

Književni susreti pod nazivom "Ćopićevim stazama djetinjstva" bili su od 1975. do 1990. godine tradicionalna manifestacija, koja se održavala u Bosanskoj Krupi i koja je okupljala pisce za djecu, sadržavala njihova čitanja po osnovnim školama i književne večeri. Ove godine, u periodu od 14. do 16. oktobra, istovremeno su održavani književni susreti "Stazama djetinjstva" u Bosanskoj Krupi i "Ćopićevim stazama djetinjstva" u Krupi na Uni.

Mala moja iz Krupe na Uni

Opština Krupa na Uni predstavlja zajednicu osam raštrkanih sela u kojima živi oko 2500 stanovnika, većinom staračkih domaćinstava. Opština ima vrlo skromne razvojne mogućnosti, pa se trend raseljavanja ne zaustavlja. Književni susreti "Ćopićevim stazama djetinjstva" nisu bili usmjereni na zadovoljenje kulturnih potreba seoskog stanovništva, već su prvenstveno entitetski politički projekat najvišeg nivoa, što dokazuje i prisustvo predsjednika Republike i entitetskog ministra prosvjete i

školegijum prvo polugodište

Foto: Enes Kurtović

kulture na centralnom događaju u Hašanima. Događaj je bio formalan i simboličan, pri čemu su Branko Ćopić i njegovo rodno selo promovirani kao najzapadnija tačka Republike Srpske, kao srpski teritorij koji je dao velikog srpskog pisca. Pored ovoga, nije ni potrebno slaviti univerzalne vrijednosti Ćopićevih književnih djela.

Branko više ne stanuje ovdje

Književni susreti u Bosanskoj Krupi odrekli su se Ćopićevog imena u naslovu manifestacije, što je logičan nastavak dosadašnje politike ovog grada, koja svim silama iz kulturnog nasljeđa nastoji izbrisati svog zemljaka, pjesnika koji je o ovom gradu ispjevao do sad najljepšu pjesmu – "Mala moja iz Bosanske Krupe". U Bosanskoj Krupi nema više osnovne škole s njegovim imenom, nema njegove ulice, nema njegovog spomenika. U vrednovanju književne veličine Branka Ćopića u Bosanskoj Krupi, činjenice da je Ćopić bio Srbin i pripadnik partizanskog pokreta jače su od kompletnog njegovog književnog opusa.

Ćopićeva književnost zadržala se u čitankama i na popisu školske lektire: "Ježeva kućica" za niže razrede, a "Orlovi rano lete" za više razrede osnovne škole. Roditelji, ne dvoumeći između dobrobiti svoje djece i dnevne politike, potrudile se da u ruke njihove djece dođu i "Magareće godine", "U svijetu medvjeda i leptirova", "Doživljaji mačka Toše", "Bašta sljezove boje" i druge Ćopićeve knjige. ●

Полуписмењакање

ЈОЈ НА СВОМЕ

Ненад Величковић

Фото: Омнибус

Шта поручује упозорење на асфалту писмом које возачи могу не разумјети?

Разлог да се на асфалту магистралног пута напише бијелом бојом *школа* врло је јасан и логичан. Ако возачи нису видјели знак, видјеће та слова, и успорити. Неће их изненадити дјеца која весело истрчавају из школског дворишта.

Начин на који је потреба да се дјеца заштите доведена до реализације у једном републичко-српском школском атару мање је јасан и мање логичан. Зашто *школа* оба пута пише – ћирилицом?

Било би забавно одговорног за ову демонстрацију полуписмености телепортирати на гостујући терен, у средину гдје је све на арапском, или кинеском, и пустити га да се сналази; па кад га простата натјера на трк, да види како је ући спуштених хлача у лифт умјесто у *ws*, шта значи бити слијеп и глух код здравих очију и бистре памети. Или га посјести гладног за стол, и дати јеловник написан брајевим писмом, а поред стола поставити конобара глухог као топ.

Или га укрцати на трајект, а онда на пола мора укључити аларме, и на јапанском или ескимском давати му упутства за спашавање. Можда би схватио колико је неправедно према дједи, осим што је глупо и некорисно, користити искључиво ћирилицу у комуникацији са свијетом.

Међутим, тај потомак Милошобилића, Хајдуквељковића, Царлазаревиха и Шарацмарковића више воли ћирилицу, па макар је властитом дјецом бранио на свакој стопи свога асфалта. Из његове визуре дјеца су сва иста, српска ко и хрватска; по дједи се не знају јунаци. Прегажено дијете на улици је свако исто, не зна се да је твоје, ако не лежи на ћирилици. Некако је туга мања, ако није колективна. Није исто прегазити мало дијете и малог Србина.

Шта је сврха оваквог његовог упозорења? Да га разумију само Срби, и Хрвати, школовани прије рата? Или то није уопште упозорење да дјеца могу у секунди истрчати пред карамболку, него упозорење да се пролази преко српске територије. Умјесто да успори, возач, бојећи се засједе хајдука, још ће мало нагазити гас. Боље да му узму дозволу због брзе војње него гаће због незнања ћирилице. Јер му је јасно да је залутао у земљу у којој слова не служе знању него препознавању. Да су *писмена* хладно оружје. Да не служи ћирилица људима, него људи ћирилици. У школству које се поноси стихом “бацајте сами у огањ децу” то ваљда никоме није ни чудно, ни ненормално. ●

Obrazovanje u predizbornim programima

KUNDERA U SLUŽBI NACIONALNE POLITIKE

Namir Ibrahimović

Obrazovanje nije bitan segment predizbornih programa političkih stranaka za Opće izbore 2010: izuzmemo li SDP, koji ističe obrazovanje kao jednu od 5 ključnih politika, nijedna politička partija ne smatra da se pričom o obrazovanju pobjeđuje na izborima

Pretražujući predizborne programe političkih stranaka u potrazi za dijelovima koji se tiču obrazovanja (prije svega osnovnog i srednjeg), nisam ni slutio da ću naići na Milana Kunderu. Češki pisac 1978. godine objavljuje "Knjigu smijeha i zaborava". Tri desetljeća poslije, citat iz njegovog proznog djela sastavni je dio Programske deklaracije HDZ 1990: *Narodi se likvidiraju tako... da im se najprije oduzme sjećanje. Unište im se knjige, obrazovanje, povijest. Netko drugi im napiše knjige, da im drugo obrazovanje i izmisli drugu povijest. I narod onda postupno počne zaboravljati što je bio i što je sada, a svijet oko njega zaboravi još mnogo brže.* Dakle, Kundera u službi nacionalne hrvatske politike. No, ne navodi se ko to Hrvatima oduzima sjećanje, uništava im knjige i obrazovanje... "Kod učenika treba razvijati odgovornost, marljivost i vrijednosni sustav da samo zalaganje i talent vode do izvrsnosti i da je to jedini ispravan put do istinskog uspjeha pojedinca i zajednice", kaže se u Programskoj deklaraciji mlađeg HDZ-a. Zajedno sa SDA, SDP-om, Našom

školegijum prvo polugodište

Foto: Amer Tikveša

strankom i SBiH, oni smatraju da se obrazovanje treba prilagoditi tržištu rada. Stariji, HDZ BiH, ne posvećuje mnogo pažnje edukaciji u tri strateška segmenta s kojim izlaze pred birače – obrazovanje je samo jedan od segmenata gdje treba provesti "strukturne reforme", i naglašavaju da je nužno podići "obrazovnu razinu radne snage". Oni, očito, misle da Hrvatima niko ništa ne oduzima.

U RS-u nema obrazovanja

Opće floskule vezane za školstvo i reformu obrazovnih sistema prisutne su u predizbornim programima većine stranaka, osim kod vodećih stranaka iz RS-a, koje svojim biračima uopće ne nude vlastiti pogled na obrazovanje: taj segment društva nije predmet sporenja između pozicije i opozicije. Nacionalni program je ostvaren – treba nastaviti trenutnu obrazovnu politiku i praksu. SDP i SDA detaljnije govore u pripremama za Opće oktobarske izbore: obrazovanje je jedna od 5 politika na kojima će SDP, ako pobijedi na izborima, insistirati u naredne četiri godine. Dio prijedloga za poboljšanje školskih sistema tiče se materijalnih i tehničkih segmenata (nova mreža osnovnih i srednjih škola, racionalno trošenje budžetskih sredstava, kreiranje sistema koji će omogućiti povećanje materijalne i tehničke podrške školama, potrošnju u obrazovanju bazirati na standardima EU-a), a drugi promjene u kvalitetu rada škola (uključenje u OECD-ove programe za pra-

ZNANJE SE POKAZUJE U ŠKOLI, A NE NA IZBORIMA

Narod ne zna da je, kao kantonalni ministar obrazovanja, Safet Kešo znao za najmanje jedan slučaj nelegalnosti u odabiru udžbenika, i da nije ništa učinio da krivce kazni a oštećene obešteti.

Kada je bio upozoren da je recenzent dr. sci. Vedad Spahić, nestručno i pristrano, svojim neobjektivnim ocjenama eliminisao kvalitetne udžbenike, ministar obrazovanja Kantona Sarajevo odlučio je ne zamjerati se svojim stranačkim kolegama u fantomskom Vijeću za udžbeničku politiku, i cijeli slučaj gurnuo pod tepih.

Time je ušao u galeriju likova – ministara obrazovanja, koji interese vlastitih stranaka stavljaju iznad interesa građana i iznad zakona o obrazovanju.

Neprohodnost, segregacija, neispunjena obećanja Vijeću Evrope, samo su dio poraznih rezultata prividno različitih stranačkih politika kojima je cilj odgoj glasača a ne obrazovanje građana. Da je narodu do znanja, znao bi da se budućnost ne porađa na izborima svake četvrte godine, nego da se osvaja u školi, svakog dana i časa. Bilo bi mu važnije ko i šta predaje njegovoj djeci, nego ko i kako podilazi njemu. ●

N.V.

Foto: Omnibus

ćenje znanja; osigurati da roditelji neposredno biraju direktore škola kako bi se dobio profesionalniji i kvalitetniji rad školskog osoblja; alternativa vjeronauci treba biti kultura religija).

Jučer na vlasti, sutra mijenjaju

SDA smatra da je nužno uvođenje zdravstvenog odgoja u sve nivoe sistema obrazovanja, a koji će biti moderno organiziran, racionalan i društveno dogovorani. Nejasno je šta su radili u prethodne četiri godine da ostvare ove programske ciljeve. U jednom dijelu se program podudara i s onim Naše stranke: deideologizacija obrazovanja i protjerivanje netolerancije iz školskih klupa. No, SDA in-

sistira na naglašavanju pripadnosti BiH, kao i vlastite vjerske, kulturne i etničke pripadnosti. Kako naglasiti, a biti tolerantan, nije pojašnjeno. Kreatori Predizborne platforme SDA nisu pojasnili ni to kako se sistemski može postići informatička pismenost djece i prije početka formalnog školovanja. Nedostaje pojašnjenje kako će izgledati nastavni planovi i programi koji će spašavati djecu od "mašinerije krupnog kapitala". "Sitnom kapitalu" učenici, smatraju u SDA, mogu biti prepušteni. ●

U spomen gospođi ministrici

ŽITIJE MELIHE ALIĆ

Vuk Bačanović

Foto: Večernji list

Šta nam je ostavila u naslijeđe?

Slučaj ministrice Melihe Alić, čije će ministarstvo po svojoj prilici biti ukinuto, što implicira da neće biti nasljednika koji će biti u stanju izvršiti reviziju i djelomični popravak njenih propusta, znači da će vuk još uvijek provoditi dane svoga života "na grani", a medvjed u grmlju.

Odgovj nacionalista

Ova dva, najčešće isticana primjera neselektivnosti i nemara kada su u pitanju udžbenici, bezazlena su u poređenju sa spolnim, nacionalnim, religijskim i drugim stereotipima kojima vrve osnovnoškolski i srednjoškolski udžbenici u Federaciji. Dok će osnovne i srednje škole i dalje biti liceji za odgoj budućih bataljona nacionalista (na mitskim pripovijestima o bogumilima koji su u tren oka prešli na islam, hrvatskoj opstojnosti od stoljeća sedmog i patrijarhalnim rodnim stereotipima o ženama kao plašljivim stvorenjima predodređenim za domaćice), Meliha Alić neće imati posebnih briga, posebno ne egzistencijalnih. Ministrica, koja je 2008., otvarajući obnovljenu školsku sportsku dvoranu u Gradačcu izjavila da će u njoj "potomci čuvenih begova (...) imati sportskog duha i znanja kakva inače imaju", nije štedjela truda da se upiše u nove begove. Ministrica, ranija direktorica sarajevske Druge gimnazije, čije je prostorije iznajmljivala privatnoj klinici svoga supruga, postarala se da kao poslanica u Skupštini Kantona Sarajevo, delegat u Domu naroda FBiH i, najzad, kao ministrica, ne bude posramljena imovinskim kartonom.

školegijum prvo polugodište

Kako su istražili novinari Centra za istraživačko novinarstvo, "prema kupoprodajnom ugovoru Alić je 2005. godine postala vlasnica stana od 84 metra kvadratna u sarajevskom naselju Ciglane za koji je izdvojila 93.000 KM", dok uvid u sudske spise ukazuje "da je 2006. godine njezina kćerka Edina kupila dvoetažni apartman od 59,83 metra kvadratna na Bjelašnici za koji je izdvojila 148.000 KM". Budući da na izborima 2006., na osnovu kojih je SBiH postavila za ministra, nije bila kandidat, Alić nije bila dužna dostaviti izborni karton, mađa prema podacima Centra civilnih inicijativa, njena mjesečna plata za 2010. iznosi u prosjeku 3.092 KM, što je za gotovo 1.000 KM više nego u 2008. godini.

I nikom ništa

Izbornim slomom SBiH, okončana je karijera preboga ministrice. Za vrijeme njenog mandata, kako je u 690. broju magazina *Dani* primijetila Belma Bećirbašić, "sve kritike o gramatičkim, stilskim i materijalnim greškama, pojačanim etnonacionalnim diskursom, promoviranjem segregacije, heteronormativnih vrijednosti i kulturne zatvorenosti, nisu uspjele unijeti niti najmanje reforme unutar sistema udžbeničke politike". Drugim riječima, Alić obrazovni sistem u Federaciji ostavlja u haosu koji će dodatno biti uzburkan kada nadležnosti njenog resora pređu u nadležnosti čak deset kantonalnih ministarstava, čije će kreiranje stvarnosti, bez sumnje, biti daleko opasnije od vuka na drvetu i medvjeda u žbunu. ●

Poštovana gospođo ministarko,
Na internetu, a onda i mailom, s više strana, dobio sam ovu sliku, uz komentar:

“Ne znam da li će tvoj sin učiti u 8. razredu iz ovog udžbenika, ali on je još jedan od slavnihi koji su odobreni za vrijeme ministrice Melihe Alić, bivše profesorice i direktorice Druge gimnazije... Riječ je o udžbeniku za 8. razred osnovne škole, autora Azize Skoko i Kasima Imamovića, a izdavač je Bosanska riječ – Tuzla.”

Veoma me raduje da se Vaše ime spominje u kontekstu ovog udžbenika, koji ćemo u mojoj porodici pamtili jako dugo. Moja supruga i ja rado pomažemo našem sinu u školskim zadacima, pa smo se naravno angažovali i oko ovoga. Moram priznati da nije bilo nimalo lako. Nismo imali mačku, a sve zimske jakne su nam glatke. (Tašta je odmah stavila veto na svoju bundu.) Zato sam ja išao kod komšije Aziza da nam posudi mačka Žutalja. Morao sam lagati da nam treba zbog miševa, ali za obrazovanje naše djece nije-dna laž nije mala, to ćete se sigurno složiti sa mnom. Žena se malo ljutila što će sutra cijeli komšiluk gledati na nas kao na peksijane, ali nisam mogao tražiti mačka da lovi moljce po taštinoj bundi. Drugi problem je bio taj da nismo imali tamnu sobu s itisonom i dovoljno prostora da vučemo mačku okolo. Jedina soba koju imamo vrlo je tamna i u podne, jer su nam uz prozor sagradili hotel, tako da sad umjesto u Trebević gledamo u hotelski vešeraj. Budući da ta soba (3x4 metra) osim termoakumulacione peći i taštine šivaće mašine, ima bračni krevet i radni sto za sina, a regal ne računamo jer smo ga morali zašarafiti za zid, pošto se od pomjerenja razglavio, (tašta kreči svake godine.), trebalo nam je cijelo popodne da je ispraznimo. Nažalost, tek kad smo je ispraznili, tako što smo prebacili stvari u kuhinju, shvatili smo da soba nema ni tepih ni itison, a da se parket od vlage iskrivio. Pošto itison ili tepih nije lako posuditi kao mačka, išli smo kupiti neki jeftini. Pošto se u prvoj radnji tašti nije svidio nijedan, otišli smo u drugu, u kojoj nisu primali kartice, tako da smo itison kupili tek u petoj, pošto je u trećoj bila inventura, a u četvrtoj nije bilo struje.

Kad smo itison namjestili, i ugasili svjetlo, nastao je mrkli mrak. Pokušali smo da napipamo mačka u mraku, ali se on nije dao. Jednom smo se žena i ja sudarili glavama, a jednom je tašta pukla u regal, od čega se isti još malo razglavio. Mene je mačak dva puta ogrebao, a ženu jednom ugrizao. (Taštu valjda nije, da se ne bi otrovao.) Onda sam se ja sjetio da mu damo u sardini pilule za spavanje, duplu dozu. Kad se smirio, uzeli smo ga za rep i vukli na jednoj strani, i posmatrali, kao što piše u udžbeniku, šta će se desiti. Desilo se da mu je glava lupala o izbočine ispod itisona. Pokušali smo različite brzine, i zaključili da kad se brže vuče, glava manje tandrče. Od tandrkanja se nije čulo pucketanje, koje predviđa udžbenik, ali su zaista počele iskakati varnice iz mačke. Tašta se prepala da joj ne zapalimo zavjesu, pa je polila mačka vodom iz vaze. Ali je voda pala i na produžni kabl, i izazvala kratki spoj. Tako da bi u sljedećem izdanju udžbenika trebalo negdje dopisati da mačke i drugi maljavi predmeti mogu izazvati ne samo PUCKETANJE nego i iskakanje osigurača.

Od vode se mačak probudio, i skočio tašti na glavu. Sreća da je imala periku, inače bi joj ga kosilicom skidali s glave. Ovako smo ga vratili vlasniku zajedno s perikom.

Na kraju, želim da Vam se još jednom zahvalim za sve što ste učinili da ovakvi i drugi udžbenici unesu radost u naše domove.

Srdačno Vaš,
Biba Brifer ●

Pokušajte sami IZVESTI JEDAN STATIČKI EKSPERIMENT.

ŠTA JE POTREBNO

* Jedna mačka ili komad nečega što je maljavo (ne morate koristiti mačku; zimska jakna će sasvim lijepo poslužiti). Dakle ipak je bolje da koristite jaknu.

* Nađite tamnu sobu sa čilimom (može i itison) gdje ima dovoljno prostora da pomjerate jaknu okolo.

* Ugasite svjetla i napipajte jaknu u mraku.

* Polako počnite da vučete po čilimu jaknu koja leži na jednoj strani. Šta se dešava?

* Pokušajte različite brzine i posmatrajte šta će se desiti.

ŠTA SE DOGAĐA

Mačke, i drugi maljavi predmeti će nagomilati elektricitet kada ih vučete preko čilima. Možda će te vidjeti i varnice kako bljeskaju između mace i čilima! Statički elektricitet se formira iz sljedećeg razloga: kada su različiti materijali (recimo, čilim i krzno) u kontaktu, jednome od njih se mogu elektroni više "dopasti" nego drugom. Taj materijal će privući elektrone na svoju stranu. Pomjerenjem jakne preko čilima, povećavate površinu krzna koja je izložena čilimu, te tako povećavate i naboj koji se prenosi dok se ne desi PUCKETANJE! Mogu čak i varnice da lete!

KLUPE GOVORE

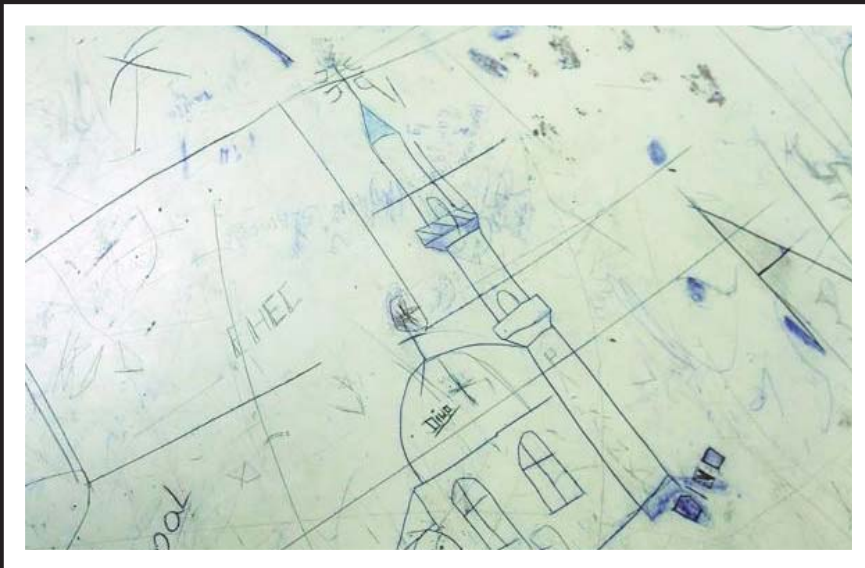

Foto: Samir Hanuša

ŠTO

DJECA NE SMIJU

Ko sastavlja, taj i griješi

NASLOV BEZ DJELA

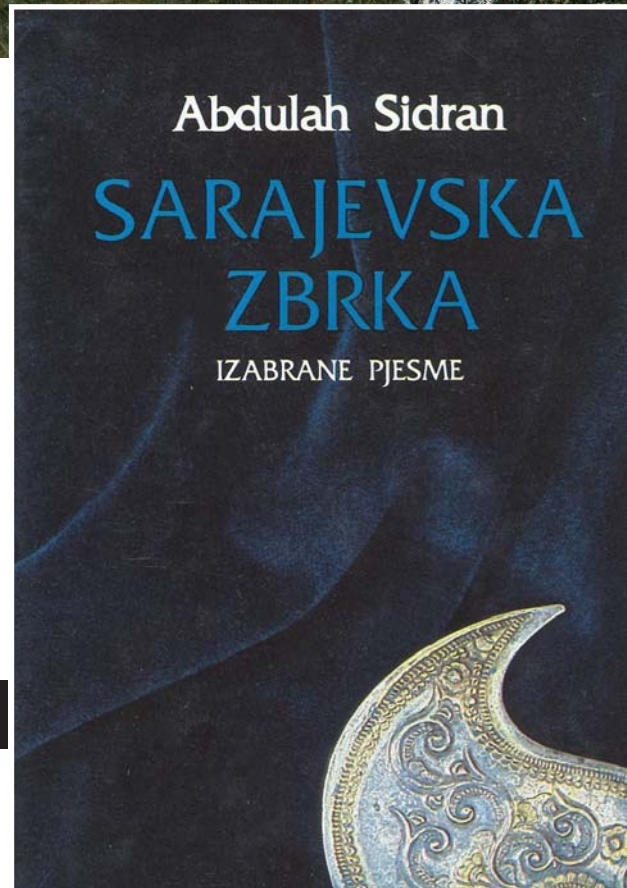
Namir Ibrahimović

Komisije za izradu Nastavnog plana i programa (NPP) za književnost pri Federalnom ministarstvu obrazovanja i nauke izmišljaju naslove književnih djela. Piscu, nastavnicu i izdavaču ne mijenjaju tu praksu, nego joj se prilagođavaju. Lakše je promijeniti naslov nego Komisiju.

Abdulah Sidran nije napisao pjesmu koja se zove "San o Bašeskiji". Ako u pretraživač Google ukucate ovaj naslov i ime autora, dobit ćete link na NPP za VIII razred devetogodišnje škole Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke. Isto će se desiti ako tragate za "Gazelom o Starom mostu" Bajezidagića ili pjesmom Vesne Parun "Kad sunce umiva oči". Uzalud ćete tražiti u zbirkama pjesama, nijedno od ovih djela ne postoji. Sidran je napisao "Bašeskiju", Bajezidagić "Gazel o Mostaru" i "Tarih o Starom mostu", a nemoguće je pronaći pjesmu "Kad sunce umiva oči".

U NPP-u za VII razred je i pjesma Miroslava Krlež "Čovjek je lava" – naslov preuzet iz Hrvatske čitanke, a nije navedeno da se radi o odlomku iz poeme. Enes Kišević nije nikad napisao pjesmu koja nosi naslov "Dažd", već "Kiša", ali sastavljači NPP-a tvrde da jest. Kad recenzenti dobiju rukopise čitanke, oni provjeravaju usklađenost s propisanim djelima. Tako se lako može desiti da recenzent da manje bodova zbog ispravnog naslova

školegijum prvo polugodište

"Gazel o Mostaru", smatrajući da autori čitanke nisu poštovali propisani NPP.

Aljkavost u pravljenju NPP-a za devetogodišnje osnovno obrazovanje nije novost. I prijašnje komisije su izmišljale naslove, ali lektirama. Tako je u magazinu "Dani" od 8. oktobra izdavač i književnik Ivica Vanja Rorić naveo nekoliko primjera gdje su NPP-om predviđeni naslovi lektire objavljeni tek naknadno. To se desilo i samom Roriću sa zbirkom pjesama "Plavi vjetar", koja do objavljivanja NPP-a nije postojala. Rorić za "Školegijum" kaže kako nije najvažnije pitanje izdati ili ne izdati nepostojeći naslov i tako se pobuniti protiv grotesknog rješenja Federalnog ministarstva, već je mnogo važnija činjenica da djeca neće imati propisanu lektiru. Ministarstva ne odgovaraju na ukazane pogreške, ostaje sve kako je Komisija napravila, a izdavač i autor se povinuju tome i na taj način učestvuju u izmišljanju naslova knjiga. Rorić ukazuje i na problem prodaje knjiga – iako je u njegovoj zbirci pjesama "Dječak grli svijet" i pjesma "Plavi vjetar", škole isključivo kupuju knjige prema naslovu u NPP-u – u ovom slučaju "Plavi vjetar". ●

Nastavni planovi i programi

ZAJEDNIČKA BLJEZGRA

Nenad Veličković

Sporazum za nesporezum

Javnost zainteresovana za oblast obrazovanja (a ona bi trebala biti milionska, jer škola je mjesto gdje određena politika ili ideologija objavljuje i afirmiše svoje interese i vrijednosti) vjeruje da postoji neki sporazum tri vladajuća nacionalizma o nekom obaveznom zajedničkom školskom sadržaju.

Međutim, iz dokumenta dostupnog u nadležnim ministarstvima, jasno je da se radi o mrtvorodjenčetu. Izradi zajedničkih jezgri nikada se nije pristupilo ozbiljno i pošteno. Pod međunarodnim pritiskom taj je posao obavljen aljkavo.

To najlakše i najjasnije vidi onaj ko poželi saznati koji su u čitankama obavezni i zajednički pisci za cijelu teritoriju BiH. Od očekivanih pet spiskova, za svaki razred po jedan (od petog do devetog), zajednička jezgra nudi samo dva! Za šesti, sedmi i osmi spiska nema, zainteresovani se upućuju na popis za deveti razred:

IV/V RAZRED

Izbor tekstova (Napomena: Tekstovi ovih autora nalaze se u sva tri nacionalna programa u navedenim razredima): Nasiha Kapidžić-Hadžić, Enes Kišević, Ahmet Hromadžić, Šukrija Pandžo, Ismet Bekrić, Branko Ćopić, Miroslav Antić, Stevan Raičković, Ivo Andrić, Dragan Kulidžan, Luko Paljetak, Zvonimir Balog, Vesna Parun, Mato Lovrak, Ivana Brlić-Mažuranić, Gustav Krklec, Vladimir Nazor.

V/VI RAZRED

Izbor tekstova: (vidite na koncu VIII/IX razred)

Foto: Enes Kurtović

VI/VII RAZRED

Izbor tekstova (vidite na koncu VIII /IX razred)

VII/VIII RAZRED

Izbor tekstova (vidite na koncu VIII/IX razred)

VIII/IX RAZRED

Izbor tekstova: Miroslav Antić, Svetozar Ćorović, Dragan Lukić, Isidora Sekulić, Jovan Dučić, Vojislav Ilić, Aleksa Šantić, Petar Kočić, Branislav Nušić, Ivo Andrić, Ahmet Hromadžić, Hasan Kikić, Mak Dizdar, Alija Dubočanin, Hamza Humo, Musa Ćazim Ćatić, Zijo Dizdarević, Dinko Šimunović, Dragutin Tadijanović, Dobriša Cesarić, Vladimir Vidrić, Tin Ujević, Ivan Goran Kovačić, Isak Samokovlija, Jules Verne, Antoine de Saint-Exupery, Sergej Jesenjin.

To što Komisija za izradu NPP-a Federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Isidoru Sekulić propisuje za svaku čitanku od šestog do osmog (u devetom nema ni Isidore Sekulić ni bilo koje druge autorice) razreda (u sedmom i osmom čak s istim odlomkom), više je za smijeh nego za sekiraciju: i žena i Srpkinja – dvije muhe jednim udarcem! Međutim, građani koji plaćaju porez za obrazovanje, i na razne druge načine finansiraju besplatno školovanje svoje djece, mogu se s pravom osjećati namagarčenim. Njihovim novcem ne hrani se pedagogija nego birokratija. Dokaz tome je način na koji se mrtvorodena zajednička jezgra pretvara u obaveznu školsku građu. ●

Тестирање и просједи

ВИСОКА ОЦЈЕНА, МАЛО ЗНАЊЕ

Намир Ибрахимовић

У септембру је ППЗ Кантона Сарајево одлучио провјерити знање ученика и разреда средњих школа и видјети да ли високе закључне оцјене из основне школе одговарају реалном стању

Нерепрезентативно, недефинисано, непрецизно, неуједначено тестирање ученика и разреда средње школе рађено у септембру ове школске (2010/2011.) године, а презентирано два мјесеца касније, ипак је потврдило чињеницу да просјечна оцјена из предмета не одговара и усвојеном знању ученика у току основношколског образовања. Тестирање је урађено из шест предмета: Босански, хрватски, српски језик и књижевност, Енглески језик, Математика, Физика, Биологија и Хемија. Сви ови предмети су саставни дио пријемног испита већине средњих школа за упис у први разред.

Примјерци теста нису објављени, но ако је вјеровати стручним савјетницима из Просвјетно-педагошког завода (ППЗ) Кантона Сарајево, тестови су били изузетно лагани тако да су они разочарани добијеним резултатима. Збирни извјештај, који је ППЗ упутио школама средином новембра, показује неуједначеност у методичком приступу тестирању, у броју школа (тестирање није проведено из свих предмета у свим средњим школама) те у обради добијених

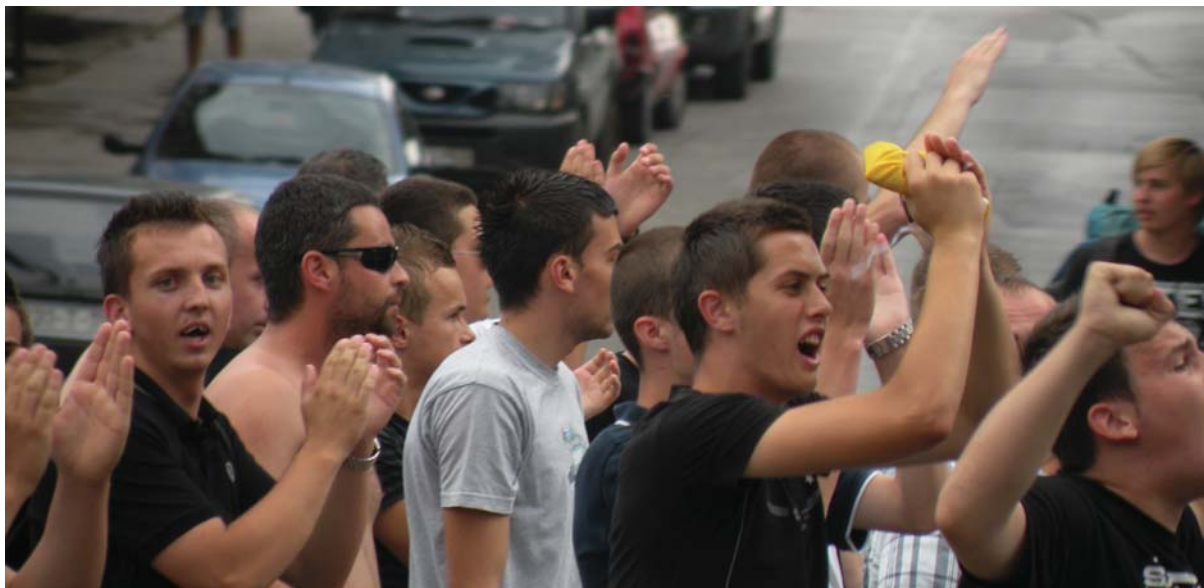

Фото: Омнибус

података. Сваки савјетник је имао свој начин презентације постигнућа. Дешавало се да у неким основним школама уопће нису тестирани ученици из биологије, рецимо, или да се на основу једног теста израчуна проценат успешности за школу (нпр. из хемије ОШ “Исак Самоковлија” има највећи проценат – 96,7 а тест је радио само један ученик). Наглашавам, резултати су рађени на нерепрезентативном узорку, али вриједи истакнути најуспјешније школе из сваког предмета појединачно. Ученици Католичког школског центра су били најуспјешнији из босанског, хрватског, српског језика и књижевности те енглеског језика; из физике Пета основна школа; биологије ОШ “Велешки хероји”; тест из математике су, процентуално, најбоље урадили ученици ОШ “Осман Накаш”.

Кад се посматрају резултати, треба имати у виду да су ученици радили тест на почетку школске године, да нису оцјењивани за урађено и да раније није најављено тестирање. Овакав резултат нам говори да основношколско образовање не нуди трајно знање, него привремено, које је ту да би се добила одређена оцјена. Сличне резултате дао је и TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) тест 2007. године.

Директорица ППЗ-а на семинару за директоре основних и средњих школа Кантона Сарајево одржаном на Бјелашници од 22. до 24. новембра 2010. године (гдје су и јавно презентирани резул-

Задатак: Повежите резултате тестова, свешколску прославу матуре у Зетри и насиље на улицама и стадионима.

Rang škola na osnovu srednje ocjene uspjeha

na kraju školske 2009/2010. godine

Srednja ocjena	Naziv škole
1. 5,00	Privatna osnovna škola "BLOOMING CHILD" Sarajevo
2. 4,81	"Isa-beg Ishaković"
3. 4,73	El-Manar
4. 4,72	"Isak Samokovlija"
5. 4,65	Međunarodna osnovna škola "Sarajevo"
6. 4,63	Grbavica I
7. 4,62	"Safvet-beg Bašagić"
8. 4,60	"Musa Čazim Čatić"
9. 4,59	"Đulistan"
10. 4,56	"Alija Nametak"
11. 4,55	Hrasno
12. 4,53	"Vladislav Skarić"
13. 4,53	"Aleksa Šantić"
14. 4,51	"Hasan Kikić"
15. 4,49	"Zahid Baručija"
16. 4,48	"Mirsad Prnjavorac"
17. 4,48	Kovačići
18. 4,47	"Edhem Mulabdić"
19. 4,47	"Izet Šabić", Hotonj
20. 4,46	"Meša Sellmović"

RANG LISTA OSNOVNIH ŠKOLA KANTONA SARAJEVO PREMA REZULTATIMA INICIJALNOG TESTA IZ MATEMATIKE 08. 10. 2010. GODINE

ŠKOLA	PROCENAT
1. OŠ OSMAN NAKAŠ	63%
2. OŠ MUSA ČAZIM ČATIĆ	61,5%
3. OSMA OSNOVNA ŠKOLA	59%
4. OŠ MEŠA SELIMOVIĆ	58%
5. OŠ SABURINA	56%
6. OŠ MEHMEDALJA M. DIZDAR	56 %
7. OŠ SKENDER KULENOVIĆ	55%
8. OŠ HAMDİJA KREŠEVLJAKOVIĆ	53,5%
9. OŠ MALTA	53 %
10. OŠ ČAMIL SIJARIĆ	53%
11. OŠ OSMAN NURI HADŽIĆ	53%
12. OŠ ŠEJH MUHAMED -EF. HADŽIJAMAKOVIĆ	52%
13. OŠ ČENGIĆ VILA I	52 %
14. OŠ PODLUGOVI	50,6%
15. OŠ KOVAČIĆI	50,5%
16. ČETVRTA OSNOVNA ŠKOLA	50%
17. OŠ UMIHANA ČUVIDINA	50%
18. OŠ BEHAUDIN SELMANOVIĆ	50%
19. OŠ HRASNO	50%
20. OŠ M. M. BAŠESKIJA	49,5%
21. OŠ ISAK SAMOKOVLİJA	49%
22. OŠ MEHMED-BEG KAPETANOVIĆ	48%
23. OŠ ALIJA NAMETAK	48%
24. TREĆA OSNOVNA ŠKOLA	47,3%
25. OŠ 6. MART	47,2%
26. OŠ GRBAVICA II	47,2%
27. OŠ HAŠIM SPAHIĆ	46,4%
28. OŠ SOKOLJE	46%
29. MEĐUNARODNA OSNOVNA ŠKOLA	46%
30. OŠ HASAN KAIMIJA	46%
31. OŠ EDHEM MULABDIĆ	46%
32. OŠ HASAN KIKIĆ	45,8%
33. OŠ HILMI-EF. ŠARIĆ	45,5%
34. KŠC-OSNOVNA ŠKOLA	45,4%
35. PRVA OSNOVNA ŠKOLA	45,0%
36. OŠ VLADISLAV SKARIĆ	45,0%

тати тестирања) је најавила тестирање за ученике осмог разреда при крају текуће школске године. Истовремено је ППЗ школама послао и Извјештај о успјеху ученика у току прошле школске године. Просјечне оцјене школа су изузетно високе – генерално: сви ученици су или врло добри или одлични.

Да би несразмјер резултата теста и просјечне оцјене школе био уочљивији, потребно је нагласити да се за овакав тип теста користи бодовање према којем је 50% урађеног позитивна оцјена. На сликама су резултати теста из математике и просјечне оцјене кантоналних основних школа. ●

Alisa Ibraković, zamjenica
direktorice državne Agencije za predškolsko, osnovno i
srednjoškolsko obrazovanje

U BIH IMAMO KVAZIELITNU NASTAVU

Dijala Hasanbegović-Purić / Namir Ibrahimović

Agencija, sa sjedištem u Mostaru i područnim jedinicama u Sarajevu i Banjoj Luci, jedina je institucija na nivou države zadužena za osnovno i srednje obrazovanje. Sarajevska kancelarija odgovorna je za testiranja i na čelu joj je naša sagovornica

Školegijum: Agencija predstavlja rezultate TIMSS iz 2007. godine. To je prvo međunarodno testiranje koje je rađeno u BiH. Zašto imamo ovako loše rezultate?

Ibraković: Naši učenici su među najlošijim u regiji i Evropi po postignućima u kategoriji primjena znanja i sposobnosti iz navedenih područja. Postignuća za sve tri ispitivane kategorije (znanje, primjena, rasuđivanje) su ispod međunarodnog prosjeka. Svega 1% učenika dostiže granicu naprednog, najvišeg nivoa znanja iz matematike, a 2% učenika iz prirodnih nauka.

Ovi podaci su u suprotnosti sa općim uvjerenjem da je obrazovanje u BiH kvalitetno i efikasno, a podaci o uspjesima naših matematičara i fizičara na međunarodnim takmičenjima govore samo o uspjesima pojedinaca i zamagljuju činjenicu da gotovo četvrtina učenika na ovom ispitivanju nije dosegla ni minimum znanja. Mnogo je faktora koji utiču na nivo učeničkih postignuća. Navodim samo neke od njih.

Skalne procjene najvećeg broja učenika pokazuju da je participacija u nastavi slaba ili nikakva. To je ujedno jedan od stereotipa tradicionalne nastave: nastavnici vrlo često rade tako da ih može pratiti vrlo uzak krug učenika najuspješnijih u reprodukciji gradiva. Takva reprodukcija se proteže i do ritualnog ponavljanja radnji koje demonstrira nastavnik. Ovo svojstvo tradicionalne nastave mogli bismo nazvati i *kvazielitizam*, a radi se o tome da nastavnici drže nastavu za uzak krug najspособnijih ili "elitnih" učenika.

Nastavnici rade za manji broj najboljih učenika u razredu, a da ostali učenici tek zadovoljavaju standarde prolaznosti ili ne zadovoljavaju kriterijume po kojima bi sebe vidjeli kao aktivne učesnike u nastavnom procesu.

Nastavnici najčešće ne osposobljavaju učenike za učenje učenja. Danas je postalo važnije da učenici nauče kako pronaći, upotrijebiti i na sigurno mjesto odložiti datu informaciju nego kako sve informacije "držati" u svojoj glavi. Učenje učenja je postalo značajnije od suvog memorisanja i reprodukcije.

Školegijum: Hoće li Agencija objaviti pojedinačne rezultate škola čiji su učenici testirani?

Ibraković: Agencija neće objaviti pojedinačne rezultate. Svaka škola je dosad mogla da preuzme podatke i da ih analizira u svrhu samovrednovanja. Nažalost, nijedna škola dosad nije tražila te podatke.

Školegijum: Hoće li učenici iz BiH u narednom periodu biti uključeni u ovakva ili slična testiranja. Je li ovo samo početak ili izuzetak u “mjerenju” postignutih učeničkih rezultata?

Ibraković: Agencija je planirala učešće u novoj studiji TIMSS 2011 i to ne samo za učenike završnog nego i za učenike četvrtog/petog razreda osnovne škole. Pored toga, planirali smo učešće u sličnoj studiji koja mjeri učenička postignuća u području čitalačke pismenosti. Dobili smo poziv od IEA-e, uradili pripremu, prijevode i lekturu svih testova za probno testiranje – međutim, izostala je finansijska podrška države. Naši vjerni donatori UNICEF, Save the children Norway i Fond otvoreno društvo su bili spremni participirati određenim učešćem, ali su tražili garant da će država uplatiti ostatak. Nažalost, ponekad se zaboravi činjenica da kvalitetno obrazovanje bh. građana i građanki treba i mora biti konkurentna prednost naše zemlje, a ulaganje u ljudske resurse put izlaska iz krize.

Školegijum: Je li nužna promjena trenutnih NPP-a za poboljšanje znanja učenika ili se potrebna postignuća mogu ostvariti u trenutnim obrazovnim sistemima?

Ibraković: Promjena vezana za NPP je svakako neophodna. Međutim, to nije promjena koja se samo svodi na promjene vezane za sadržaje, jer nije rješenje u siromašenju programa. Programi koji su korišteni u TIMSS studiji su gotovo identični programima u bh. školama. Ono što nedostaje našim

NPP-ima je struktura jednog kurikuluma. Naime, izuzev popisa sadržaja, oni moraju sadržavati i druge elemente, posebno one koji se tiču metoda rada i ocjenjivanja. Ocjenjivanje u školama je veliki problem. Nastavnici imaju neujednačen kriterij ocjenjivanja čak unutar jedne škole. Takođe, u inicijalnom obrazovanju, nastavnici najmanje poduke imaju iz oblasti ocjenjivanja, što i kasnije u toku profesionalnog usavršavanja ostaje trajan nedostatak. Ocjenjivanje nije samo brojčano iskazivanje dostignutog nivoa znanja i vještina učenika, ono je mnogo kompleksnije i traži zaista mnogo znanja i vještina i od nastavnika kako bi ono postalo mnogo objektivnije.

Naša je škola još uvijek programocentrična, usmjerena na ulaz (programi i sadržaji). Neophodno je snažno pomjeranje na izlaz – na ishode. Pri tome ne smijemo zaboraviti da je ključ za kvalitetno provođenje kurikuluma kako učitelj razumije i prihvata isti. Smatra se da je jedan od najznačajnijih faktora koji je doveo učenike Slovenije u studiji TIMSS 2007 iznad međunarodnog prosjeka upravo aktivna participacija učitelja i nastavnika u reformi slovenačkog obrazovanja.

Agencija u toku naredne godine planira definisati ishode učenja za devetogodišnju osnovnu školu i standarde učeničkih postignuća u trećem i šestom razredu iz bosanskog/ hrvatskog/ srpskog jezika, matematike i prirodnih nauka. Vodili smo računa da pored predstavnika resornih ministarstava i zavoda, članovi radnih grupa budu i učitelji, nastavnici i profesori koji rade u bh. školama. ●

Istorijski čas

KOLIKO POZNAJEŠ SVOJU DOMOVINU?

Osvježite svoje pamćenje. Provjerite koliko poznajete zemlju u kojoj živite. Ne dozvolite da vas vaša djeca zbunjuju svojim znanjem.

Pitanja i tekst preuzeti su iz udžbenika Poznavanje društva 5, autora Steve Pašalića, Slobodana Stanojlovića i Milorada Vukadina. Recenzenti su prof. dr. Svetozar Milijević i Mirko Gajić, a udžbenik je 2010. godine izdao Zavod za udžbenike i nastavna sredstva iz Istočnog Sarajeva.

СТВАРАЊЕ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ РЕПУБЛИКЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ (СРБИХ)
На засједању у Мркоњић Граду, 25. новембра 1945. године представници народа БиХ, донијели су одлуку да Босна и Херцеговина послије рата буде у саставу Југославије као њена равноправна федерална република.

Pitanje br. 1

Kad je stvorena SRBiH?

- a) 25. novembra 1945.
- b) 25. novembra 1943.
- c) Poslije rata
- d) 10. aprila 1963.

◆ Упоредите границе СФРЈ са данашњом границом Босне и Херцеговине и сусједних држава. Шта закључујете?

Pitanje br. 2

- a) BiH ima manju granicu od SFRJ
- b) Preko granice SFRJ smo putovali bez viza
- c) SFRJ je bila okružena BRIGAMA, a BiH je okružena sa SCH
- d) Granica SFRJ je sad šengenska, a granica BiH dejtonska

** Садашња држава Босна и Херцеговина, са ентитетима Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине, настала је мировним споразумом у Дејтону 1995. године. Формирана је на простору једне од република некадашње државе СФР Југославије.

Pitanje br. 3

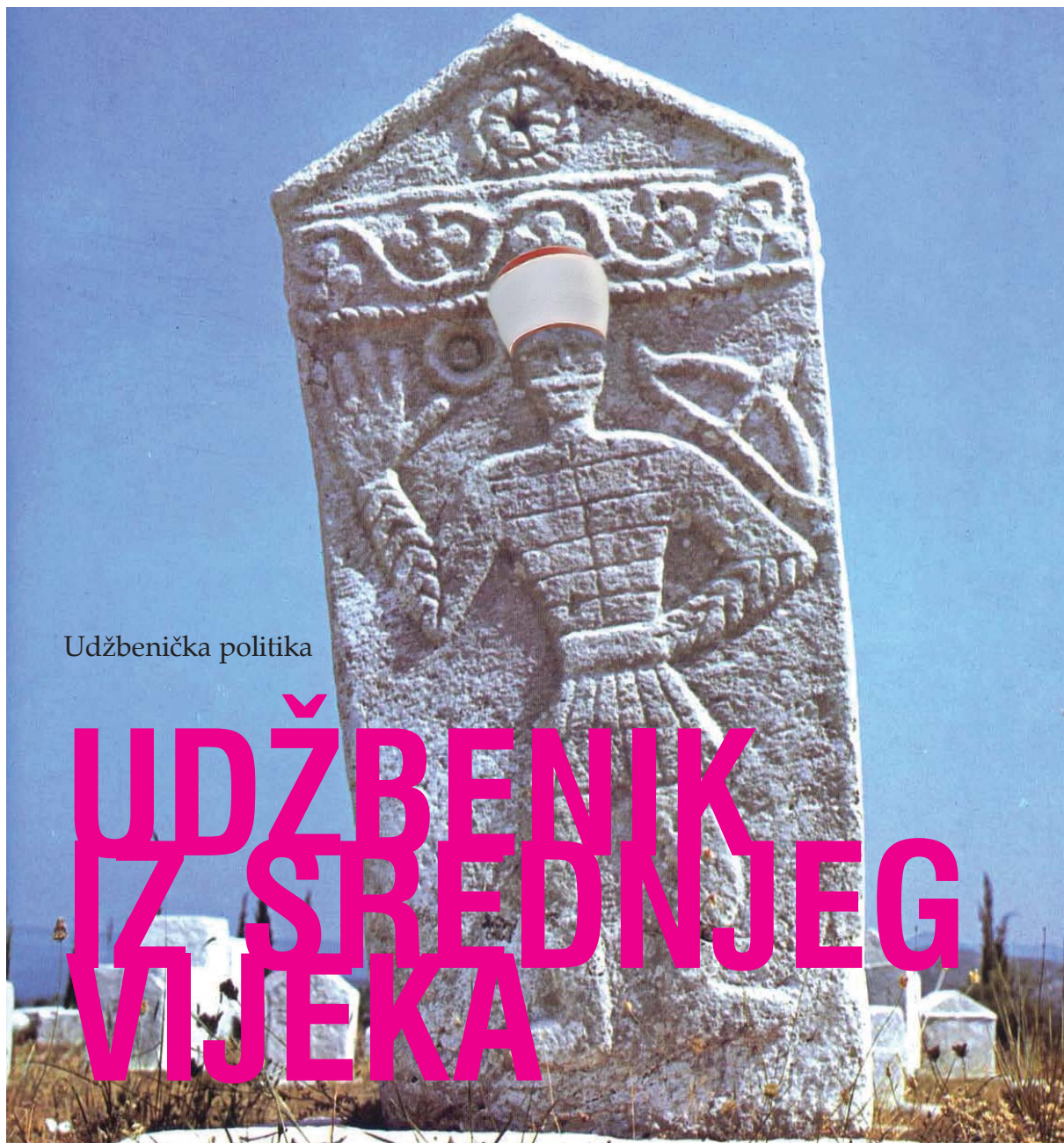
Koje?

- a) Slovenije
- b) Kosova i Metohije
- c) Bosne i Hercegovine
- d) Tunguzije

NACI ONALIZA M

68 UDŽBENIK IZ SREDNJEG VIJEKA + **70** KATOLIČKI ILI HRVATSKI ŠKOLSKI CENTRI? + **71** IZMEĐU PIJETETA I NEKROFILIJE + **72** U ZATVORU DNEVNO-POLITIČKE ZLOUPOTREBE + **73** OTISAK SRAMA + **74** USTAVOM GARANTOVANA DISKRIMINACIJA

Udžbenička politika

UDŽBENIK IZ SREDNJEG VIJEKA

Vuk Bačanović

Fotomontaža: Amer Tikveša

Analiza nacionalističkih stereotipa u udžbeniku Azerine i Safera Muminovića, Historija za 7. razred osnovne škole, Svjetlost, Sarajevo 2010. – ODOBRILO MINISTARSTVO OBRAZOVANJA FBiH

U podnaslovu spomenuti autori u svom udžbeniku historije uopće ne pokušavaju učenicima pri-

bližiti društvo srednjovjekovne Bosne, što je glavna tema udžbenika, već im je cilj stvaranje novih nacionalista. Pritom se služe u nauci neutemeljenim tezama. Pišući o razdoblju vladavine Kulina bana, donose zaključak: "Boreći se svim sredstvima za bosansku samostalnost ovaj mudri ban znao se postaviti i onda kada su počeli papini napadi zbog patarenstva i Crkve bosanske u Bosni. Kulin ban, više nego i najmoćniji bosanski ban Tvrtko, simbolizira duh i karakter Bosne kao pose-

školegijum prvo polugodište

bne zemlje" (str. 85). U spomenutom odlomku nailazimo na više anahronizama. Kulin ban se nikakvim sredstvima nije mogao boriti za "bosansku samostalnost", već za, u srednjovjekovnom rasporedu društvenih snaga, pravo da vlada svojim podanicima, kao, što je moguće više, nezavisan vladar.

U srednjovjekovnoj Bosni nije postojala demokracija niti učešće većine stanovništva u donošenju političkih odluka, pa tako ni "narod" kao politički subjekt za koji bi se Kulin mogao zalagati. Napokon, Crkva bosanska kao samostalna institucija ne postoji do 1252. i premještanja rimokatoličke bosanske biskupije iz Vrhbosne u Đakovo, što znači da Kulin nije ni mogao "braniti" od pape instituciju koja tada još nije postojala.

Zatim, konstrukcija "duh i karakter Bosne" koje navodno simbolizira Kulin ban, u nauci nema nikakvo utemeljenje. Njom se samo želi uspostaviti povezanost između učenika i srednjovjekovnog vladara Kulina kroz "duh" i "karakter" kao vječne kategorije. Učenik, prema tome, nije upoznat sa historijskim procesom i razvojem društva, već ga nacionalistički programiraju prikazivanjem povijesti kao pokretne trake velikih "naših" ličnosti, čiji smo – želi se utuviti u glavu – izdanak.

Problematiku Crkve bosanske autori rješavaju zbrkom nepovezanih poluinformacija. "Formirana je pod utjecajem bogumilskog učenja nastalog negdje u Bugarskoj i Makedoniji u IX ili X stoljeću", zaključuje autorski par, napominjući da su se pripadnici Crkve bosanske "zvali krstjanima, patarenima, bogumilima ili samo 'dobrim Bošnjanima'" (str. 95). Još kažu: "Zajedno sa svojom porodicom, svojim narodom, Kulin ban je prihvatio učenje Crkve bosanske. Upravo zbog toga će biti izložen stalnim pritiscima pape i pravoslavne crkve. Ti pritisci su se s vremenom pretvarali u borbu protiv bosanske samostalnosti i samobitnosti" (str. 86). O Crkvi bosanskoj postoje brojne teorije, no i dalje su najistaknutije dvije: da je Bosanska crkva bila dualistička i druga da je Bosanska crkva bila nezavisna i šizmatička, manje-više ortodokсна. (John Fine) Autori, doduše stidljivo, u tekstu margine navode da je: "Patarenstvo imalo i zajedničkog sa službenim kršćanstvom: krsno ime, slavili su rođenje Isusovo, Uskrs, priznavali su Stari zavjet, Strašni sud, molitvu za mrtve, a nisu odbacivali ni kult svetačkih moći", ne objašnjavajući da takva vjerovanja u potpunosti demonti-

raju bogumilski karakter Crkve bosanske, što će za krajnju posljedicu imati potpunu konfuziju u glavama učenika. Uz to, ilustracija "bogumila" koji podižu desnu ruku sadrži i crtež poznatog stećka iz Radimlje, inače nekropole pravoslavne porodice Hrabrena-Miloradovića, što ima za cilj bogumilizaciju stećaka.

Stručan historičar morao bi citirajući dijelove historijskih izvora u najkraćim crtama objasniti različita gledišta historičara na Crkvu bosansku. Umjesto toga nailazimo na odavno odbačena stajališta o bogumilstvu bosanskih krstjana i izjednačavanje "bogumila" i "dobrih Bošnjana", što nije "ništa drugo do naziv izveden od latinskog "boni homines" što je značilo dobri ljudi, ljudi dostojni "javne vjere") i označavao je svjedoke na bosanskim ćirilskim poveljama" (Dubravko Lovrenović), a nije imao nikakve veze sa vjeroispoviješću svjedoka. Ovaj diletantizam (pojedine dijelove teksta o bosanskim srednjovjekovnim rukopisima Hvalovom zborniku i Hrvojevom misalu autori su prepisali s bosanske Wikipedije), upotrijebljen je da se kroz sistem obrazovanja, kroz nauku, učini istinitim mit o navodnoj dobroti "naših" i haotičnoj zloći "njihovih". Autori u kreiranju nepostojeće historije idu tako daleko da najstarijim pismima kod Slavena proglašavaju glagoljicu, ćirilicu i bosančicu (str. 77 i 101), baš kao da bosančica nije ćirilica. Ćirilica bosanskog tipa bila je dominantno pismo u srednjovjekovnoj bosanskoj državi, ali je vrlo perfidno nabrajati je sa ćirilicom, kao da se radi o nekom hijeroglifskom pismu iz "piramide Sunca" u Visokom. Koliku zabunu autor stvara, najevidentnije je iz nabranja "četiri pisma" u srednjovjekovnoj Bosni, da bi ih bilo nabrojano pet: "bosančica, grčko (?), latinica, glagoljica i ćirilica" (str. 101). Tek na kraju izlaganja u antrfileu s nadnaslovom "Ukratko", autor bosančicu naziva "ćirilicom u posebnom obliku" (str. 102), bez objašnjenja zašto ju je u izlaganju dva puta naveo kao sasvim zasebno pismo.

Kada uzmemo u obzir sve navedene primjere, zaključujemo da su autori udžbenika pokazali potpunu nekompetentnost za razdoblje o kojem pišu te da se u izlaganju historije, umjesto naučnim metodama, služe sintezom trivijalnih dezinformacija i nacionalističkih stereotipa. Udžbenik bi, radi navedenih razloga, bilo uputno povući iz upotrebe u osnovnim školama. ●

Politika u udžbenicima

KATOLIČKI ILI HRVATSKI ŠKOLSKI CENTRI?

Amer Tikveša

Udžbenikom za hrvatski jezik za 6. razred osnovne škole u izdanju Školske naklade u Mostaru iz 2009. godine služe se učenici katoličkih školskih centara u BiH. Primjeri koje iz njih izdvajamo ilustriraju kako se radi o knjizi iz koje se, pored jezika, učenici uče hrvatskom nacionalizmu i patriotizmu

Stjepko Težak, Marijan Bacan, Marcela Boban, Marina Čubrić, Ana Mesić, Milan Paun i Marko Tokić autori su udžbenika Hrvatski jezik za 6. razred osnovne škole, a koji obiluje primjerima koji su u funkciji razvijanja osjećaja hrvatskog patriotizma. Prvi je tekst, kao najznačajnija pozicija u knjizi, "Rujan na Hvaru", Gustava Krkleca (str. 7), a i ostali primjeri su uzeti iz djela hrvatskih pisaca. Kad se navode vlastita imena ljudi, onda su to isključivo hrvatska imena. Ako se nešto odnosi na BiH, onda se odnosi na one dijelove u kojima su Hrvati većina. Tako, naprimjer, u tekstu Petra Bakule, autora iz 19. stoljeća, imamo sljedeće rečenice: "Poznato je da se Hercegovina zvala i Gornja Dalmacija ili Hrvatska Dalmacija. Od svih tih imena nije ostalo nikakve uspomena kod Hercegovaca." (str. 69). Naziv "Hrvatska Dalmacija" ne spominje se ni u jednom historijskom izvoru, ali se učenicima u pitanjima ispod teksta sugerira da se radi o naučnoj istini: "Što si saznao/saznala čitajući tekst? Što te iznenadilo?"

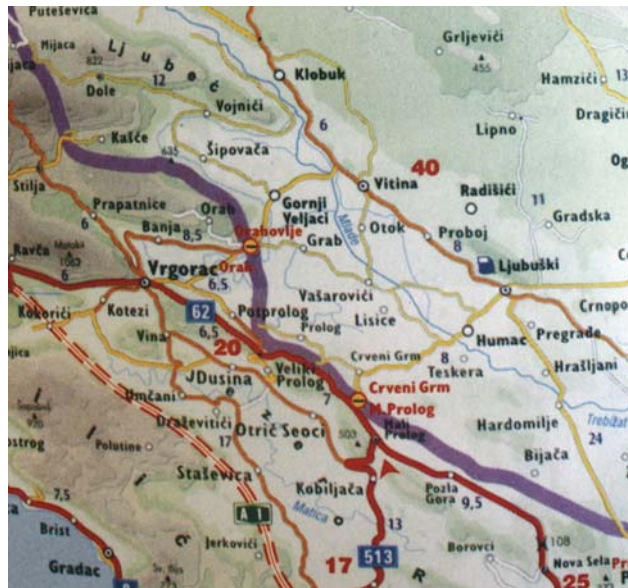

Foto: Amer Tikveša

Hrvatsko pismo i West Side Story

Odmah ispod teksta, navode se primjeri koji treba da objasne upotrebu velikog slova; od kantona su prisutni: Hercegovačko-neretvanska županija i Županija Središnja Bosna, a od naselja, između ostalih, Zapadni Mostar. Zapadni Mostar je naziv za dio podijeljenog grada u kojem većinu čine Hrvati. Iako se ne preporučuje upotreba takvog naziva, jer je Mostar formalnopravno ujedinjen, u ovom udžbeniku imamo slučaj u kojem se štiti naziv stečen ratom i progonima na nacionalnoj i vjerskoj osnovi.

U poglavlju "Počeci hrvatske pismenosti" nalazimo bosančicu predstavljenu kao hrvatsko pismo: "Hrvatska cirilica naziva se i bosančica. Udomaćila se na području Bosne i Hercegovine i Dalmacije." (str. 74). Ona može biti samo pismo koje se dijelom koristilo i na teritoriju današnje Hrvatske, ali hrvatsko pismo je nemoguća i naučno neutemeljena konstrukcija.

HŠC

Dakle, svi navedeni primjeri govore nam da bi katoličkim školskim centrima bolje stajao naziv "hrvatski školski centri". Jer, onog što bi bilo u duhu katoličke teologije, milosrđa, ljubavi, jednakosti za sve, ne nalazimo u onoj mjeri u kojoj mu nalazimo suprotnosti.

Međutim, dio krivice za takvo stanje snose i kantonalna ministarstva obrazovanja u BiH, koja djelimično finansiraju centre, iako udžbenici, bar kad su jezik i književnost u pitanju, nisu u skladu s njihovim planovima i programima. ●

Уређење школског дворишта

ИЗМЕЂУ ПИЈЕТА И НЕКРОФИЛИЈЕ

Енес Куртовић

Фото: Енес Куртовић

Споменици палим бранитељима као наставно помагало у процесу јачања колективне националне свијести

Ријетка су школска дворишта у БиХ која нису украшена споменицима посвећеним борцима палим за одбрану домовине. Негдје су се задржали споменици на чијем врху се налази звијезда петокрака, а посвећени су палим борцима и цивилним жртвама из Другог свјетског рата. Чешће су то споменици у облику двоглавог орла, турбета или крижа са шаховницом, који су посвећени палим бранитељима у последњем рату, за који се најчешће каже да је био “одбрамбени”.

Споменици су вјерни пратиоци људског рода од првобитне људске заједнице до информатичког доба. То је људски изум старији од точка и ватре: од шара по зидовима пећина, преко пирамида до најразноврснијих форми, облика, естетика и материјала, али увијек с истим циљем и из исте потребе да се остави траг о постојању у времену, као свједочанство будућим генерацијама о постојању оних прошлих.

Знаци постојања

Па ипак, сви споменици не преживе зуб времена: неки се распаду сами од себе, нечијем распаду помогну природне катастрофе, али највећи непријатељ споменика је сам човјек – њихов стваралац. Ново вријеме мијења однос савреме-

ника према прецима, а често се то манифестује у рушењу споменика, из настојања да се на симболичкој равни униште трагови постојања појединца или групе, како би се њихово постојање заборавило. Граде се нови споменици којима се величају појединци или појаве, које одговарају савременицима, а руше се они који немају политичку употребу или су политички штетни за владајући систем.

У служби система

А да би систем себи осигурао што дуже трајање, “своју” верзију историје и “свој” систем вриједности, треба усадити у памет својих најмлађих чланова. Школа и уџбеници идеална су средства за такву врсту манипулације, али су под притиском међународних фактора такви садржаји већином из уџбеника избачени. Зато споменици у школским двориштима испуњавају своју педагошко-едукативну функцију обликовања и јачања колективне свијести о исправности “наше” верзије историје и “нашег” система вриједности. Иако нису у службеном плану и програму, они су почетак и крај сваког школског дана, мали и велики одмор. Листа имена погинулих бораца уклесана у плочу споменика само су наставно помагало, као и глобус, костур или периодни систем елемената у школском лабораторију. Нејасно је гдје престаје пијетет а гдје почиње некрофилија. ●

Škola na mjestu zločina

U ZATVORU DNEVNO- POLITIČKE ZLOUPOTREBE

Enes Kurtović

Kako se školuju djeca povratnika u Srebrenicu ili Kozarac? Šta danas uče djeca čiji su roditelji žrtve ili preživjeli svjedoci ratnih zločina? Šta kroz udžbenike ima reći vlast koja bi te zločine najradije da zgura pod tepih?

Pod staklenim zvonom

U svim povratničkim naseljima djeca različitih nacionalnosti imaju zakonsko pravo u svom osnovnom obrazovanju na nacionalnu grupu predmeta (jezik, istorija, geografija). U Kozarcu, pored Prijedora, u Republici Srpskoj, osnovna škola radi po federalnom nastavnom planu i programu. Ovo je jedina sredina u BiH gdje su povratnici ispunili pored drugih zakonom predviđenih uslova i onaj o potrebnom broju od više od 350 učenika druge nacionalnosti da bi se mogla organizovati kompletna nastava po tom nastavnom planu i programu. Ovu činjenicu s ponosom ističu i roditelji i lokalni bošnjački političari, predstavljajući to svojim velikim uspjehom. Ali, kako se osjećaju djeca Kozarca kada poslije devet godina osnovne škole u kojoj uče po bosanskom programu nastave školovanje u bilo kojoj srednjoj školi u Prijedoru gdje se podrazumijeva da su radili po srpskom? Čini se da na ovaj način djecu u školi obrazuju u nekoj vrsti kontrolirane atmosfere, kao pod staklenim zvonom, ali je upitno da li ih takav sistem pripre-

školegijum prvo polugodište

Foto: Enes Kurtović

mi za život i suživot u realnom okruženju ili ih motivira da obrazovanje i život nastave u sredinama gdje je njihova nacionalnost većinska.

Oprostiti, a ne zaboraviti! Kako?

Nacionalne stranke, nacionalna kulturna društva i vjerske zajednice insistiraju na očuvanju pamćenja o stradanju vlastitog naroda od strane onih drugih. Roditelji, iz straha da se njihovoj djeci ponovi ono što su sami preživjeli, prihvataju ovu logiku kao jedino ispravnu. Mogu li nastavnici istorije ubijediti djecu u službenu verziju ratnih događaja dok im roditelji u živom sjećanju (i noćnim morama) još uvijek imaju te iste događaje. U praksi, djeca odrastaju kroz dva paralelna sistema informisanja: školski sistem koji nudi zvanične, podobne informacije koje se proglašavaju objektivnim i porodični, koji je vlastiti i subjektivan.

Ostajemo zatvoreni u krugu uzroka i posljedica, kolektivnog i individualnog, logičnog i dnevno-politički korektnog. I šta onda u kontekstu podjela na "nas i njih" i u zemlji čiji narodi još uvijek nisu prošli katarzu osvještenja može značiti parola "oprostiti, ali nikad zaboraviti"? Pamćenje koje se djeci nameće sadrži klicu mržnje, a oni kojima se oprašta, očekuju da se počinjeno zaboravi kako bi se moglo živjeti dalje. Da li je moguće djeci koja u svojoj iskrenosti ne mogu koristiti ovakve političke konstrukcije objasniti kako se to oprašta, a ne zaboravlja? ●

Неписменост у БиХ

ОТИСАК СРАМА

Енес Куртовић

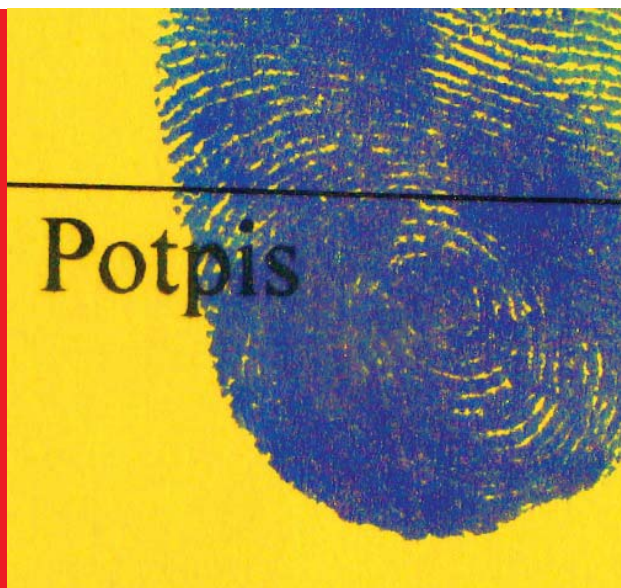

Фото: Енес Куртовић

Ко чека да неписмени грађани БиХ потпишу петицију, уз захтјев за властито описмењавање? Прочитајте овај текст особи која читати не зна

Срамотно високу стопу неписмених у БиХ надлежна министарства вјешто крију изговором о непостојању тачних статистичких података. Дилема им је велика: да ли у БиХ још увијек живи 9,9% неписмених, као по попису становништва из 1991. године, или је тај број за проценат-два виши или нижи? Говоримо о елементарној писмености, о савладавању вјештина писања и читања потребних за основну комуникацију, у земљи која се из петних жила упиње називати “европском”, и то на почетку XXI вијека. Упоредимо ли наших “око 8%” неписмених становника са 2,2% неписмених у Албанији, 0,4% у Румунији и 0,2% у Хрватској, можемо само наслутити величину проблема. Већина неписмених су Роми, жене и становници руралних подручја, дакле, мањине које се у нашем друштву на више фронта морају борити за своју једнакоправност.

Држава коју воде неписмени

У БиХ не постоји институција, нити организован систем надлежан за описмењавање одраслих. У РС-у је донесен Закон о образовању одраслих, на бази којег је основан и Завод, али су његове

активности усмјерене на програме преквалификације и доквалификације радника, како би се повећале могућности њиховог запошљавања. Што се невладиног сектора тиче, на пољу образовања одраслих ради ДВВ Интернационал, организација која дјелује у свим земљама југоисточне Европе, и реализује пројекте додатног оспособљавања одраслих за прилагођавање промјенама на тржишту рада, уз едукацију наставног особља и издавачку дјелатност (часопис “Образовање одраслих”). Па ипак, у свом десетогодишњем раду, нису радили на пројектима основног описмењавања.

Кога треба бринути што се у БиХ њен готово сваки десети грађанин потписује отиском прста? Има ли смисла искорјењивати неписменост у земљи за коју се увријежио израз “да је воде неписмени”? Или је они воде на тај начин баш зато што им је најлакше манипулисати неписменима? Проблем описмењавања одраслих у БиХ ухваћен је у замршену мрежу околности, узрока и посљедица.

Рјешење мора бити у организованом, свима доступном и свима бесплатном програму описмењавања одраслих, реализованом од стране владиних и невладиних организација, а финансираном нашим, дакле, државним парама. Сви неписмени морају разумјети и подржати ову активност, јер неписмени не могу написати петицију, нити их потписати. ●

U toku Dekade za inkluziju Roma 2005-2015.

USTAVOM GARANTOVANA DISKRIMINACIJA

Foto: Enes Kurtović

Prema istraživanju NVO "Budimo aktivni" ustanovljeno je da 80% romske djece zapravo želi obrazovanje, a da je glavna prepreka ostvarivanju jednog od osnovnih ljudskih prava siromaštvo i sama nepismenost roditelja

Bosna i Hercegovina je 2008. godine postala punopravna članica inicijative pod nazivom Dekada Roma 2005-2015, koja ima za cilj potpuno uključivanje Roma u sve sfere života. Uprkos povećanim naporima vlada centralne i istočne Evrope da uključe romsku djecu u redovan proces obrazovanja, ta djeca se i dalje suočavaju s poteškoćama.

Nisi konstitutivan – nisi na vlasti

Procjenjuje se da danas u Bosni i Hercegovini živi 100.000 Roma. Većina ih i dalje živi teško, bez odgovarajućeg stambenog rješenja i bez zdravstvenog osiguranja. Veliki broj ih je nezaposlen, a do 70% romske djece ne ostvaruje pristup redovnom školovanju. Danas najveći broj Roma u BiH imamo na području Tuzlanskog i Sarajevskog kantona, te na području centralne i istočne Bosne. Političke stranke koje kontrolišu kantonalna ministarstva obrazovanja postavljaju na ministarska mjesta svoje kadrove koji imaju zadatak da štite interese svoje nacionalne grupe u obrazovanju. Kako Romi nemaju svoje predstavnike u vlasti, oni osta-

ju na margini, pušteni na milost nevladinim organizacijama koje se bave isključivo problematikom Roma.

Jedan od prijašnjih problema koje su imala Romska djeca kada je u pitanju pristup neposrednom odgojno-obrazovnom procesu jeste nemogućnost kupovine potrebnih knjiga i školskog pribora. Na području Tuzlanskog kantona taj problem je riješen tako što učenici dobijaju besplatne udžbenike od Ministarstva, pribor doniraju NVO, a u nekim slučajevima kupuju im predmetni nastavnici, pa čak i sami učenici se međusobno organizuju i po-

Riječi anonimne autorice

Nisam voljna da se upuštam u bilo kakve poduhvate.

Borim se u svojoj učionici 10 mjeseci, pa promijenim školu i sve tako. Nemaš ti kome pisati.

I ne vrijedi.

Stvarno ne vrijedi.

Najgore od svega što i djeca idu tim stopama. Ja se borim da doprem do curica koje se olahko daju muškim, if you know what I mean.

Drugi nastavnici im smanjuju vladanje i bore se kako što prije da odu kući. Svi su stalno zaposleni. Oni se bore samo za platu. Pa ti gledaj.

mognu svojim donacijama da se Romska djeca ne osjećaju izopćeno iz nastave. Također u Tuzli uspješno djeluje omladinski centar "TELEX", koji već godinama pruža utočište i Romima, gdje oni imaju priliku da razvijaju svoje vještine i interese i tako ostvaruju dobre rezultate u školama.

Nastavnici i predrasude

Prema istraživanju NVO "Budimo aktivni", ustanovljeno je da 80% romske djece zapravo želi obrazovanje, a da je glavna prepreka ostvarivanju jednog od osnovnih ljudskih prava siromaštvo i sama nepismenost roditelja. Također je ustanovljeno da i manji broj djece koja ostvare pravo na obrazovanja biva verbalno i psihički zlostavljan od "neromske" djece. I sami nastavnici su izrazili oprečne stavove kada je u pitanju obrazovanje Roma – neki pozitivno dočekuju ideju, drugi su pak puni predrasuda, ali generalno svi dijele mišljenje da nemaju potrebne vještine za kvalitetno obrazovanje Roma.

Prema podacima UNICEF-a iz 2008. godine, tek nekolicina škola u BiH ima praksu upošljavanja romskog asistenta u cilju olakšavanja pristupa romskim porodicama i zajednicama. Zadaća romskog asistenta bila bi praćenje pohađanja nastave među romskom djecom u različitim školskim aktivnostima, pružanje potrebne pomoći učenicima i uspostavljanje partnerskih odnosa s njihovim porodicama. ●

Test

KAKVI STE K'O RODITELJ

Riješite ovaj test i saznajte da li ste idealan roditelj za bh. školski sistem

1. Kupili ste vašem djetetu udžbenike za novu školsku godinu?

- a) niste ih ni prelistali, nisu vaši
- b) niste ih prelistali, niste kompetentni
- c) prelistali ste ih, ali bolje da niste

2. Vaše dijete mora učiti glupu pjesmicu napamet.

- a) niste sigurni je li glupa pjesma ili vaše dijete
- b) dajete mu da nauči drugu, koja je i ljepša i pametnija
- c) uvjeravate ga da je bolje da uči pjesmicu nego stručni ispit

3. Na roditeljskom sastanku, razrednik vašeg djeteta traži člana u Vijeće roditelja.

- a) ne razumijete kakve to ima veze s vama
- b) javljate se
- c) niste na tom roditeljskom

4. Vaše dijete prepisuje lektiru s interneta.

- a) bacate svesku lektire u smeće
- b) isključujete mu kompjuter
- c) drago vam je zbog njegove snalažljivosti

5. Škola se sprema posjetiti boračko groblje

- a) kupujete djetetu svečanu odjeću
- b) hranite dijete sirovim krompirom
- c) tražite od prosvjetno-pedagoškog zavoda da izbací nekrofiliju iz školskih programa

6. Vaše dijete ide na ekskurziju u Španiju.

- a) radujete se što će vidjeti Nou Camp
- b) tražite da vam škola objasni zašto Španija
- c) zadužujete dijete da vam kupi flašu porta

7. Čas vjeronauke je usred rasporeda i vaše dijete provodi ga s učiteljicom na hodniku.

- a) žao vam je djeteta
- b) žao vam je nauke
- c) žao vam je Isusa

8. Čas vjeronauke je usred rasporeda i vaše dijete provodi ga s učiteljicom na hodniku.

- a) drago vam je zbog vašeg djeteta
- b) žao vam je što vi niste imali vjeronauku
- c) tražite od škole da vjeronauku pomjeri na prvi ili zadnji čas ●

BO SNOM KRUŽI NA UK, NAUK TJERO- NAUKA

78 OBRAZOVNE USTANOVE ILI MALE NACIONALNE
CRKVE? + **80** VJERONAUKA KAO UMIJEĆE RATOVA-
NJA + **81** RASPORED ČASOVA

Osnovne škole u RS-u

OBRAZOVNE USTANOVE ILI MALE NACIONALNE CRKVE?

Vuk Bačanović

Sveti Sava naciju spasava

Srbi svi, i svuda

Jedan od osnovnih načina održanja nacionalističkih ideologija je njihovo propagiranje kroz nastavno-obrazovne programe. Tako su osnovne škole u Republici Srpskoj smišljeno obilježene kako bi bile rasadnici isključivo srpskog nacionalnog identiteta. O tome najprije svjedoče njihova imena: 183 škole u entitetu, u kojem je Bošnjacima i Hrvatima ustavom zagwarantirana konstitutivnost, nose isključivo imena književnika, nacionalnih djelatnika i ratnika srpske nacionalnosti. I onda kada se radi o sačuvanim prijeratnim nazivima, koji se dijelom odnose na partizanske komandante (Milan Ilić Čiča Šumadijski, Nemanja Vlatković, Ratko Rade Marijanac, Novak Pivašević, Miloš Dujić, Veselin Masleša, Mladen Stojanović i dr.), vlasti su vodile računa da se radi o osobama isključivo srpske nacionalnosti. Književnici su isto tako pažljivo "probrani", tako da se radi gotovo isključivo o osobama iz pravoslavnog kulturno-historijskog kruga: Petar Petrović Njegoš, Milan Rakić, Radoje Domanović, Janko Veselinović. Jedini izuzetak čine OŠ Meša Selimović u Bijeljini (bosanskohercegovački književnik, koji se, također, izjašnjavao kao Srbin) i OŠ Ivan Goran Kovačić (hrvatski književnik) u Mrkonjić-Gradu.

Foto: Ružica Marjanović

Sveci – nacionalistički letci

Više škola u Republici Srpskoj nosi imena pravoslavnih svetaca. Kao što su recimo Ćirilo i Metodije, slavenski prosvjetitelji čije se zasluge za opismenjavanje slavenskih naroda najčešće prešućuju u školama u Federaciji BiH. To, međutim, ne može biti opravdanje da se u Republici Srpskoj ide u drugu krajnost i primorava djecu drugih konfesija, a koja pohađaju javne školske ustanove, da učestvuju u institucionalnom svetkovanju hrišćanskih svetaca. Tu su još otac svetog Save Stefan Nemanja, koji je u SPC-u kanoniziran kao sveti Simeon Mirotočivi, te Vasilije Ostroški, svetac čiji je kult jedan od najrasprostranjenijih u SPC-u. Posebno je interesantno da čak 21 škola nosi ime po svetom Savi, značajnoj historijskoj ličnosti iz 13. vijeka, osnivaču autokefalne srpske arhiepiskopije. Međutim, potrebno je razdvojiti historijskog svetog Savu – pravoslavnog hrišćanskog arhiepiskopa – i konstrukciju koju nameću nacionalisti. Nacionalisti su se poslužili činjenicom da je sv. Sava u srpskim legendama zamijenio predačko božanstvo "heroja kulture", odnosno donosioca kulture, te ga modernizirali u prosvjetiteljsko nacionalno božanstvo. Nazivanje javnih škola po ovome svecu u entitetu predstavlja sakralizaciju javnog prostora i njegovu rezervaciju za samo jednu konfesiju, odnosno naciju. Kada se tome pridoda činjenica da se sveti Sava, kao prosvjetitelj i zaštitnik škola i đaka, javno proslavlja kao pra-

znik, tj. "školska slava" svih škola u Republici Srpskoj, onda je jasno da se radi o procesu koji ne mimoilazi bilo koju javnu osnovnu školu, koja, uz sv. Savu, proslavlja svoju posebnu krsnu slavu.

Sveti Sava – krojač barjaka

Kada bi vlast u Republici Srpskoj razdvajala npr. svetog Savu i Ćirila i Metodija kao historijske ličnosti od njihovog kulta u pravoslavnoj crkvi, sasvim je sigurno da bi moglo doći do novog, svjetovnog pogleda na ove ličnosti, no to joj očigledno nije namjera.

Umjesto toga, školske priredbe, koje se priređuju o Savindanu, sadrže i pjesme sljedeće sadržine:

Sveti Sava barjak kiti u tri lijepo boje,
koje sada časno nosi pravoslavlje moje.
Crvenu je boju dao svome srpskom rodu,
crvena je prolivena krvca za slobodu.

Na plavoj su četir' slova poruka za nas
da se Srbi ujedine, jedini je spas.
Plava boja simbol neba, uz crvenu to se slaže
jer je srpska vjera čista i njoj Bog pomaže.

Sveti Sava pravoslavlje izbavi iz mraka
pa on bijelu boju daje na kraju barjaka.
Bijela boja zrači sunce, majka mu je Srbija
jer se ono u njoj rađa i vječno će da nam sija.

Foto: Omnibus

Može se zaključiti da ovakva obrazovna politika u Republici Srpskoj ima za cilj isključivo markiranje javnih školskih prostora za učenike jedne nacionalnosti i vjeroispovijesti. Dok se kod njih stvara svijest o otuđenosti od "drugih", dotle se kod drugih stvara osjećaj odbačenosti i nepripadanja široj društvenoj zajednici. ●

godine šestog prosinca, na dan Svetog Nikole, vadio bi iz sanduka na tavanu
dugačak crveni kaput s kapuljačom, teške crne čizme i bijelu bradu, a uz to i
sivu vreću.

Zašto?

Svim
Časnodin Kožarić glu-
bi na dan Svetog Nikolu za
školjicu u Ulici šava.

čitaocima
No ove se godine naža-
prijateljstvo. Dobro. Leda su ga bo-
jele. Sada su se oboje Kožarić jedva da je

školegijuma
moga, ustati sa stolu.
Susjedi su bili žalostni, a najviše djeca. Netko
je ustovio. Gledajući ko će nešto
sretna i čestita
zgodno paume na um. Odlično razveselila gospodina
nova 2011. godina

Vjerovali ili ne

VJERONAUKA KAO UMIJEĆE RATOVANJA

Amer Tikveša

Uskoro u glavama i vaše djece:
džihad, Kosovo, pokrštavanje,
Stepinac

Kada upisujete dijete u školu, jedno od prvih pitanja s kojim se susrećete je da li će ono pohađati nastavu vjeronauke. Ako kažete "Ne", suočavate se s mogućnošću njegove izolacije od druge djece, a ako kažete "Da", možda ste pristali na ideološku manipulaciju njime. I to takvu koja ga je spremna poslati u rat. To nam pokazuje i analiza udžbenika nacionalne grupe predmeta koju je 2007. proveo Fond otvoreno društvo.

Unutrašnji i vanjski nasrtaji starosjedilaca

U islamskoj vjeronauci za osmi razred stoji: "Bosanskohercegovački muslimani su starosjedoci ove zemlje. Oni su oduvijek živjeli na ovim prostorima i stoljećima nepokolebljivo branili BiH od vanjskih nasrtaja i unutrašnjih pokušaja njenog razaranja." (Sulejmanović i Kapetanović, El Kalem, Sarajevo, 2005).

Zatim: "U našoj ponosnoj domovini Bosni i Hercegovini je bilo mnogo boraca koji su vlastitim životom potvrdili veličinu i istinitost svoga Šehadeta. I danas su Bošnjaci spremni na tu potvrdu Šehadeta, ako zatreba, braniti Vjeru i Domovinu." (Vjeronauka za 7. razred osnovne škole, Omerdić i Kalajdžisalihović, El Kalem, Sarajevo, 2005).

školegijum prvo polugodište

Foto: Amer Tikveša

Stradanje Jevreja: Božiji gnjev kažnjava prestupnike

U pravoslavnoj vjeronauci jedan od ilustrativnijih primjera je borba za Kosovo: "Kosovska etika, izražena u narodnim pjesmama, smatra se i danas najvišim dometom moralne svijesti jednog naroda, utkane u bol za izgubljenom državom koju treba vaskrsnuti oslobođanjem Kosova i svih srpskih zemalja..." (Pravoslavna vjeronauka za 7. razred osnovne škole, N. Pajić, Katihetski odbor, Banja Luka, 2005).

Stradanje Jevreja smatra se opravdanim: "Dok se hrišćanska crkva širila i jačala, crni oblaci Božijega gnjeva skupljali su se nad prestupnim jevrejskim narodom. Proročanstvo Spasiteljevo, da od Jerusalima i hrama neće ostati ni kamen na kamenu, ispunilo se doslovce." (Pravoslavna vjeronauka za 6. razred osnovne škole, N. Mojsilović, Katihetski odbor, Banja Luka, 2005).

Svi imaju jednako pravo na našu vjeru!

U katoličkoj vjeronauci pokrštavanje očigledno nije nimalo nasilan proces, nego poželjan: "Prihvatanjem kršćanstva, doseljenici, zajedno s preostalim starosjedociima izgrađuju novu Europu, utemeljenu na antičkoj i kršćanskoj kulturi. Među novopridošlim narodima nalaze se i Hrvati, koji se pokrštenjem uključuju u zajednicu europskih kršćanskih naroda." (Odvažni svjedoci, vjeronaučni udžbenik za II razred srednje škole, Gadža,

Milanović, Paloš i Vuletić, Katehetski salezijanski centar, Zagreb-Sarajevo, 2004).

Alojzije Stepinac, sudionik ustaških zločina, za katoličku vjeronauku je "branitelj čovjekova dostojanstva": "Poznate su njegove riječi izrečene 1942: 'Svaki narod i rasa, kako se odrazuje danas na zemlji, imade pravo na život dostojan čovjeka. Svi oni bez razlike, bili pripadnici ciganske rase ili koje druge, bili Crnci ili Evropejci, bili omraženi Židovi ili ponosni Ariji, imadu jednako pravo da govore: Oče naš, koji jesi na nebesima.'" (Mt 6,9) (Ja sam put, vjeronaučni udžbenik za 5. razred osnovne škole. R. Razum, Kršćanska sadašnjost, Zagreb-Sarajevo, 2004).

A šta ako neće to da govore? Pokazali su logori. Dakle, slati dijete na vjeronauku ne znači samo naučiti ga da Boga voli, već, vrlo lako, i da ljude mrzi. ●

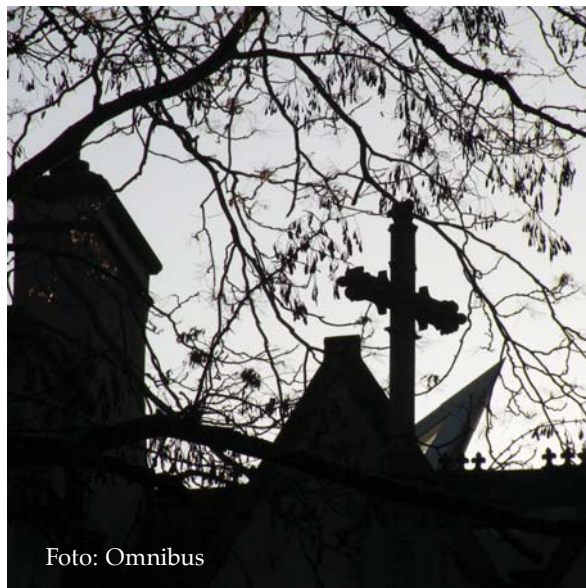

Foto: Omnibus

Iz Unsko-sanskog kantona

RASPORED ČASOVA

Enes Kurtović

Nezadovoljni nastavnici, nezadovoljni roditelji, učenike ionako niko ništa ne pita

Svi udžbenici matematike za 6. razred devetogodišnje osnovne škole pisani su za četiri časa nastave sedmično, a u Unsko-sanskom kantonu učenici matematiku imaju tri časa sedmično. Uvođenjem dva časa vjeronauke narušena je koncepcija devetogodišnjeg osnovnog obrazovanja. To je jedan od razloga što udžbenici matematike ne odgovaraju nastavnom planu i programu i što nastavnici ne mogu kvalitetno obraditi predviđeno gradivo. ●

Zeit	Montag	Dienstag	Mittwoch	Donnerstag	Freitag	Samstag
1	Informatika	Likovno	Bosanski	Engleski	Biologija Medicina 15 do 18 = 3	
2	Informatika	Engleski	Matematika	Bosanski	Fizičko	
3	Matematika	Bosanski	Fizičko	Geografija	Vjeronauka	
4	Bosanski	Geografija	Muzičko	Matematika	Njemački	
5	Vjeronauka	Historija	Njemački			

ОТАЏБИНА
– КРУГ СУНЧЕВЕ
СВЈЕТЛОСТИ
(НА – СЛОБОДА – ХЕРОИКА)

Razgovarajamo

Neobičan susret

Dječak Aron u izgaženom korovu nalazi napušteno kudravo pašče. Kako si ti doživio / la ovaj susret? Čega si se sjetio / la? Sigurno si i ti, kao i svi mi, imao / la ovakvih neobičnih i iznenadnih susreta. Prisjeti se nekog, pa taj doživljaj podijeli s nama. Imaš li ti nekog svog kućnog ljubimca? Ispričaj na koji način si ti došao do njega. Zbog čega roditelji nerado pristaju da djeci ispune ovu želju?

ПИСАЊЕ ВИШЕЧЛАНИХ ГЕОГРАФСКИХ ИМЕНА

Душан
Јунаков гроб

Једна брдска главица на Косову, у селу Буњишту, зове се Јунаков гроб. Предање каже да је један косовски јунак руком ухватио своју одсечену главу и тако га је његов виловити коњ понео са Косова. У Буњишту је нека девојка месила хлеб када је зачула галоп. Погледала је и спазила јунака без главе на коњу. Девојка се уплашила и викнула: „Мајко, погледај јунака без главе на коњу!“ Како је то изговорила, јунак је чуо за своју смрт и пао с коња. Мајка је проклела кћерку: „Проклета да си, кћери!“

Девојка се окаменила, и то место у Буњишту зове се Проклета девојка.

Место на које је пао јунаков виловити коњ прозвано је Коњски гроб.

Место где је јунак пао зове се Јунаково бушило, а оно где је сахрањен – Јунаков гроб.

У народу је остало веровање да се на Јунаковом гробу може излечити свака болест. Довољно је само да болесник дође на тај гроб и поклони му се.

МОТИВАЦИЈА

Традицији и обичаји!

Видеозапис ромске химне *Ђелем, ђелем*.
Читаних инструмената постала је једно од
националних ромског народа. Које инструменте Роми

У ОЧИМА ПТИЦЕ ЖУТЕ

Pozorište/teatar

Pozorište ili **kazalište** je prostor namijenjen za izvođenje **drame, opere, baleta**. Prostor na kome se izvodi predstava zove se **pozornica, scena**, ili **bina**. Ostali pozorišni prostori su: **gledalište** sa **parterom, galerijom, ložama i balkonima**.

Pozornicu čine i **glumci** koji se kreću i drugi predmeti neophodni za predstavu. **Kulise** predstavljaju jednu od dekoracija smještenih na stranama pozornice. U pozorišnoj predstavi najbitnija su tri elementa: **glumci** ili drugi **sudionici scenskog djela** koje se izvodi na **pozornici** (opera, balet...), **prostor** i **publika**.

Važnu ulogu u svakoj pozorišnoj (kazališnoj) predstavi ima **scenografija** koja podrazumijeva pripremanje pozornice za predstavu. O scenografiji brine pozorišni slikar, **scenograf/scenografkinja**.

Dvije stranice, iz dvije čitanke, na temu: internet.

Jednoj od ove dvije čitanke zabranjen je pristup školama. Pogađate kojoj?

1

Čarolija interneta

Najmlađi medij

Kompjuter je najmlađi medij koji je mnogo promijenio način rada ljudi jer se u njega može pohraniti ogromna količina informacija. Primjenjuje se i u nauci i u svakodnevnom životu. U kompjuter se pohranjuju podaci o knjigama u biblioteci, bolnice u kompjuterima čuvaju podatke o pacijentima... Velik broj časopisa, knjiga, novina iz cijelog svijeta izloženi su na internetu. Internet pruža informacije iz različitih oblasti, od naučnih do zabavnih, književnih, sportskih informacija, informacija iz svijeta mode...

Elektronska pošta: e-mail

Kompjuteri se mogu koristiti i za komuniciranje ljudi na velikim razdaljinama, komuniciranje ljudi putem elektronske pošte (**e-mail**). Za samo nekoliko minuta ova pošta (pismo, dokument) biva dostavljena na drugi kompjuter, bez obzira na udaljenost između onoga ko šalje poštu (**pošiljaoca**) i onoga ko je prima (**primaoca**).

Ovo komuniciranje se obavlja najčešće preko telefonske linije, a u novije vrijeme i preko satelita.

Rječnik!
Nije ti baš sasvim jasno šta neka riječ znači. A onda otkriješ da ima ne jedno, nego nekoliko različitih značenja. Jezik je sredstvo kojim se grade i utvrđuju odnosi među ljudima. Što njime bolje vladaš, živjećeš sretnije.

Galerija!
Većina muzeja svijeta, i mnoge privatne galerije dostupne su trom oku. Možeš upoznati slikare i njihova djela, možeš o slikama i umjetnosti otkriti pregršt lijepih i zanimljivih priča. Možeš izgraditi svoj ukus i razviti svoje kritičko mišljenje.

Vijesti!
Možda te još uvijek ne zanima kako stoje stvari na berzi, i ko bolje stoji u nekom glupom ratu, ali nije loše provjeriti kakvo će vrijeme biti sutra, i šta igra u kinima. I kada slijede ovčion s letkom koja donosi kofer poklona... A možda tvoja škola ima internet stranicu s vijestima iz učionice i zbornice i dvorita i sale za račike. A kad spomenušmo tetku s poklonima –

Kupovina!
Neka stvari lakše je i jednostavnije kupiti preko interneta. (Naprimjer, fotopapar, ili kameru, koju će platiti cijeli razred i kojom ćeš onda snimati filmove o životu u školi i oko škole.) Naravno, na internetu se kupuje kreditnom karticom, koju imaju stariji, ali dobro je što možeš ne samo birati stvar, nego i provjeriti kakve kvalitete ima i šta o njoj misle korisnici koji je već posjeduju.

Forum!
Mjesto i način da kažeš svoj stav o nekoj pojavi? Kako će te to učiniti: vrijeđajući, uporno trudeći svoje i ne slušajući druge; šireći poludine i tračeve i klevete? Ili argumentima, dostojanstveno, ne govoreći ružno i ne dopuštajući da mržnja i gluhost daju oblik vašim mislima?

ZAŠTO ♥ INTERNET

2

Wikipedia!
U svakom trenutku možeš dobiti odgovor na skoro svako tvoje pitanje. Možeš ga pročitati, pogledati, ponekad i prelistati. I usput naučiti jezik, malo vlastiti, a malo i strani. :-)

YouTube!
Za razliku od televizije, koja ima 50 programa, i daljinski u nekoj drugoj ruci :-), na YouTubeu imaš milion stvari koje možeš izabrati. :-) Možeš pogledati iserite iz filмова, možeš vidjeti snimak slijetanja čovjeka na Mjesec, najljepše golove, omiljene spotove, i mnogo smiješnih događaja snimljenih amaterskom kamerom na svim stranama svijeta. Dvačno i zabavno!

Google Earth!
Možeš letjeti!!! Možeš kao ptica, ili kao pilot aviona, s visine zaviriti u svaki kut planete. I fotografirati prekrasne krajeve koje otkriješ!

Facebook!
Prilika da u svakom času vidiš nekoga ko ti je važan, a ti znaš kako je, i šta radi, i šta mu se dešava. Naravno, neke važne i privatne stvari nisu za svajlje oči, pa zato treba koristiti mail. I čavlijanje (čati) je nekada zabavnije od televizije, filмова, knjiga... A kad smo kod knjiga –

E-book!
Mjesto gdje možeš pronaći knjiga koja ti treba, i dobiti je u svoj kompjuter, ili u svoj mobilni telefon. Vrijeme kad će se knjige čitati na displejima nije više tako daleko. Hiljade remek-djela svjetske književnosti možeš biti u trenutku dio tvoje biblioteke. (Istina, još uvijek uglavnom na engleskom, ali to će se promijeniti... Ako mišta drugo, ti ćeš engleske govoriti i razumijevati odlično. To je još jedan razlog zašto ♥ internet!)

BUDUĆNOST JE POČELA BEZ NAS

**86 ŠKOLUJTE SE, WEBA NE ČEKAJTE + 88 NASTAVNICI,
ULOGUJTE SE + 90 ĆADAFILIJA ZA POČETNIKE + 91
BUDUĆNOST JE POČELA BEZ NAS + 92 STOP FAST FOOD
OBRAZOVANJU!**

Internet i nastavnici

ŠKOLUJTE SE, WEBA NE ČEKAJTE

Namir Ibrahimović

Kako i na koji način obrazovne institucije motiviraju nastavnike da internet koriste u nastavnom procesu? Je li miš prosvjete u rukama lijentčina ili neznalica?

Nastavnicima pristup zabranjen!

Iako, pored ministarstava i pedagoških zavoda, veliki broj osnovnih i srednjih škola u BiH ima svoju web stranicu, interneta u obrazovnom sistemu skoro da nema. Najviše je prisutan u hiperprodukciji copy/paste tehnike gdje se učeniku da najveća ocjena samo zato što je našao opće podatke na internetu i to prezentirao u učionici, pri čemu nije skinuo ni linkove. Prolazne ocjene dobijaju i učenici (inače ijekavci) koji ekavicom objašnjavaju početak Prvog svjetskog rata ili čitajući svoj rad natučaju riječi koje bi u sebi trebalo da imaju kvačice iznad slova.

Podržavajući ovakav vid "referata" i "učeničkih radova", nastavnici direktno učestvuju u podrivanju same suštine obrazovanja – učenja s razumijevanjem. Oni nude učenje s prepisivanjem. To i ne začuđuje ako se ima u vidu da i nastavnici vrlo često, prilikom izrade tema za stručno usavršavanje (obavezni su u dvije godine napisati jedan rad iz struke), "inspiraciju" pronalaze na webu; suvišno je i spominjati da se vrlo rijetko navode izvori odakle su tekstovi preuzeti – najviše što se može dobiti jeste da je kao izvor korišten internet! Razu-

školegijum prvo polugodište

Foto: Internet

mljivo je da nastavnici sa dvodecenijskim ili dužim radnim stažom teže razumijevaju potrebu i korist interneta u obrazovnom procesu, ali to ne može biti izgovor za potpuno zanemarivanje i odbacivanje te "novotarije".

Obrazovni sistem u BiH, na bilo kojem nivou, ne zahtijeva od nastavnika da u bilo kojem vidu svoje nastavne prakse koristi internet. Dakle, da bi nastavnik održao čas, komunicirao s roditeljima, radio s učenicima, razmjenjivao ideje, tekstove i stavove s kolegama iz struke iz cijele BiH, ne treba internet. A ako ne treba, onda i ne mora.

Od glave web nam smrdi

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke ima aktivnu stranicu, no stranica je osvežena najčešće vijestima o kretanju ministrice Alić ("Podrška federalnog ministarstva obrazovanja i nauke Kliničkom centru Univerziteta u Sarajevu"; Federalna ministrica obrazovanja i nauke Meliha Alić učestvovala je u radu Međunarodne konferencije Regionalnog ženskog lobija za mir, sigurnost i pravедnost u Jugoistočnoj Evropi, koja se održala 24. juna 2010. godine u Skoplju"; "Federalna ministrica obrazovanja i nauke susrela se sa direktorom Odjela za ljudsku dimenziju OSCE-a" – samo su neke od zabilježenih aktivnosti), i o konkursnim procedurama koje su u nadležnosti ovog ministarstva.

S druge strane, Ministarstvo prosvjete i nauke Vlade RS-a na svojim stranicama nudi samo osno-

vne informacije vezane za organizacionu strukturu Ministarstva te poneku vijest vezanu za aktivnosti učenika osnovnih i srednjih škola iz ovog entiteta.

Kantonalna ministarstva ne posvećuju jednaku pažnju prezentaciji vlastitih aktivnosti. Prezentativnost nestaje, a, uglavnom, ostaju osnovne informacije o ministarstvu i ministrima (na stranicama Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta u prvom planu je fotografija ministrice Suljić, a ispod samo pobrojane nadležnosti Ministarstva). Sadržajnu stranicu ima jedino Ministarstvo obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo koje nudi cjelokupne zakone, akte, propise i pravilnike koji se tiču obrazovanja.

No, pod pokroviteljstvom Kantonalnog ministarstva je i <http://portal.skola.ba> – “zvaničan web portal osnovnih i srednjih škola Kantona Sarajevo” usmjeren ka roditeljima, nastavnicima i učenicima. Osim nekoliko prezentacija s oglednih časova i isječaka iz knjige “Kako ostvariti uspješan kontakt sa učenicima” Bonnie Miller iz 2001. godine, portal ne nudi adekvatne sadržaje nastavnicima. Što se tiče učenika, najkorisnije će im biti to što na jednom mjestu (“korisni linkovi/ucenici”) imaju linkove za nekoliko stranica koje nude napisanu lekturu.

Slična situacija je i sa stranicama Republičkog pedagoškog zavoda iz RS-a, Zavoda za školstvo Mostar, Prosvjetno-pedagoških kantonalnih zavoda – nude se informacije vezane za termine seminara, nastavni planovi i programi te imena uposlenih u ovim institucijama.

Nijedna od spomenutih stranica ne nudi interaktivnost ni nastavnicima, ni roditeljima ni učenicima.

Skoro sve informacije se prosljeđuju školama i drugim komunikacijskim kanalima: faxom, e-mailom ili poštom, tako da grupisanje tih podataka na stranicama institucija koje se bave obrazovanjem samo daje sliku skladišta.

Uredništvo portala škola.ba ponudilo je autorima da objavljuju svoje tekstove, propisalo formu, no zaista je malo tekstova ispod kojih je potpis nekog drugog, osim urednice portala Merside Karačić. Uredništvo nije ostavilo prostor za komentar ispod tekstova, ne traži od nastavnika da sve svoje radove iz stručnog usavršavanja objavljuju na portalu čime bi se smanjio broj prepisanih radova, nije otvorilo forum gdje bi nastavnici diskutovali o sadržaju nastavnih planova i programa, udžbenika, održanih časova, oglednih časova, itd.

Komunikacija e-mailom, društvenim mrežama, forumima nastavnika, učenika i roditelja već u osnovnoj školi mogla bi značajno povećati kvalitet u obrazovanju jer omogućava da se dio obrazovnog procesa izmjesti iz škole, a ipak zadrži u okvirima obrazovnog sistema. Takav vid obrazovanja spriječio bi prezentaciju učeničkih nedovršenih i neuređenih zadataka, olakšao roditeljima da prate interese vlastitog djeteta, a učenici bi mnogo ranije (prije nego dođu do visokoškolskih ustanova) usvojili metodologiju izrade vlastitog rada i načine prezentacije. U aktivnoj komunikaciji svih aktera obrazovnog procesa neminovno bi se temeljitije reformiralo obrazovanje i jasnije ukazali problemi trenutnog obrazovnog sistema. Mnogo je jeftinije nego organizovati brojne konferencije i okrugle stolove. ●

CITAT > Uočljivo je da metaforičke prosvjetno-političke vodilje naših dana demonstrativno dovode u pitanje upravo one ciljeve koji su svojedobno motivirali klasični obrazovni diskurs: autonomija subjekta, suverenost pojedinca, odgovornost jedinice. Samo ne misliti vlastitom glavom – baš to čini se trajnim programom izobrazbe danas.

(Konrad Paul Liessmann)

Facebook & metodika

NASTAVNICI, ULOŽUJTE SE

Semira Džanić

Foto: Omnibus

Postoji jedna podjela ljudi prema vremenu rođenja u odnosu na tehnološki razvoj. Naprimjer, generacija X (rođeni od 1960. do 1990.) pamti vrijeme prije interneta. Generacija Y (rođeni nakon 90-ih) ne razumije jezik gramofona i kasetofona. Ako je X nastavnik, a Y učenici, na kom jeziku se odvija nastava?

Nastavnici, Facebook nije bauk! Upoznajte učenike u sredini koju doživljavaju prijateljskom. Pređite na viši nivo, iz školovanja u obrazovanje. Školegijum vam poklanja nekoliko praktičnih ideja, iz prve ruke – iz generacije Y.

1. Status

Ako učeniku nešto nije jasno, a Google njemu, ili vama (!) ne nudi odgovarajuće rješenje, zašto pitanje ne postaviti u prostoru za status!? S druge strane može biti neko ko ima odgovor, ili savjet.

2. Grupe

Na Facebooku postoji mnogo načina uvezivanja korisnika. Jedan od njih su grupe (otvorenog i zatvorenog tipa). Zar svaki razred ne bi mogao imati svoju grupu u kojoj bi se razmjenjivale informacije potrebne za školu. Ne mora svaka grupa na Facebooku biti sama sebi svrha!

3. Kružne poruke

Ako učenici dobiju zadatke koje trebaju obaviti u grupama, najjednostavniji način da komuniciraju jeste preko inbox poruka. Ovako mogu razmijeniti sve potrebne informacije i linkove za stranice na kojima je nešto njima potrebno. Ako je jedan učenik već pronašao neku e-knjigu, ne moraju drugi gubiti vrijeme da bi uradili isto. Dovoljno je poslati link.

4. You Tube

Ukoliko neki eksperiment iz fizike ili hemije ne može biti izveden u siromašnoj školi, nastavnik, ili neko od učenika, može snimak eksperimenta podijeliti sa razredom.

5. Event-ovi (događaji)

Preko raznih event-ova učenici prate šta se sve dešava u njihovom gradu. Česti su sajmovi knjiga, organske hrane, meda i pčelinjih proizvoda i sl. Zašto učenici ne bi bili inicijatori nekih posjeta, obilaska izložbi, predstava i sl.?

6. Album

Znamo da se bezbroj slika napravi samo da bi se postavile na Facebook. Učenicima bi se mogao dati zadatak (iz geografije ili historije) da fotografišu mjesta koja posjećuju i podijele stečeno znanje i utiske s vama, i razredom.

7. Ankete

Iz nastave demokratije uči se kako praviti ankete. Jedna od mogućnosti ispitivanja javnog mišljenja je i preko Facebooka.

8. Note (bilješka)

Nastava književnosti na internetu ne mora se svesti samo na pronalaženje već urađenih lektira. Ukoliko neki odlomak ili pjesmu stavite u svoj note, učenici ga imaju priliku analizirati. Prednosti ovakve analize su višestruke. Učenici nisu opterećeni tremom da moraju u određenom trenutku pred

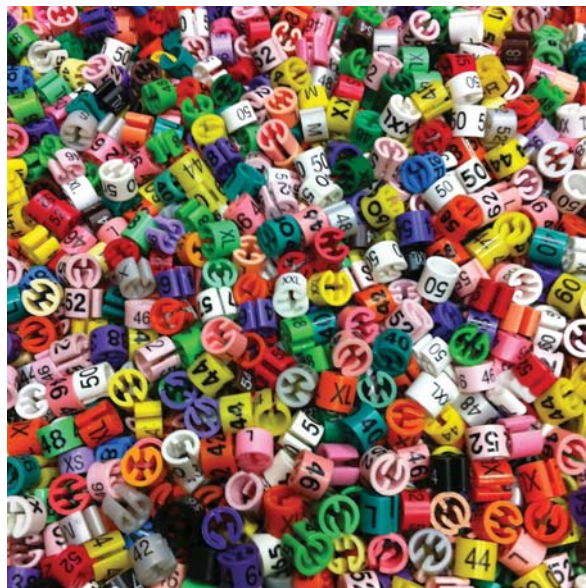

Foto: Omnibus

grupom odgovoriti na pitanje (a većinu je stid reći šta misle). Zbog toga što nisu ograničeni trenutkom kada moraju odgovoriti, učenici mogu bolje razmisliti. Ako jedan učenik pita nekog iz drugog odjeljenja ili škole, onda se nudi prilika da se nauči i nešto što je jedan nastavnik možda propustio.

9. Pravopis

Pravopisna pravila lahko se mogu učiti i na Facebooku. Dajte zadatak učeniku da vam primjere kršenja nekog pravila pronađe na Facebooku. Nakon toga ne mora raditi pravopisni test, to da pozna neko pravilo dokazao je time što je prepoznao greške.

10. Angažman

Uključivanjem u različite projekte, aktivnosti koje se dešavaju u najbližoj sredini, učenici se uče odgovornom i društveno korisnom angažmanu. Ako budu učesnici nekoliko akcija, vjerovatno je da će i sami neku inicirati. Opet, Facebook nudi priliku da reklamirate vlastite projekte.

Koristeći Facebook, postat ćete vjerovatno jedan od dražih nastavnika. A učenici s omiljenim nastavnicima i zbog omiljenih nastavnika pristaju raditi i puno teže zadatke. Tu vam se otvara niz mogućnosti.

I, da, ako dio poslova obavite preko Facebooka, možda vam ostane na času vremena da se bavite i odgojem učenika. ●

ZANIMLJIV

škola o čijem radu postoje zapisi radila je u ina-
u godi polovini prošlog vijeka u našoj domovini
zgrade 1000 hiljadu osnovnih škola.

top svakom učeniku
ska vlada ugovorila je s američkim neprofit-
računara za svu školsku djecu, njih oko 1,
trebao biti završen do juna 2008. godine, i
kojoj će sva školska djeca imati pristup mre-
las Negroponte, voditelj projekta "Laptop i
travn 250 miliona dolara, Libija kupiti 1,2 m
ola, te svu potrebnu infrastrukturu, uključuj
ekt se odvija uz podršku Programa za razvoj
pokriveni jeftinim računarima za školsku djecu
na po komadu, a libijski vođa Moamer el-
varanjem svoje zemlje.

Uzoriti primjeri napretka

GADAFILIJA ZA POČETNIKE

Nenad Veličković

Hoćete li, nakon što pročitate ovaj članak, iskinuti jedan list iz udžbenika? Zašto?

Laptop svakom učeniku

Libijska vlada ugovorila je s američkim neprofitnim udruženjima kupovinu jeftinih prenosnih računara za svu školsku djecu, njih oko 1,2 miliona, objavio je "Njujork tajms". Projekat bi trebao biti završen do juna 2008. godine, čime bi Libija postala proa zemlja u svijetu u kojoj će sva školska djeca imati pristup internetu. Nikolas Negroponte, voditelj projekta "Laptop za svako dijete", kazao je da će ugovorom vrijednim 250 miliona dolara Libija kupiti 1,2 miliona računara, osigurati server za svaku školu, te svu potrebnu infrastrukturu, uključujući i tehničke savjetnike.

Projekat se odvija uz podršku Programa za razvoj Ujedinjenih naroda (UNDP) koji zagovara opskrbu jeftinim računarima za školsku djecu širom svijeta. Računari koštaju oko 100 dolara po komadu, a libijski vođa Moamer el-Gadafi prihvatio je projekat u želji za većim otvaranjem svoje zemlje.

Činjenica da devetogodišnjaci neće razumjeti riječi poput *infrastruktura*, *projekat*, *250 miliona*, ili *neprofitna udruženja* pokazuje da tekst nije njima ni namijenjen. Njime autor iskazuje svoje emocije a, prikriveno, i svoju ideologiju. Budući da tu ideologiju, čini se, dijele i svi ostali nadležni u lancu prehrane udžbenicima, vijest i nakon tri godine stoji kao mali darak **Velikoj Socijalističkoj Narodnoj Libijskoj Arapskoj Džamahiriji**.

školegijum prvo polugodište

Važniji su milion (1.000.000) laptopa nego hiljadu (1.000) škola. Da su te škole ičemu služile, ne bi ih u ratu rušili, ili pretvarali u logore i zatvore, reći će u sebi recenzent, ne zatraživši barem jednak tretman u obradi činjenica. (Ako se već zna ko plaća laptopa, zašto se ne bi znalo ko je plaćao škole? U kakvoj su vezi galama o otvaranju Libije, s ćutanjem o zatvaranju Jugoslavije?)

Zašto libijski socijalizam ima budućnost, a jugoslavenski nema ni prošlost, nego je to nekakva *druga polovina prošlog vijeka u našoj domovini*? Zašto djetinjstva i životi Titovih pionira zaslužuju prezir, a informatičko opismenjavanje Gadafijevih euforiju? Zašto je važnije znati godinu završetka projekta s kompjuterima od godine početka projekta sa školama? Jesu li te škole manje vrijedne zato što su bile mješovite? Ili zato što su imale ružna imena? Međutim, reći će u sebi recenzent, mi ne želimo našu djecu odgajati na našim traumama, mi ih želimo ohrabriti Libijskim primjerom. Nije to šala mala, prva zemlja u svijetu u kojoj će *sva školska djeca imati pristup internetu*. (I jeftine laptopa!)

Međutim, ono što je bila nesumnjiva budućnost iz perspektive bolesnog bh. školstva 2007. godine, sumnjiva je rabota 2010. godine iz perspektive zdrave pameti. Reuters (od koga je NYT preuzeo i prvu, *udžbeničku*, vijest) još je 2007. izvijestio da se cifra od 1,2 miliona laptopa smanjila na cifru od 500.000 (frtalj miliona), s tendencijom ka nuli. Cijela narudžba je 2009. (prema *OLCP//News*) otkazana.

Istovremeno, u milenijskim ciljevima UNDP-a koji se odnose na Libiju nema podataka o projektu preobrazbe ove prijateljske i nesvrstane zemlje u *prvu zemlju na svijetu u kojoj djeca imaju pristup internetu*. Ciljevi UNDP-ja u Libiji su manje futuristički. Između ostalih: do 2015. godine prepолоviti broj stanovnika koji zarađuju manje od dolara dnevno; osigurati puno provođenje rodnih prava, smanjiti smrtnost porodilja i smrtnost djece ispod pet godina.

Ako to već nisu mogli (2007.) znati autor i recenzenti, brkajući poluvijesti s činjenicama, mogu to (2010.) znati nastavnici i roditelji. I mogli bi sada, čisto simbolično, iskinuti taj list iz korica u kojem mu nikada nije ni bilo mjesta.

Kad bi im *Njihova okolina*, s 1000 škola Male Socijalističke Bosne i Hercegovine bila srcu i pameti bliža od nula kompjutera Velike Socijalističke Narodne Libijske Arapske Džamahirije. ●

Metodika vs. tehnika?

BUĐUĆNOST JE POČELA BEZ NAS

Nenad Veličković

Foto: Omnibus

Dvije škole pod jednim krovom... Vuk na grani... Obrazovanje u rukama nacionalnih stranaka... Aferе s odobravanjem i otkupom udžbenika... Kresanje sredstava za vannastavne aktivnosti... Prijetnje platama nastavniciima... Posljednje mjesto u regionu na rang-listi kvaliteta školovanja... Stare i zapuštene biblioteke... (Ionako djeca više ne čitaju...) Nastavnici nepismeni za Facebook... To je svakodnevica bosanskohercegovačkog obrazovanja...

Istovremeno, u Americi, Watsonville's Monte Vista Christian School naručila je 70 stakleno-aluminijskih ploča veličine jedne školske knjige. (Tehničkim frikovima bilo je dovoljno reći iPad.)

Ta ploča, zapravo kompjuter kojem se instrukcije daju tapkanjem prstima po ekranu, obznanio se u javnosti početkom ove godine, a dostupan u prodaji postao u aprilu (da bi se za mjesec dana prodalo preko milion komada!) S memorijom od 16/32/64 GB, i aplikacijama koje omogućavaju pisanje, čitanje, igranje, slušanje, gledanje od prvog dana provocirao je analitičare na pitanje: Kako može biti iskorišten u školi? (Apple, proizvođač uređaja, u svojoj poslovnoj strategiji ima škole kao bitan segment svog tržišta.)

Komentatori su se podijelili: jedni su dan kada će iPad zamijeniti đačku torbu tešku deset kila i školsku biblioteku otpuhnuti u drveno doba gurnuli u daleku budućnost. Po njima, iPad je skup, školski budžeti ne mogu ga osigurati za sve učenike; redovno će biti onih koji će dolaziti s iscurjelim ba-

terijama; šteta će biti veća od koristi: krašće se, lomiti; djeca će se igrati i surfati umjesto da slušaju, snimaju i zapisuju. Drugi su se razmahali stotinama ili hiljadama stabala koja neće biti posječena zbog sveski, udžbenika, zadaćnica. Njihovi su argumenti saglasni s marketinškim, i u prvi plan stavljaju brz pristup kvalitetnim informacijama i umreženost nastavnika i učenika. Primjer udžbenika budućnosti je aplikacija *elements*, periodni sistem koji jednim dodirnom prsta postaje obrazovni program, emisija koju učenik režira kažiprstom, sam odlučujući kojim će redom i na koji način dobiti objašnjenja i odgovore.

U međuvremenu, u Bosni i Hercegovini u gumice se urezuju krstovi i polumjeseci, krede se troše više na gađanje nego na pisanje, pametne table rjeđe su od žiranata. Djeca ispod klupa kuckaju po tastaturama mobitela, zijevaju nezainteresovana za glas nastavnika koji ubija vrijeme čitajući lekcije iz udžbenika koje dači drže otvorene ispred sebe.

Daleko od bosanskohercegovačkih nastavnika, iPad, čija je cijena veća od njihove mjesečne plate. Njihovo je pravo otpljučnuti na još jednu podvalu galopirajućeg konzumerizma, i zaključiti da je knjiga knjiga, olovka olovka a čovjek u razredu čovjek, a ne robot. ("Ljudi neka uče ljude, a roboti robote...") Ali to ih međutim ne oslobađa pitanja koje je u vezi s obrazovanjem starije i važnije od svih kompjutera zajedno: Šta je rezultat njihovog rada, i čega je takav posljedica? ●

Sir Ken Robinson

STOP FAST FOOD OBRAZOVANJU!

Foto: Internet

Dijala Hasanbegović-Purić

Sir Robinson bi se veoma lako mogao nazvati Stephenom Hawkingom kreativne edukacije

Danas već zvijezda, Sir Robinson rođen je u Liverpoolu u Engleskoj, u radničkoj porodici, kao jedno od sedmero djece. Studirao je dramu i pozorište, a kasnije i doktorirao na temi o teatru i drami u školskoj edukaciji.

No, Ken Robinson se nije proslavio kao teatrolog, kritičar, niti reditelj: svjetsku je slavu stekao svojim revolucionarnim prijedlozima za promjenu sistema obrazovanja kada je u pitanju kreativni rad, talenat, i općenito posebni interesi mladih ljudi, koje konvencionalno školovanje guši zahtjevima koji ne odgovaraju njihovim afinitetima.

Svoj je profesorski život posvetio edukaciji radnika u obrazovanju, ali i svih drugih profesija koje se tiču ljudskih resursa.

Sir Robinson je veoma tražen govornik na konferencijama o ljudskim resursima, i upravo su ti njegovi govori privukli najviše pažnje međunarodne javnosti. U okviru konferencija, održao je prezentacije koje je uživo, preko video-kanala, TV-a i internetskih stranica, pratilo na milione ljudi.

On smatra da standardno obrazovanje ne potiče ljude da rade ono što žele, ne pomaže djeci otkriti ono što rade najbolje, već ih tjera na kompromise, ne vodeći računa o njihovoj dragocjenoj individualnosti. Kada bi se, tvrdi Sir Robinson, tokom ško-

“Trebamo ukloniti strogo određenu hijerarhiju predmeta. Uzdizanje jednih predmeta iznad drugih podupire zastarjele pretpostavke iz doba industrijalizacije i negira činjenicu da smo svi različiti.”

lovanja više razvijale kreativne vještine, bilo bi više uposlenika koji svoj posao rade odgovorno i sa zadovoljstvom. Ljudski su resursi, kaže Sir Robinson, kao i prirodni: zakopani duboko. Obrazovanje ih zakopava dublje, umjesto da pomogne da isplivaju na površinu. Smatra kako su reforme obrazovanja, koje se trenutno odvijaju širom svijeta, praktički beskorisne jer pokušavaju popraviti pokvareni model.

Jednu od osnovnih pogrešaka u obrazovanju smatra činjenicu da je organizirano linearno: postoji tačka u kojem ga započinjemo (osnovno obrazo-

“Vjerujem da je naša jedina nada za budućnost da prihvatimo novi koncept ljudske ekologije, onaj koji će obnoviti našu spoznaju o bogatstvu ljudskih sposobnosti.”

vanje), zatim srednje obrazovanje, a imperativ je nakon toga upisati fakultet, odnosno stručno se usmjeriti (ljudi širom svijeta su opsjednuti upisivanjem djece na fakultet samo radi upisivanja na fakultet), i nakon toga, spremni smo za ostatak naših života.

Koliko smo spremni? Jesmo li u tom linearnom toku poželjeli zastati, razmisliti, napraviti neke druge izbore? Nešto promijeniti u načinu na koji smo to znanje usvajali? Usmjeriti se na nešto drugo? Ništa od toga nije važno, osim grčevite borbe da se do kraja dovede linearni put – od tačke A do tačke

B, nakon koje dolazi ostatak našeg života. Za koji većina nas nije spremna. Jer život nije linearan. On je organski.

Jačanje ljudskih resursa obrazovanjem sastoji se u razbijanju linearnoga puta, jer prave sposobnosti nisu u masovnoj proizvodnji profesionalaca iz nekoliko privilegiranih područja u jednoj zemlji, nego u raznolikim sposobnostima svakog čovjeka posebno, neovisno o sistemu.

Fast-food obrazovanje, kako ga on naziva, standardizirano je za sve, svima “probavljivo”, i proizvodi ljude bez strasti, jednakog je “ukusa” u cijelome svijetu, i bez osobnosti. Sir Robinson smatra da je ključ u promjeni industrijskog modela obrazovanja u organski, u napuštanju uniformnog pristupa obrazovanju i prihvaćanju individualnog; napuštanju jednakog modela za sve, u korist modela koji odgovara pojedinačnoj grupi ljudi koje obrazujemo, odnosno svakom individualcu u grupi.

Naravno, to je neizvodivo unutar već postojećeg sistema – u tom sistemu djeca nisu navikla sama birati. Pasivno čekaju da ih se usmjeri, da se čas završi, da se završi srednja škola, da se upiše fakultet ili nađe neki posao.

Odgovor je u personalizaciji obrazovnih programa, savremenoj tehnologiji, a osobito nastavnom kadru koji je sposoban promijeniti sistem tako da on radi u korist učenika, a ne u njegovu korist, ili korist sistema koji proizvodi sebi jednake, nesretne buduće radnike. ●

**CITAT > Strmi pad općeg blagostanja tijekom 90 godina intenzivnog prisilnog školovanja odvuкао je oboje roditelja od kuće na posao, smještajući njihovu djecu u upravljačke sustave vrtića i produljenog školovanja. Unatoč stoljetnom proglašavanju da je školovanje lijek za nejednako raspoređeno bogatstvo, dogodilo se upravo suprotno. Bogatstvo je bilo 250 posto više koncentrirano na kraju, nego na početku stoljeća.
(John Taylor Gatto)**

SKWIKIPEDIA

Ako su udžbenici prirode i društva krili od vas ovu
domaću životinju, nadoknadite propušteno!
Sve što niste htjeli znati o svinji, a mogli biste biti pitani.

Odgovori ako znaš.

?

Ono što je kod Gojka jagnje, to je u
Lici:

- a) obojak
- b) odojak
- c) dojenče
- d) žganjac

?

Kakve su prasice u poznatoj seriji
Ivana Hetriha iz 1971. godine Kuda
idu (...) svinje?

- a) debele
- b) divlje
- c) pijane
- d) blatnjave

?

U seriji *Pigs in Space* nastupa:

- a) Miss Piggy
- b) Twiggy
- c) Friggy
- d) Iggy Pop

?

Ako se od jedne svinje može napra-
viti 1694 čvaraka, koliko je svinja
potrebno da bi se dobilo sedam kila
čvaraka, ako znamo da jedan
čvarak teži 7 grama?

- a) puno
- b) zavisi od svinja
- c) zavisi od mesara
- d) jedna

?

Koja domaća životinja nije u
kineskom horoskopu?

- a) zmaj
- b) svinja
- c) štakor
- d) bik

?

Ko su, osim vuka, junaci priče *Vuk
i tri (...)*?

- a) prašćića
- b) mušketica
- c) predsjednika
- d) džokera

?

Koja domaća životinja glumi naslo-
vnu ulogu u filmu "Prasić Bejb"?

- a) kunić
- b) noj
- c) miš
- d) neka nepoznata

?

Fotografija sa sajta *pigsonthe-
wing.net* u vezi je s grupom:

- a) Pigs Floyd
- b) Pink Floyd
- c) Think Pink
- d) Think Pigs

?

Koji je refren pjesme grupe BLACK SABATH:

*Generals gathered in their masses
Just like witches at balck masses
Evil minds that plot destruction
Sorcers of death's construction
In the fields the bodies burning
As the war machine keeps turning
Death and hatred to mankind
Poisoning their brainwashed minds
Oh lord, yeah!*

- a) War pigs, war pigs War pigs, war pigs
- b) Go pigs, go pigs, Go pigs go pigs
- c) Love pigs, love pigs, Love pigs, love pigs
- d) Eat pigs, Eat pigs, Eat pigs, Eat pigs

?

Koja domaća životinja je poslužila
kao model za izradu kasice?

- a) patkica
- b) junica
- c) prasica
- d) ovčica

?

Šta ne treba bacati pred svinje?

- a) smeće
- b) bisere
- c) petarde
- d) cvijeće

?

Čime se hrani Asteriks?

- a) čarobnim napitkom
- b) šašavim Rimljanima
- c) divljim prasićima
- d) sudžukicama

OH! UH! ODŽBENICI

96 100% PRIRODNO + 98 LUD, ZBUNJEN, OSNOVAC +
102 MARIJA KIRI ILI MARAJA KERI? + 104 ZEMLJA JE
IPAK RAVNA PLOČA! + 106 RECENZIRANJE UDŽBENIKA
KAO DRUŠTVENO (NE)ODGOVORAN POSAO + 108 DJECA
PJEVAJU MITOVE + 109 PČELA DAJE ĐEM

Moja okolina

100% PRIRODNO

Enes Kurtović

Priroda je sve što nas okružuje. Veliki je izazov približiti djeci jedan tako širok pojam kroz udžbenik u kojem će biti kvalitetno obrađene sve teme iz nastavnog plana i programa. Za neke autore prevelik izazov.

Nije lako pripremiti udžbenik koji treba uvesti djecu uzrasta 8-9 godina u kompleksan svijet prirodnih nauka. Nije lako u udžbenik uključiti sve ono što je zacrtano Nastavnim planom i programom, a da krajnji proizvod ne bude prenatrpan i težak za učenika. Ali "nije lako" ne znači da je i nemoguće. I "nije lako" nije nikakav izgovor za pripremu i odobravanje udžbenika kakav je Moja okolina 4, autora Nusreta Tobudića (Izdavanje Denfas, Tuzla 2007.), čiji su recenzenti Vesna Vunarek, Halid Merdanić i Vahid Mulić.

Hrđav udžbenik preduvjet za truhli čas

Učenici su i u trećem razredu imali predmet Moja okolina, s gotovo istim sadržajem ali na nešto manje zahtjevnom nivou, pa se od udžbenika za četvrti razred očekuje da učenicima ponudi više informacija o istim temama. U navedenom udžbeniku u 99 lekcija obrađeni su sadržaji u rasponu od biljnog i životinjskog svijeta, preko kretanja Sunca i Zemlje, fizičkih i hemijskih pojava, ljudskih aktivnosti u prirodi, osnova kartografije, sadržaja o domovini i zavičaju, saobraćaja, higijene, medic-

Foto: Marina Veličković

ne do ekologije. Raspon preširok za devetogodišnja pleća. Raspored gradiva u udžbeniku urađen je po principu torte – "red ovog, red onog" – pri čemu su sadržaji o biljkama i životinjama kao fil jer se svako malo ponavljaju. Na svakoj stranici knjige obrađena je po jedna lekcija, pa nastavnici mogu sami praviti redoslijed kad će obraditi koju lekciju, samo što djeci (a i roditeljima) smeta to skakanje po udžbeniku.

Jezik kojim je udžbenik napisan pokušaj je uspostave ravnoteže između različitih službenih bh. jezika, pa tako u udžbeniku nalazimo i pojmove "hrđanje" i "truhljenje", te dvojno navođenje riječi "vazduh (zrak)" ili "tvornica (fabrika)". U jednom dijelu se koristi izraz "uvjeti" (za život), a na drugoj stranici se uči mjerenje vremena u "časovima".

Udžbenik ima 120 stranica, a svi sadržaji od 80. stranice nadalje štampani su ćirilicom, što predstavlja vrlo zanimljiv način tumačenja ravnopravnosti pisama, kako po obimu tako i po prostornom razmještaju u samom udžbeniku.

Šta djeca znaju o Džamahiriji?

U dijelu udžbenika koji obrađuje teme u vezi s domovinom u kojoj djeca žive, pogrešno su napisani njeni sastavni dijelovi – dva entiteta su "Federacija kantona" i "Republika srpska". Ako se korištenjem izraza "Federacija kantona" htjelo izbjeći ponavljanje naziva Bosna i Hercegovina i u imenu

PROVJERI SVOJE ZNANJE

PRIRODA I PRIRODNI PROCESI

KORISTI OD DOMAĆIH ŽIVOTINJA

Goveda se gaje zbog mesa, mlijeka i kože. Mlijeko je vrlo zdrava hrana koja se prerađuje i pakuje u mlijekarama. Zagrijava se do oko 80°C - vrši se pasterizacija.

Mlijeko se prerađuje u brojne proizvode: jogurt, jogurt sa voćem, slatki i kiseli kajmak (vrhnje), maslac i sirevi. Od mlijeka se pravi i sladoled. Osim mlijeka goveda se gaje i radi mesa. Od mesa se, takođe, u fabrikama pravi puno mesnih i suhomesnatih proizvoda.

Kokoške su domaće životinje koje imaju tijelo pokriveno perjem pa se zovu perad. Hodaju na dvije noge, imaju krila, ali ne mogu letjeti. Rožnatim kljunom sabira gliste, kukce i sjemenke.

Uzgojem i odabirom od divlje kokoške dobivene su različite pasmine:

- laka pasmina koja nosi puno jaja,
- teška, tovna pasmina za meso i
- kombinovane pasmine koje daju i meso i jaja.

U peradarskim farmama se gaji veliki broj peradi. U inkubatoru se, iz oplodjenih jaja, izleže na hiljade pilića raznih rasa.

Kokoške nosilice koje su smještene u guste kaveze i, uz dobru ishranu, svakodnevno nose jaja. Na farmi tovnih pilića, pilići se neprekidno (i danju i noću) hrane i tako daju puno mesa.

Ovce se, u velikom broju, gaje na planinskim pašnjacima. Pastiri u planinama imaju kolibe u kojima borave tokom ljeta dok ovce pasu na prostranim pašnjacima. Više pastirskih koliba čine malo naselje katun. Takvo gajenje ovaca zove se katunsko stočarenje. Ujutro i u večer pastiri muzu mlijeko, od kojeg prave sir. Ovca se gaji radi mesa, mlijeka i vune. Od domaćih životinja dobijamo: meso, mlijeko, vunu, kožu i jaja.

Zaokruži rečenicu iz udžbenika Moja okolina za 4. razred devetogodišnje škole:

1. Mačke su životinje koje imaju tijelo pokriveno dlakom pa se zovu dlakad.
2. Ovce su životinje koje imaju tijelo pokriveno vunom pa se zovu vunad.
3. Kokoške su životinje koje imaju tijelo pokriveno perjem, pa se zovu perad.

države i u imenu entiteta, šta se htjelo postići pisanjem naziva Srpska malim početnim slovom?

Greška u naslovu "Sunce je zvijezda" nije štamparska, jer je ponovljena i u sadržaju. U udžbeniku "Zemlja kruži oko (zamišljene) ose" (insekta koji se nešto zamislio?), a za izraz "Bosansko-kulturni centri zavičaja" autora treba pohvaliti za inovativnost, a recenzente za pažljivo iščitavanje teksta. Od domaćih životinja u udžbeniku su spomenute krave, kokoške i ovce, a konji se mogu vidjeti sa-

mo na jednoj ilustraciji. Udžbenik je (garantovano!) bez svinjetine, ali to je već neka druga priča.

Autor je odlučio da u udžbeniku, koji je prenatrpan gradivom, gotovo cijelu jednu stranicu posveti zanimljivosti o tome kako će libijski vođa Moamer el-Gadafi podržati projekt kupovine 1,2 miliona laptopa za libijsku djecu, kako bi svako dijete u Libiji imalo kompjuter i pristup internetu. Svaka mu čast! Ne autoru udžbenika, već Gadafiju. ●

Између крајности

ЛУД, ЗБУЊЕН, ОСНОВАЦ

Енес Куртовић

Два уџбеника намијењена истом узрасту, истом разреду, по истом наставном плану и програму. Двије различите приче. Збуњено дијете а и родитељи

Ученици четвртог разреда основне школе, који наставу похађају по босанском плану и програму имају, поред других, и предмете Моја околина и Вјеронаука. У обради градива из ових предмета, дјеца наилазе на проблем када се неке природне и друштвене појаве у ова два предмета објашњавају на два различита начина, нерижетко потпуно искључива. Ако дијете на једном часу учи да је човјек дио природе настао процесом еволуције, а на другом часу да је човјек створила божанска моћ, стављено је пред тешку дилему избора. Ако један наставник тврди да је вјетар кретање ваздуха које настаје као посљедица различите температуре и притиска, а други наставник тврди да бог вјетрове шаље “као радосну вијест милости своје”, како десетогодишњак/иња да разумије да се ради о двије различите интерпретације стварности, кад оно тражи и очекује јасан одговор?

Технике компромиса

У трагању за одговором које је објашњење исправно, дјеца се за помоћ обраћају родитељима. И они сами се нађу у ситуацији да не знају како

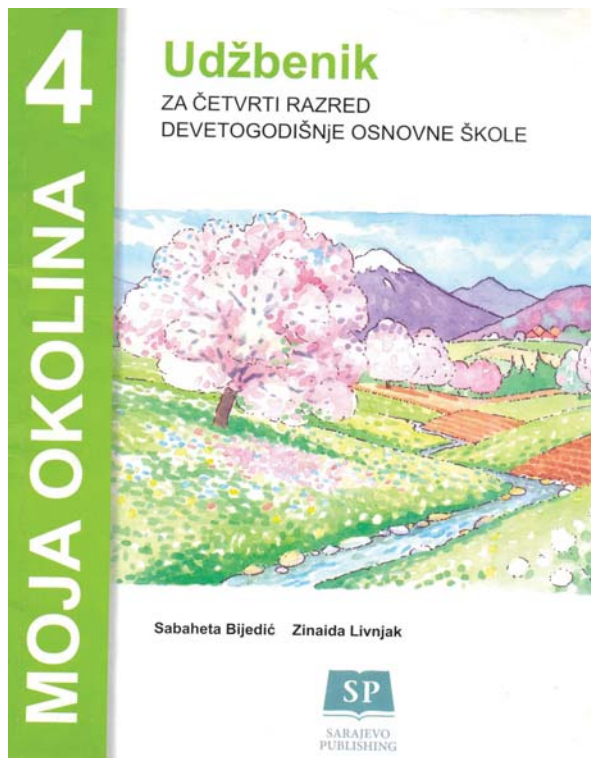

Фото: Омнибус

на одговарајући начин објаснити својој дјечи разлику између научног и вјерског погледа на свијет. Најчешћи одговор који дјеца добију је да сваком наставнику кажу оно што га он или она учи. Прихватање технике компромиса и кретања линијом мањег отпора медвјеђа је услуга коју родитељи чине својој дјечи.

Цитати из уџбеника *Моја околина 4*, ауторица Сабахете Биједић и Зинаиде Ливњак, издавач: Сарајево Публицхинг, 2007.

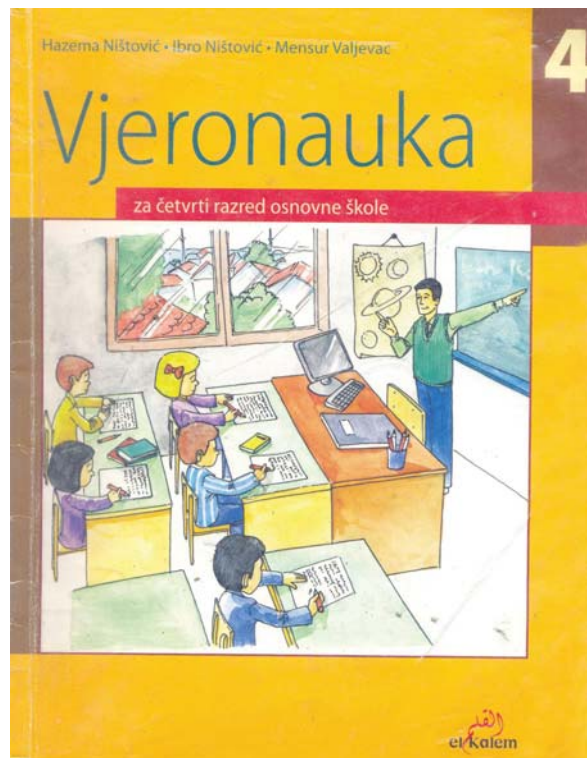
1. Природа је све што нас окружује. Гдје год погледамо видимо природу. Природу чине: биљке, животиње, људи, вода, ваздух (зрак), Сунце. Биљке, животиње и људи су жива бића. Заједничке особине живих бића су да се рађају, хране, расту, крећу, размножавају, старе и умиру. (стр. 6)
2. Доказано је да је Земља округла и да се окреће око своје осе. Астронаути су се у то увјерили гледајући Земљу из свемира. Да се Земља окреће око своје осе доказују смјена дана и ноћи. (стр. 15)
3. У прољеће почињу велики пољопривредни радови. У воћњацима и виноградима се обрезују сухе гране, крече се стабла воћака и саде младе саднице. На њивама и у вртовима земља се чисти, прекопава, уситњава, ђубри и тако припрема за сијање и садњу. (стр. 29)

4. Вјетар је кретање или струјање ваздуха. До кретања ваздуха долази услјед загријавања и различитог ваздушног притиска. Топлији ваздуха је лакши и диже се увис, а хладнији долази на његово мјесто. (стр. 39)
5. Федерација Босне и Херцеговине се састоји од 10 кантона. Сваки кантон има свој назив и број. Највећи град у кантону је главно сједиште кантона. У главном сједишту кантона смјештена је влада и министарства кантона. На географској карти кантона могу се уочити: улице и друге саобраћајнице, потоци и ријеке, планине и друга узвишења око града, котлине и мање ријечне долине, објекти... (стр. 77)

Цитати из уџбеника *Вјеронаука 4*, аутора Хаземе Ништовић, Ибре Ништовића и Менсура Валјева, издавач: Ел-Калем, 2007.

1. Муслимани вјерују да је Аллах ђ.ш. Створио је Господар свега што постоји. Створио је човјеково тијело од земље и у њега удахнуо душу (стр. 22)
2. “Он је Сунце извором свјетлости учинио, а Мјесец сјајним и положаје му одредио да бисте знали број година и рачунање. – Аллах је то мудро створио. ... “И потчинио вам је Сун-

- це и Мјесец који се стално крећу, и потчинио вам је ноћ и дан.” (Кур’ан) (стр. 35)
3. Аллах је Својом мудрошћу створио најповољније увјете за сјетву. Дао је обиље падавина и погодну температуру за клијање сјеменки и раст биљака. (стр. 25)
4. Сјетио сам се Кур’анског ајета у којем стоји: “Он је тај који шаље вјетрове као радосну вијест милости своје, а када они покрену тешке облаке ми их према мртвом предјелу потјерамо, па на њег’ кишу спустимо и учинимо да уз њену помоћ расту плодови сваковрсни.” (стр. 32)
5. Домовина је земља у којој смо рођени и у којој живимо. Наша домовина зове се Босна и Херцеговина. Дужност сваког муслимана је да воли, чува и брани своју домовину. У Босни и Херцеговини налазе се лијепа и пространи градови, живописна села, плодна поља, висока брда, дуге, чисте ријеке и широко море. Нашу земљу красе бројне грађевине. Посебну љепоту јој дају наше нове џамије на чим витким мунарима, у акшамски вакат, бљесне на хиљаде сијалица. ●

Tri škole pod jednim krovom

GDJE SE BRATSKA SRCA GLOŽE, ILUSTROVAT' SLIJEPAC MOŽE

MOTIVACIJA

Народи и обичаји!

Погледајте и послушајте видеозаписе ромске химне *Ђелем, ђелем*. Вјештина свирања различитих инструмената постала је једно од препознатљивих обилежја ромског народа. Које инструменте Роми најчешће свирају?

Virtuozni na rešetkama

ЂЕЛЕМ ЂЕЛЕМ

ВЕЗЕНИ МОСТ

Кад једном дођеш у град од лишћа да будеш најдражи гост, видјеш како обале травне на руци држе мост.

Мост, везан жицом свиленом, танком у седам боја ткањ; огледало му зелена ријека, а украс сунчан дан.

Вјетар га њише к'о вода чамце свезане у плићаку; бојеви свитаца над њим се пале на блиста и у мраку.

А под њим чудни оркестар љета два цврчка у дуету, оглашава се сваке ноћи, љепши од свих на свијету.

Кад нам дођеш у град од лишћа да будеш најдражи гост, прећи ћеш и ти кораком ланки везени, витки мост.

Špageti-čuprija

Насред Краиштин-Краиш

Čamil Sijarić

Foto-hrobot

O HRTU

Hrt spada u najstarije lovačke pasmine. Miran je i dobroćudan pas. Veoma brzo trči i vlasnicima se stoga savjetuje da ga izvode na otvorene površine bez prepreka.

JAZAVAC PRED SUDOM (odlomci)

Radnja drame "Jazavac pred sudom" je smještena u period vladavine austrougarske vlasti u Bosni i Hercegovini. Glavni lik je David Šrbac, seljak iz okoline Banje Luke. On tuži jazavca sudu jer mu je pojeo kukuruze.

SUDAC: Kad je rođen, koliko je star ovaj tvoj lopov, Davide?
 DAVID: Nije on ni star. Mlad je on još.
 SUDAC: Ne pitam te to, već bih rad znati koliko mu je godina. I to mi je potrebno.
 DAVID: A koliko ima godina otkad ste vi došli u Bosnu?
 SUDAC: Pa ima, tako, dvadeset i tri - četiri godine.
 DAVID: O, mlogo, pobogu brate! Zbilja, kad ćete vi već... E, toliko je godina, otprilike, i ovom lopovu, sljeme mu se zatrlo!
 SUDAC: Kako ti to znaš?
 DAVID: Znam, 'vamo po nečemu. Piši ti slobodno, toliko mu je.

Suđenje u odsustvu

PRAVILA ZA DOBRO PISANJE

I dobro pisanje ima značajnu ulogu u tvom obrazovanju. Važno mjesto u procesu pisanja zauzima tema o kojoj treba da pišeš. Napravi mali popis onoga treba da sadrži tvoj sastav o datoj temi.

Možeš sastaviti i sopstveni rječnik koji će ti biti potreban da odgovoriš na datu temu. Naprimjer: uz određene imenice pronađi pridjeve i glagole koji će dati najjasniju i najznačajniju sliku tvojih osjećanja.

Pravila za dobro piškanje

AŠIKOVAH TRI GODINE DANA

Ašikovah tri godine dana, i dohodih dragoj pod-pendžere, a još dragu vidjeti ne mogu! **Na prozoru mreža okovana,** koja mi je pamet zanjijela, pamet nosi, draga se ponosil!

Nek ponosi, nek mi pamet nosi, da Bog da je voda odnijela, i u moje ruke donijela.

Mreža raskovana

NARODNA SEVDALINKA

HRVATSKI GROBOVI

Nad zamrznjelom
Hrvatskom
vijetle grobovi

Ispatani hujem
znanih i nezvanih

Ijupletena
travom i kostima

Čuvari
praznih kuća

Metri su svjetiljke
na raspukloj cesti

Putokaz anđelima

U jatnicama i peludu
uzdignuti nad obzorje

Objasni šeravom jutra

• Utječe li kompozicijska struktura na iskazivanje osnovne pjesmi? Objasni svoj odgovor!

Hrvatska do Jajca

Podjetimo se: **METAFORA** je skraćena usporedba, slika u značenju razvijena na osnovi sličnosti. To je najčešća stilski **GRAFIČKI OBLIK PJESME**, tj. raspored kitica, stihov njezinu osnovnu misao, iskazuje različito osjećanja i nji

OSTAJTE OVDJE

Sidraulika

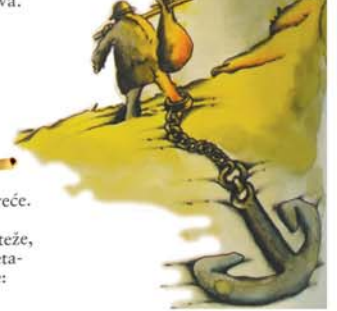
Ostajte ovdje! ... Sunce tudeg neba
Neće vas grijati k'o što ovo grije;
Grki su tamo zalogaji hljeba
Gdje svoga nema i gdje brata nije...

Od svoje majke ko će naći bolju?
A majka vaša zemlja vam je ova:
Bacite pogled po kršu i polju,
Svuda su groblja vaših pradjedova.

Za ovu zemlju oni bjehu divi,
Uzori sv'jetli što je branit znaše,
U ovoj zemlji ostanite i vi,
I za nju dajte vrelo krvi vaše.

Ovdje vas svako poznaje i voli,
A tamo niko poznati vas ne će -
Bolji su svoji i krševi goli
No cvjetna polja kud se tudin kreće.

Ovdje vam svako bratski ruku steže,
U tudem sv'jetu za vas pelin cvjeta -
Za ove krše sve vas, sve vas veže:
Ime i jezik, bratstvo i krv sveta.

Gledaj! - Po prosutoj kosi
Vrpce je od algi vila;

OKOLO TANANIH BILA
Obručić korajlni nosi.

Perajice, nalik na krila,
Bliješte ko duga na rosi,
A ispod peta joj bosih
Šušnuo p'jesak ko svila.

Eto je! Prazan lik nije
Maštanja moga, cv'jet sana.
- U sjaju b'jeloga dana

Igalom prolazi; sjeda
Na hridinu; niz more gleda
I letu se galeba smije.

Je li bilo gdje je nekad bilo?

Jovan Dučić

SELO

Vitorog se mjesec zapeo u granju
Starih kestenova; noć svijetla i plava.
Ko nemirna savjest što prvi put spava,
Tako spava more u nijemom blistanju.

Čempresova šuma bdije; mjesec na nju
Sipa svoje hladno srebro; zodsijava
Modro ljetnje inje s visokih trava.
Zatim krik. To kriknu buljina u prahu.

Ribarsko seoce pleglo na stijenu,
I sišlo u zatonj kroz maglu mljiječnu
Jedva se nazire, ko kroz uspomenu.

Sve je utonulo u tišinu vječnu.
Ni šuma, ni glasa; samo jednoliko
Izbija sat kojeg ne čuje nitko.

buljina - ptica grabljivica

Vitka punoća

Aska Pliseckaja

Za žrtvu to su bil
trenuci, negde izi
kom je već bila p
krvave i konači
iza reči - smrti
Ask i ostavlja
tamo gde je r
ne može biti,
jedva ličilo n
snage za pok
odbrane jer z
sposobna. Po
biti samo -
Teško, kao u
je učinila prvi
pokreta koji s
koji još i ne
zatim je izve
to skromni, u
osudenog tel
trenutak zaus
I kad je jedne
nizala jedan
osećajem c
između jednog i

Razgovor o tekstu: Jazavčar pred dudom

- Tko su glavni likovi u ovoj basni?
- Koga predstavlja jazavac, a koga lisica?
- Kojim se oblikom kazivanja iznosi radnja basne?
- Koliko se pažnje poklanja objašnjenjima?
- Kakva je poruka ove basne? Šire je obrazložiti!

BASNA je priča u kojoj životinje govore. Poprimajući ljudske osobine karakteriziraju ljude s ciljem da ih poduče. Svaka basna sadrži pouku. Podjetimo se da pored umjetničkih basni, čiji su autori Esop, Krilov, La Fontaine, Dositelj i dr., postoje i **NARODNE BASNE**.

Dostojni je basne

Alisa u zemlji Dahija

Dr. ČIRIĆI PRAV. POČETAK BIRNE NA DAKHJE (ILUSTRACIJA)

O udžbenicima hemije

MARIJA KIRI ILI MARAJA KERI?

Enes Kurtović

Nauka nije hit. Zato nas ne treba čuditi da učenici ime poznate fizičarke Marie Curie izgovaraju "Maraja Keri".

Koliko udžbenik može uticati na nivo i kvalitet znanja usvojenog u toku obrazovanja najbolje može pokazati primjer poređenja dvaju udžbenika hemije za sedmi razred osnovne škole. Radi se, dakle, o udžbenicima putem kojih se učenici prvi put u svom obrazovanju sreću s ovom, stereotipno teškom, naukom.

Udžbenik za male genijalce

Tako je udžbenik izdavačke kuće Tugra, autora Mehmedalije Lilića, jedan od onih koji ima sve predispozicije da u učeniku u startu ugradi odbojnost prema hemiji za cijeli život. Relativno sitan font i puno teksta automatski u djetetu stvaraju osjećaj da se radi o teškom gradivu, a nakon stranice 16 i prvog primjera izračuna koji obiluje razlomcima, zagradama, procentima i upitnicima, upotpuni se uvjerenje o hemiji kao strašnoj i komplikovanoj nauci. Pokušaj da se tekstualna pretrpanost ublaži ilustracijama tek djelomično uspijeva, ali česta izmjena boje slova i široki paragrafi u kurzivu, koji sugeriraju važnost sadržaja, pretjeranim šarenilom izazivaju kontraefekat od onog željenog. Ako uz navedene vizuelne nedostatke dodamo komplikovane ili nedovoljno precizne

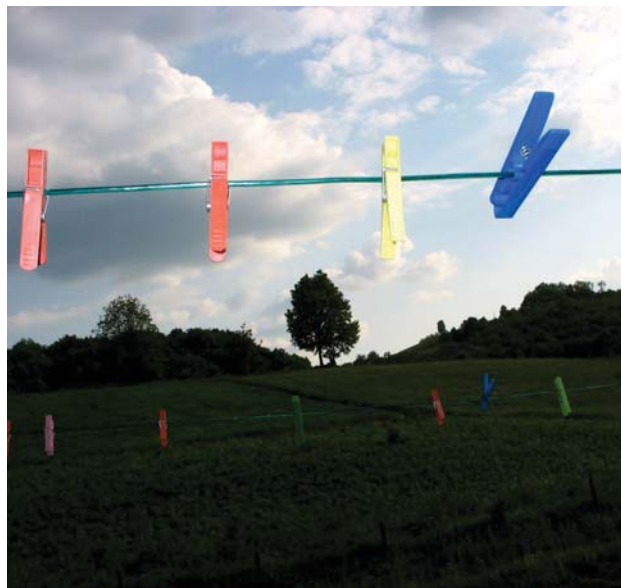

Foto: Enes Kurtović

definicije, upotpunjuje se slika o udžbeniku koji nije odgovarajući za predviđeni uzrast djeteta. ("Amfoterni elementi postižu oktetnu elektronsku konfiguraciju posljednje ljuske primanjem i otpuštanjem elektrona" ili "Kiseline su hemijski spojevi nemetala.") (Postoje i drugi spojevi nemetala koji nisu kiseline!) Na kraju udžbenika nalazi se posebno poglavlje s opisom vježbi i eksperimenata, koji su, dakle, udaljeni od gradiva na koje se odnose, što takođe može umanjiti šansu da djeca u usvajanju znanja povežu vježbu s gradivom.

Šarena hemija

Problem povezivanja eksperimenta i teoretskog gradiva, autorice Hadžira Dračo i Mirsada Rizvanović (izdavačka kuća Sarajevo Publishing) pokušale su riješiti drukčijim pristupom, po kojem su vježbe, posmatranja i eksperimenti osnov na kojem se izgrađuju teoretski zaključci. Njihov udžbenik je i grafički bolje pripremljen, jer obiluje ilustracijama, a tekstualnog sadržaja je manje, uz njegovu bolju prostornu organizaciju. Iskustvo pokazuje da djeca bolje reaguju na ovakav raspored teksta. Pa ipak, u udžbeniku se mogu naći i rečenice kojima je potrebno gramatičko i logičko usklađivanje. (Broj grupe označavaju broj elektrona u spoljašnjem sloju svake periode i ti elektroni iz spoljašnjeg sloja određuju valenciju elementa.) Nalazimo i, vjerovatno štamparsku, grešku u rečenici "Hemijski elementi su supstance ili tvari koje

se mogu dalje razložiti na prostije tvari", gdje nedostatak jednog "ne" suštinski mijenja smisao definicije. Djeca kao čitaoci koji se prvi put sreću s hemijom imaju ograničeno ili nikakvo predznanje i autori udžbenika ne mogu računati da se neke stvari podrazumijevaju ili da su opštepoznate.

Kako kredom na tabli nacrtati hidrolizu vode?

Iako je ovaj udžbenik pripremljen u skladu s modernim pedagoškim metodama, jer je vizuelno učenicima zanimljiviji, a sadržajno (ispravno) baziran na eksperimentima i vježbama, ostaje veliki problem realizacije samog nastavnog procesa s ovim udžbenikom u situaciji kada škola nije opremljena laboratorijem i potrebnom opremom i priborom. Ograničena materijalna sredstva za nabavku opreme stavljaju nastavnika u situaciju da ne može iskoristiti prednosti koje mu sam udžbenik nudi, već se u nastavi mora ograničiti na tablu i kredu, kao jedina nastavna sredstva. U takvim uslovima, učiniti gradivo hemije zanimljivim, razumljivim i privlačnim za učenike, nemoguća je misija. Sadržaji iz hemije u osnovnoj školi takvi su da se određen broj eksperimenata može improvizovati u samoj učionici, ali to zahtijeva dodatni trud i motivaciju nastavnika. A takva vrsta motivacije danas je u školstvu rijetkost, koju ostatak društva ne razumije.

Ne razumije, jer je hemija, kao i druge prirodne nauke, van sfere interesovanja bh. dnevno-političke društvene svakodnevnice, jer se radi o društveno-politički nebitnim predmetima za koje ne postoji širi interes roditelja, društva, dnevne politike, vjerskih institucija..., što se održava i na kvalitet udžbenika, način izvođenja nastave i vrednovanje znanja iz ovih predmeta. Tržište rada, kao bitan faktor u kreiranju i vrednovanju nastavnih planova i programa ionako niko ne uzima za ozbiljno.

Dok god su maternji jezik i istorija predmeti oko čijih se programa, udžbenika, izvođenja nastave i sl. vodi najveća rasprava, kako u stručnim i političkim krugovima tako i među nastavnicima i roditeljima, prirodne nauke ostaju na dnu top-liste društvenog interesovanja i vrednovanja. ●

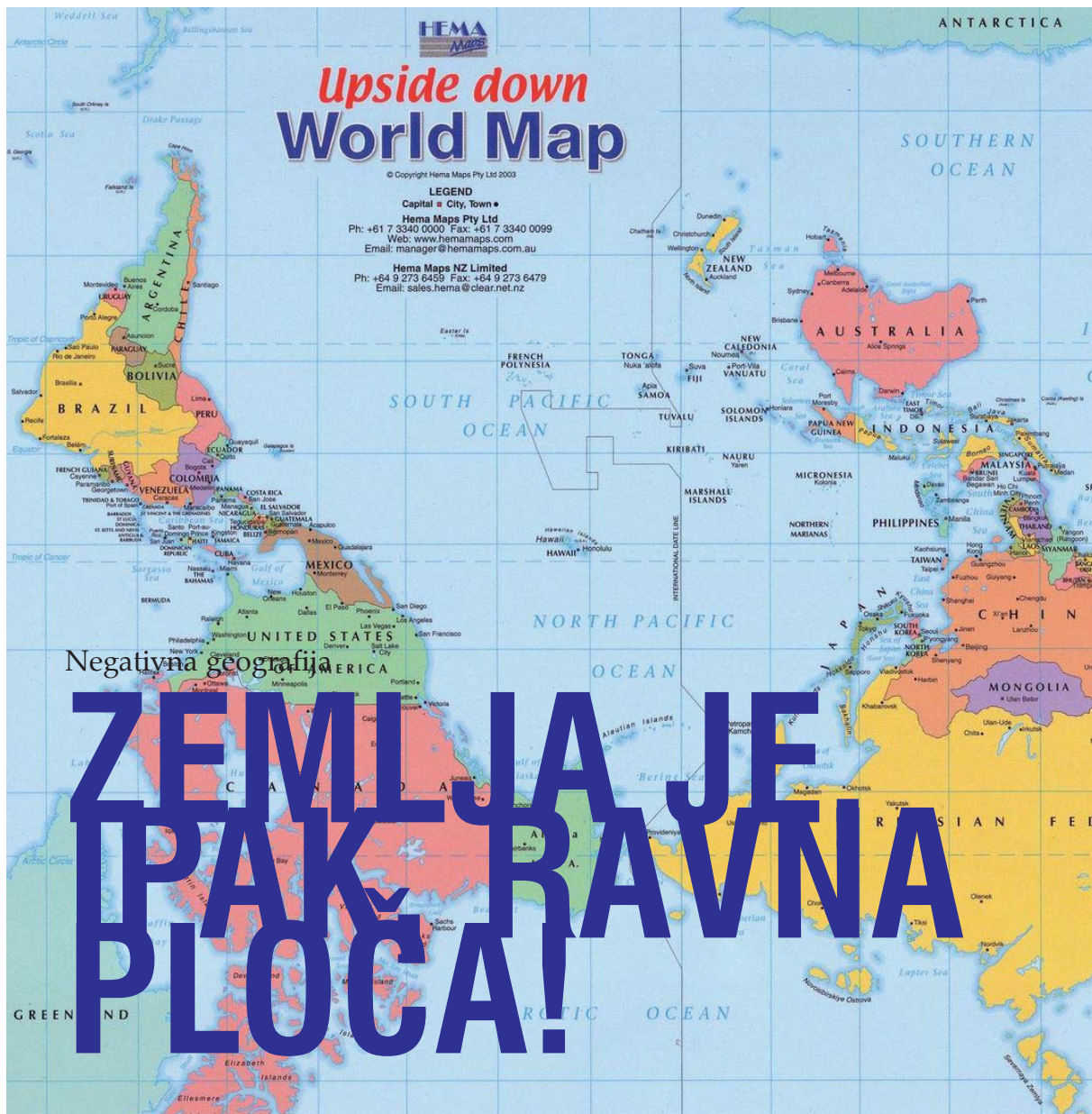
Fotografija Alekse Šantića
(u: *Sveznadar*, Beograd 1937.)

(*Čitanka za 7 razred*,
Tuzla/Zenica 2010.)

Fotografija Svetozara Ćorovića
(u: *Sveznadar*, Beograd 1937.)

Enes Kurtović

Foto: HEMA

Planeta Zemlja je jedna. Geografskih karata je mnogo. Koje karte vode do zakopanog blaga znanja, a koje su zamka za beskonačna lutanja?

U svim udžbenicima geografije, u svakoj školi u BiH, nalazimo istu geografsku kartu: svijet u čijem centru je Evropa, na lijevoj strani je američki kontinent a na desnoj azijski istok, Australija i Okeanija. Slika svijeta kakvu u glavi nose generacije Evropljana potiče od starih kartografa koji su teri-

torije starog svijeta postavili u centar, dok su zemlje novog svijeta smještali na periferiju karte. Ali, ova kartografska priča ima i svoju drugu dimenziju, jer pokazuje i sam odnos Evrope prema ostatku svijeta, evropocentričnu političku misao i postavljanje evropskog sistema vrijednosti i razvoja kao jedinog ispravnog u cijelom svijetu. Čak se i poimanje strana svijeta usko veže za ovakav geografski raspored, po kojem su, recimo, Francuska ili SAD uvijek na zapadu, a Rusija i Kina uvijek na istoku. Po ovakvom šablonu, koji je više

školegijum prvo polugodište

politički nego geografski, same činjenice da Rusija može biti na zapadu, a Kanada na istoku, čine se neprihvatljivima, iako su itekako tačne.

Zato i ne čudi što Evropljane zbunjuju geografske karte svijeta koje koriste Amerikanci ili Japanci. Slika svijeta u kojoj je američki kontinent u centru, Evropa, Afrika i dio Azije na desnoj, a Australija i Daleki istok na lijevoj strani, potpuno se uklapa u američku vanjskopolitičku doktrinu, u kojoj je SAD centar svijeta i vodeća ekonomska sila, Evropa, Japan i Kina su tu negdje pored, a Rusija, taj vječiti suparnik, najveća potencijalna opasnost – “medvjed koji spava”, nalazi se sa obje strane karte, kao opasnost koja vreba sa svih strana. Bez obzira koliko su djeca zbunjena što na karti svijeta vide dvije Indije, centralna pozicija SAD na karti nije mogla biti promijenjena.

Pogledamo li svijet iz japanske perspektive, vidimo sliku u kojoj se Evropa nalazi na samom kraju karte, “na kraju svijeta”, što evropocentrične duše itekako pogađa. Koncept po kojem je planeta Zemlja sferična kugla i na kojoj svaka točka može biti središte, potisnuta je instant konceptom Zemlje kao ravne ploče u čijem centru su moja država, moj narod i naši interesi, dok su drugi tu, bliže ili dalje, oko nas.

Geografska karta, ma kako se bezazlenom činila, itekako utiče na stvaranje ideoloških konstrukcija, predrasuda i stereotipa. Ali važnost ugla posmatranja i perspektive ne odnosi se samo na geografske karte, već i na cijeli nastavni plan i program. U njemu su kockice znanja iz različitih oblasti raspoređene tako da u učeniku izgrade sliku društva u kojem živi, onakvu kakva odgovara kreatorima tog plana ili njihovim instruktorima s političkih govornica. Tako se gradi pojedinac skrojen po mjeri sistema, čijem je mentalnom sklopu neprihvatljivo sve što je različito od u školi naučenog. Sistem se potrudio da onemogući učeniku da znanju priđe iz različitih uglova i perspektiva, da bi izgradio vlastiti stav i razumio i tolerisao tuđe stavove.

Pravednije obrazovanje to mora dozvoliti. U ime pravednijeg obrazovanja, simbolično, u sve udžbenike geografije treba uvrstiti i kartu svijeta na kojoj je južni pol na vrhu, a sjeverni na dnu, u čijem su centru države Nauru i Kiribati, jer oni to mogu biti jednako kao i Evropa i SAD. I djeca to trebaju znati. ●

Pedagog se, jasno, zove kad je kasno

GOG, MAGOG, DEMAGOG, PEDAGOG?

1. Zašto unutar nadležnosti jednog ministarstva i PPZ-a ne postoji baza podataka za sve učenike?

- a) Zato što je bolje od baze podataka imati kiselinu podataka. (1)
- b) Zato što kompjuteri služe igranju pasijansa. (2)
- c) Zato što nema novaca, jer je skupa administracija. (3)

2. Zašto je posao školskog pedagoga rad s papirom (ocjenjivanje rada kolega, kontrolisanje kvaliteta nastavničkih priprema, obavljanje drugih administrativnih poslova) a ne rad s djecom?

- a) Zato što je pomoć potrebija izvještajima nego djeci. (3)
- b) Zato što se o djeci ima ko brinuti, o papirologiji nema. (2)
- c) Zato što je brže i lakše. (1)

3. Zašto pedagozi ne idu u kućne posjete?

- a) Zato što pedagozi nisu socijalni radnici. (2)
- b) Zato što su školski a ne kućni pedagozi. (1)
- c) Zato što se bave školskom djecom, a ne kućnim ljubimcima. (3)

4. Imaju li pedagozi programe za pomoć nesigurnim i zbunjenim roditeljima?

- a) Nemaju, to je posao andragoga. (1)
- b) Nemaju, to im niko ne traži. (3)
- c) Imali bi, ali nemaju vremena. (2)

Rješenje testa: svi odgovori vrijede jednako – ništa! Pedagogija nije origami. ●

Interview

REČENZIRANJE UDŽBENIKA KAO DRUŠTVENO (NE)ODGOVORAN POSLO

Namir Ibrahimović

Sanjin Kodrić profesor je za oblasti Bošnjačka književnost i Teorija književnosti na Odsjeku za književnosti naroda BiH Filozofskog fakulteta u Sarajevu i jedan od ovogodišnjih recenzenata čitanki za VII razred devetogodišnjeg osnovnoškolskog obrazovanja.

Školegijum: S kojim problemima se recenzent susreće?

Kodrić: Suštinski je problem odgovornosti, one akademske, profesionalne, moralne, ali i finansijske, pa – u krajnjem slučaju – i krivične odgovornosti svih učesnika u procesu izrade, odobravanja te izbora i upotrebe udžbenika u nastavnom procesu. Pritom treba razmišljati, kad je riječ o recenzentima, ne samo o akademskoj, profesionalnoj i moralnoj odgovornosti, već i o potrebi uvođenja materijalne i krivične odgovornosti u slučaju onih recenzenata koji nisu na visokoprofesionalni način izvršili povjerenu im obavezu, odnosno nisu ispunili odredbe ugovora koji su potpisali s Ministarstvom.

Ukoliko sam ja propustio ispuniti odredbe ugovora koji sam potpisao s Ministarstvom, ukoliko nisam na odgovarajući način recenzirao udžbenik, trebam biti adekvatno sankcioniran. Isto tako, u akademskoj i profesionalnoj zajednici takav recenzent treba biti prepoznat kao neko ko ne zna ili

školegijum prvo polugodište

Foto: Omnibus

ne želi ili iz nekog drugog razloga izbjegava izvršiti ono što su njegove recenzentske obaveze.

Školegijum: Šta biste mijenjali u proceduri recenziranja udžbenika?

Kodrić: Nisam imao priliku susresti se s izdavačima i autorima svakog udžbenika, kao ni sa svim recenzentima, i na akademski način diskutirati sa svima njima, iako smo u procesu recenziranja imali – recimo – situacije da su recenzenti dali potpuno oprečne ili bitno različite ocjene u vezi s istim udžbenikom. Ako u takvoj situaciji nemate drugog recenzenta ispred sebe, ako ne možete s njim razgovarati o mišljenju koje ste dali u svojoj recenziji, onda ne možete riješiti problem. U takvoj situaciji su i recenzenti i autori i izdavači u vrlo neugodnoj poziciji jer se moraju odrediti prema različitim recenzentskim primjedbama, a ruke su im praktično svezane. To je jedna od stvari koju treba mijenjati, mada ne u proceduri koju je s razlogom predvidjelo Ministarstvo, već u praksi, što je, ovaj put, bio propust prije svega izdavača, autora i recenzenata.

Tu su, zatim, i upitnici identični za sve predmete, iako se – recimo – na jednak način ne može ocjenjivati čitanka i udžbenik iz matematike. Usto, u upitniku su i pitanja na koja je recenzentu nemoguće adekvatno odgovoriti iz perspektive nauke ili struke kojom se bavi, jer za jedan dio upitnika recenzenti i nisu dovoljno kompetentni: ja mogu

Foto: Omnibus

Možda bismo bili sretnije društvo ako bismo imali specijaliziranu agenciju koja bi se, do kraja fokusirano, profesionalno i kontinuirano (a ne gotovo ad hoc) bavila procesom izrade i odobravanja udžbenika.

donekle procijeniti dizajnersko ili likovno rješenje udžbenika, ali ja svojim referencama nisam u osnovi ovlašten da činim takvo što.

Školegijum: Možete li navesti nekoliko autorskih grešaka iz ovogodišnjeg recenziranja udžbenika čitanki za VII razred devetogodišnjeg obrazovanja?

Kodrić: Niz je autorskih grešaka, i ja sam bio za prepašten i razočaran. Gotovo na svakoj stranici većine rukopisa (da ne kažem svih) morao sam intervenirati i korigirati postojeće greške, koje su

vrlo često bile doslovno nevjerovatne. Svoje recenzentske ocjene ja sam dao, one su jasne i precizne, i poznate su svim izdavačima i autorima, pa ovaj put ne bih ulazio u detalje (uostalom, to nije ni profesionalno ni pristojno u ovoj prilici), no – primjera radi – u jednom udžbeniku imate definiciju da je “balada pripovijetka koja se pjeva”, što je naprosto književnoteorijski nonsens. Naravno, ne isključujem mogućnost da je ovakvo što slučajni propust, zasnovan na autorovoj želji da se književnoteorijska pitanja objasne na, za učenike, razumljiviji način, jer ja razumijem da je itekako potrebno prilagoditi književnoteorijske koncepte uzrastu učenika. No, takve prilagodbe ne smiju biti simplifikacije koje ne prenose tačnu informaciju i u suprotnosti su sa svim pouzdanim književn naučnim postavkama. Bilo kako bilo, pojedinačne greške su i očekivane i razumljive, i ne bi nužno morale biti najveći problem ako imate valjane recenzente. Ali, osvjedočio sam se i u to da npr. pojedine kolege recenzenti nisu napravili više od svega nekoliko korekcija u cijelom udžbeniku u kojem se moralo na svakoj stranici intervenirati po nekoliko puta, katkad i u vezi s kardinalnim greškama. To je ono što zabrinjava, i možda bi zato trebale biti javno dostupne recenzirane verzije rukopisa udžbenika, s vidljivim intervencijama svih recenzenata, utoliko prije što bi ovakvo što išlo u prilog onome što je razvijanje osjećaja i obaveze odgovornosti na kojem, evo, ponovo insistiram. ●

Muzička kultura

DJECA PJEVAJU MITOVE

Enes Kurtović

Čemu služi program muzičkog vaspitanja, kad su nam DM SAT i Balkanika glavni muzički programi?

Zajednička jezgra nastavnih planova i programa BiH predvidjela je nastavu muzičke kulture u svim razredima osnovne škole s ciljem muzičkog opismenjanja djece kroz pjevanje i sviranje, dječije brojalice, muzičke igre i slušanje muzike. Plemenita zamisao o poticanju dječije kreativnosti uz korištenje njihovih glasova i Orffovog instrumentarija i o njihovom upoznavanju s muzičkim umjetničkim djelima i kompozitorima razbila se u sudaru s praksom u bh. obrazovnom sistemu.

Niko se ne bi zabrinuo kad bi jedna pedagoška inspekcija objavila rezultate istraživanja koliko djece završi osnovnu školu a da znaju čitati notne zapise, prepoznaju intonaciju, razlikuju fugu i sonatu i sve ono što su kreatori nastavnog plana i programa zamislili da nastavnici trebaju postići za samo jedan školski čas sedmično. Mali je broj roditelja koji su muzički pismeni i koji mogu djetetu pružiti pomoć u radu kod kuće. Roditelji ne mogu, nastavnici ne stižu, ministarstva nije briga – okruženje koje je lišilo ovaj predmet njegove suštine i svelo ga na vrijeme za uvježbavanje muzičkog repertoara za školske priredbe.

Udžbenika muzičke kulture ima previše da bi se analizirali u jednom ovakvom tekstu. Pregled nekih udžbenika daje predstavu o tome da neki

Foto: Enes Kurtović

autori izborom pjesama pokušavaju približiti se dječijem uzrastu i korištenju pjesme u igri i istraživanju svijeta muzike kroz igru, kao Esad Šuman u udžbeniku Muzička/Glazbena kultura 5, Sarajevo Publishing 2008. Drugi primjer su udžbenici za 4. i 6. razred autora Refika Hodžića u izdanju NAM Tuzla, koji počinju s domoljubnim pjesmama "Moja domovina" autora Hane i Dinka Čizmića i "Ne dam kamen zemlje moje" kompozitora Slavka Olujića i tekstopisca Zlatka Artukovića. Od 56 pjesama u udžbeniku, autor za izvođenje na školskoj priredbi preporučuje učenicima pjesme "Zvijezda tjera mjeseca", "Cazin grade", "Ja bih", "Tebi majko misli lete" i "U đul bašči".

Djeca danas van škole ne pjevaju rodoljubne pjesmice iz školskih udžbenika. Nije to rezultat otpora djece i roditelja na moguću manipulaciju od strane političkih elita, koje kroz sistem obrazovanja, pa i muzičkom kulturom, nastoje kreirati masu svojih podanika (i eventualno vojnika). Djeca danas pjevaju turbofolk hitove koje slušaju svaki dan na TV-u i repaju svjetske hitove čije tekstove i ne razumiju. Televizija je preuzela vodeću ulogu u kreiranju muzičkih ukusa novih generacija, to radi vrlo agresivno, marketinški spretno i nezaustavljivo.

U takvom okruženju sve dobre namjere i naponi autora udžbenika i savjesnih nastavnika muzičke kulture unaprijed su izgubljena bitka. ●

Primijenjena biologija

PČELA DAJE ĐEM

Enes Kurtović

Foto: Enes Kurtović

Neko će možda i primijetiti gramatičke greške u naslovu. Razlikovanje "č" i "ć", te rasprava da li je ispravno napisano "đem" ili "džem" odvođe nas daleko od suštine. Pčele, u stvari, daju med!

Svi znamo da je med izuzetno vrijedna namirnica, koja pored prehrambenih ima i ljekovita svojstva. Neki znaju da se na tržištu mogu naći pravi med i lažni med, mada je mali broj onih koji sa sigurnošću mogu tvrditi da razlikuju jedan od drugog. Bolje upućeni još znaju da med ne treba uzimati metalnom kašičicom, već drvenom ili plastičnom i da je najbolji način unošenja meda u organizam njegovo lagano otapanje u ustima. I tu se znanje većine o medu završava. A med je samo jedan od pčelinjih proizvoda. Tu su i propolis, matična mliječ, perga, polenova zrna, saće, vosak, pčelinji otrov.

Koliko znamo o životu pčela? Teško nam je prihvatiti činjenicu da na planeti Zemlji postoji organizovan način života i rada u kojem jedinke imaju različita radna mjesta i društveni status i koje međusobno komuniciraju, a da se ne radi o ljudskoj vrsti. Naš obrazovni sistem ne nudi djeci detaljnija znanja o životu pčelinjih zajednica. Valjda se očekuje da će djeca znanje o tome, kao i drugim životnim stvarima (oprašivanje cvjetova kod ljudi) dobiti od roditelja, na ulici, u sredini u kojoj odrastaju. U udžbenicima predmeta Moja okolina, za

niže razrede osnovne škole pčela se ne navodi kao domaća životinja. U udžbeniku muzičkog vaspitanja nalazimo pjesmice o pčelama koje daju predstavu o jedinki koja leti s cvijeta na cvijet, iako je pčela socijalni insekt koji preživljava samo kao dio svog društva. Uz sadržaje o pčelama nalazimo i ilustracije insekta s osmijehom preko cijelog pčelinjeg lica tipa pčelice Maje, mada pčele ustvari nemaju usta već usni aparat prilagođen za grickanje i srkanje, koji ni izbliza ne liči na naša usta.

U udžbeniku islamske vjeronauke postoji basna o orlu i pčeli koja instinktivni rad pčela radilica na sakupljanju nektara i polena predstavlja kao njenu marljivost, koju trebaju usvojiti i djeca. Međutim, prešutkuje se da cijela muška populacija pčela (trutovi) ništa ne doprinosi proizvodnji meda kao zalihe hrane za zimski period. U istom udžbeniku nalazimo sugestiju autora da djeca organizovano posjete pčelinjak. Nema upozorenja da je za to potrebna posebna odjeća, jer ubod (ne ujed!) pčele za osobe koje su alergične na pčelinji otrov može biti i smrtonosan. U udžbeniku biologije za šesti razred po osmogodišnjem programu postojala je lekcija o organizaciji života pčela unutar košnice.

Ako već neće škole, tržišna ekonomija i marketing preuzimaju ulogu edukatora ciljnih potrošačkih grupa: "Med je zdrav – jedite Medolino i žitarice sa okusom meda! Med je ljekovit – koristite pastu za zube na bazi meda i propolisa! Med je ljepota – koristite masku za lice od meda lavande!" Što manje znamo, bolji smo potrošači. ●

Šta se krije iza tri tačke

LJUBAVNA PJESMA

Razdvojite žito od kukolja, zdravo od bolesnog, čisto od prljavog, lijepo od ružnog

Svaki čovjek slobodan je okrenuti prekidač i ugaziti svjetlo u onom dijelu mozga koji je zadužen za racionalnost. Niko mu ne može zabraniti da živi u svom srednjovjekovnom mraku, i uživa u prednostima zaostalosti.

Ali ako takav čovjek piše čitanke, ili je ministar koji ih odobrava, ili nastavnik koji po takvim čitankama radi, onda je stvar javna, i ne tiče se više samo neandertalaca u obrazovnom sistemu nego i djece, roditelja, nastavnika i stručnjaka kojima je Povelja Ujedinjenih nacija o ljudskim pravima ipak malo važnija od nepisanih plemenskih zakona koji na ovaj način opisuju šta je ljubavna pjesma:

“Ljubavna pjesma je pjesma u kojoj je ljubav osnovni motiv: ljubav dječaka prema djevojčici – ljubav djevojčice prema dječaku, ljubav mladića prema djevojci, ljubav djevojke prema mladiću... Šta se krije iza tri tačke? U narednih nekoliko primjera razdvojite žito od kukolja, zdravo od bolesnog, čisto od prljavog, lijepo od ružnog:

“Ljubavna pjesma je pjesma u kojoj je ljubav osnovni motiv:

1. Ljubav muškarca prema ženi – ljubav žene prema muškarcu

2. Ljubav žene prema muškarcu – ljubav muškarca prema djevojci
3. Ljubav muškarca prema dječaku – ljubav dječaka prema bogu
4. Ljubav starca prema starici – ljubav starice prema starcu
5. Ljubav muškarca prema haremu – ljubav harema prema muškarcu
6. Ljubav Lede prema labudu – ljubav labuda prema Ledi
7. Ljubav čovjeka prema čovjeku – ljubav nečovjeka prema nečovjeku
8. Ljubav sestre prema bratu – ljubav brata prema časnoj sestri
9. Ljubav učenice prema učeniku – ljubav mučenika prema mučenici
10. Ljubav majke prema sinu – ljubav sina prema ocu. ●

ЉУБАВНА ПЈЕСМА

је пјесма у којој је љубав
ОСНОВНИ МОТИВ: љубав
дјечака према дјевојчици
- љубав дјевојчице према
дјечаку, љубав младића
према дјевојци - љубав
дјевојке према младићу...

RODITELJSKI SASTANAK

**112 MI GRADIMO ŠKOLU, ŠKOLA GRADI NAS + 113 AME-
RIČKI SAN I BOSANSKA JAVA + 114 SVE SE MOŽE KAD SE
HOĆE + 115 PRONAĐI SVOJU (VIVI)SEKCIJU + 116 PARA-
LELNI SVJETOVI**

Из родитељског ћошка

МИ ГРАДИМО ШКОЛУ, ШКОЛА ГРАДИ НАС

Алмир Алић

Већ на првом родитељском састанку откривамо како не постоји бесплатно школовање. За властито дијете ништа не смије бити превише скупо и недостижно. Прве седмице смо купили канте боје за зидове и нашла су се два добровољца у строју родитеља спремних досадан викенд испред телевизора замијенити за фантастично искуство шетања ваљака намочених у фарбу по мемљивим зидовима учионице. На сљедећем родитељском састанку даје се новац за нови итисон, јер нашој дјечи треба осјећај дома, а не смрад воска за лапштење претпотопног паркета. Убрзо се јавља потреба за магнетном таблом коју здушно финансијски помажемо. Учитељица је негдје чула за благодети интерактивног учења, тако да смо учионицу ускоро украсили новим ТВ пријемником и ДВД плејером. Већи екран превенира дјечију кратковидност, то знају и птице на грани. Шта је ДВД плејер без компактних дискова? Из празне пушке се не пуца! Направили смо и малену видеотеку на зиду учионице.

Кредит за копирни апарат

Учитељица вели да би zgodно било имати копирни апарат – тј. не мора се, али само да знамо да учитељица из сусједне учионице већ има копирни апарат и да су њена дјеца побииједила на међушколском такмичењу из математике. Желим да ми дијете буде нобеловац, па одлазим у банку подићи мањи кредит. Начитан сам човјек,

знам да копирни уређај не може радити без тонера и папира. Знам да се из празне не пуца!

На наредном родитељском састанку слушамо кратак статистички преглед у којем тузланска дјеца предњаче по броју респираторних обољења. Да ли смо примијетили да дјеца кашљу након сваког часа тјелесног одгоја? Јесмо! Е, то је због прашине и лошег паркета који треба поправити и темељито лакирати. Посебним лаком, који јест' додуше мало скупљи, али зато нема отровних испаравања. Наравно, ништа није обавезно – само је бесплатно осмогодишње школовање обавезно, али немој да послије више новаца оде на инхалирање и пумпице вентилина него на лак и мајсторе. Директор школе се опетовано обраћао министарству образовања, али они немају средстава у буџету предвиђених за ту намјену. По несрећи, у том трену чује се дјечији кашаљ из школског ходника и сви родитељи се маше за џеп.

Нова учионица

Сутрадан, кћерка сва задихана долази из школе и прича сторију о малољетним делинквентима који су претукли једног ученика и украли му мобител. Супруга и ја се нијемо гледамо, дошла је на ред плодна очевина у залеђу Мајевице.

Директоров зет је директор заштитарске фирме и добијамо посебан попуст. Испоставило се да је додијелени заштитар имао прехлађен мокраћни мјехур и да га је сљедећи инцидент затекао у школском WC-у. Ерго: у школу треба увести видеонадзор, то је трајно рјешење безбједносног проблема.

Најзад долази распуст и ја га проводим у граду; на море немам од чега, а на село немам више гдје.

Спавао сам тромјесечним сном праведника, и једва примијетио да је почела нова школска година и да је моја кћеркица по први пут на наставу отишла сама. Како је лијепо старити! Дјеца расту и треба да расту! Живјети, живјети, лијепо је живјети... Једва сам чекао да се врати, и да као двоје одраслих подијелимо школска искуства. Она је дошла уморна и безвољним гласом тихо саопштила: “Добили смо нову учионицу. Тако је одлучио директор. Учионица смрди, клупе су расклимане, а зидови се љуште. А да, да не заборавим: учитељица је за сутра сазвала обавезан родитељски састанак!” ●

Učenici povratnici

AMERIČKI SAN I BOSANSKA JAVA

Enes Kurtović

Foto: Enes Kurtović

Kako se u bh. obrazovnom sistemu snalaze djeca, povratnici iz SAD-a

Porodica Brka iz Tešnja odlučila se vratiti u BiH nakon jedanaest godina života u SAD. Lejla (16) i Haris (12) nastavili su školovanje započeto u SAD. Postupak nostrifikacije dokumenata i upisa bio je komplikovan i trajao je dva mjeseca, jer su roditelji dobijali različite informacije o nadležnim organima, potrebnim dokumentima i sl.

Lejla je danas učenica drugog razreda gimnazije, a Haris je u sedmom razredu devetogodišnje osnovne škole.

Uvodni razgovor tekao je bez problema, jer su oboje vrlo komunikativni, tek poneku englesku riječ ubacuju u razgovor kad ne nalaze odgovarajući domaći termin. Kad započnemo razgovor o školi, postaju ćutljiviji, jer im i nakon mjesec dana školovanja u BiH nedostaje američki sistem, na koji su navikli.

Oboje uglas odgovaraju da ne vole ići u školu.

Omiljeni dio nastave su mi odmori

"Ovdje je škola tako dosadna, *boring*" – kaže Haris. "Svaki dan je uvijek isti. Otvoriš knjigu, čitaš i pišeš. Pa sljedeći čas isto, pa sutra isto. Ovdje nikad ne radimo *projects*."

Lejla voli čitati knjige, ali još uvijek preferira knjige na engleskom jeziku. Nisu članovi školske biblioteke, a Lejla kaže da je u njenoj školi bibliote-

ka mala i da u njoj nema knjiga koje ona voli čitati. Harisu su najbolji dio nastave odmori, a smeta mu to što u školi moraju preobuvati drugu obuču, kad su školske prostorije ionako neuredne. Nastavnici ga nikad ne pitaju da li je u potpunosti razumio sadržaj gradiva, a odlučio je da od nastavnika nikad ne traži pomoć. Objasnio je to ovako: "Jedna učenica je nastavniku bosanskog jezika rekla kako misli da je zaslužila veću ocjenu, a on joj je rekao da ona nema pravo misliti o bilo čemu drugom osim o svom radu i da nikad ne treba pitati zašto nije dobila veću ocjenu".

Američki pragmatizam na djelu

Oboje pohađaju nastavu vjeronauke. Haris kaže: "To nismo imali tamo, to je tamo *against the law* (protivzakonito)", a na pitanje "Zašto?" odgovara "Pa tamo nas je bilo raznih naroda i religija, bilo je Kineza, Indijaca, Arapa..." Na primjedbu da i BiH ima različitih naroda i religija malo je zbunjen, jer su u njegovom odjeljenju sva djeca iste nacionalnosti. Ne bi im smetalo da u razredu imaju i djecu romske ili bilo koje druge nacionalnosti, jer kako Haris reče: "Ratove vode političari, a ne nacionalnosti."

"Ja sam mogla da biram između vjeronauke i etike, ali sam izabrala vjeronauku, jer sam čula da nastavnica iz etike traži da se puno uči, a iz vjeronauke je lakše dobiti dobre ocjene" – kaže Lejla, u duhu američkog pragmatizma. ●

Produženi boravak

SVE SE MOŽE, KAD SE HOĆE

Esmir Salihović

Nalazi stručne ankete u školama Sarajevskog kantona

Produženi boravak je sve češći oblik rada u našim školama i spas za zaposlene roditelje. Razlozi dakle nisu samo pedagoško već i socijalni i sigurnosni i nipošto se ne smiju svesti na *bejbi siter uslugu*. Takva aktivnost neće dati željene pedagoške rezultate. Ukoliko se produženi boravak svede na zbrinjavanje i čuvanje djece, bez sistematskog, planskog, pedagoškog rada nastavnika i stručnih saradnika, on gubi svoju svrhu i opravdanost.

Dobro osmišljenim programom djeca u produženom boravku razvijaju svoju kreativnost, pišu domaće zadaće, usvajaju navike zdrave ishrane, jačaju samopouzdanje.

1. Neadekvatan prostor onemogućava ispunjenje svih aspekata ovog oblika nastave.

Foto: Omnibus

2. Neheterogene grupe zahtijevaju posebne programe, kako rada tako i ishrane, a toga nema.

3. Nedovoljan broj stručne literature koja se bavi produženim boravkom.

Kako prevazići ove probleme?

1. Tražiti od lokalnih zajednica da stimuliraju otvaranje produženih boravaka;

2. Aktivirati nastavnike da se uključe u rad;

3. Pozvati u pomoć roditelje.

4. Dodatnom edukacijom nastavnike, grubo označenih kao *tehnološki višak*, pretvoriti u angažovane i motivirane radnike čije će znanje i iskustvo maksimalno doprinijeti ispunjenju svih zadaća i mogućnosti produženog boravka.

5. Osigurati atraktivan prostor u školi (najkvalitetniji) za potrebe cjelodnevnog boravka.

6. Otvoriti nove mogućnosti saradnje s lokalnom zajednicom. ●

**CITAT > Obrazovanje se ne sastoji od toga koliko ste zapamtili ili koliko znate. Sastoji se od toga da razlikujete koliko znate, a koliko ne.
(Anatole France)**

O vannastavnim aktivnostima

PRONAĐI SVOJU (VIVI)SEKCIJU

Jasmina Bajramović

Foto: Enes Kurtović

Dobrovoljnost je osnova često kontroverznoj, ali nepresušnoj aktivnosti unapređenja duhovnog i moralnog razvoja "individue u nastanku" – školskoj vjeronauci. Želimo li reći da će učenik koji ne pohađa časove vjeronauke ostati moralno zakržljali napasnik na tijelu kolektiva? Apsolutno netačno! Zašto i bi, kada je kroz maštovite dosjetke bh. školskog sistema omogućeno svakom školarcu da se "oplemeni" i "razvije" recitirajući ili pišući literarne radove, tako pronalazeći svoje mjesto u raširenim rukama Domovine.

Mini stalež za klerikalni kalež

Ukoliko naivni učenik isprva odbije da pohađa časove vjeronauke, može se vremenom predomisliti i prihvatiti se, recimo, članstva u recitatorskoj sekciji! Kakve li će to imati veze, zapitat ćete se, s religijom? Posjećujući web-stranice pojedinih osnovnih škola iz regiona, moguće je uvjeriti se u višeznačnost pojma recitiranja:

U periodu od 18.09. do 28.09.2008.g. članovi sekcije su nastupali povodom obilježavanja Ramazanskih noći u šest džamija (...).

(OŠ "Hasan Kikić", Gradačac)

Na koji su način ovakve aktivnosti učesnika recitatorske sekcije usmjerene ka prvotnom cilju sekcije: razvijanje vokabulara, upoznavanje književno-umjetničke građe itd.?

Ukoliko se ne žele neposredno ovjeronaučiti, učenici mogu makar raditi na jačanju patriotskih kapaciteta, ali ujedno pokazati svoj lirski potencijal:

Pored ljubavnih pjesama vole recitovati patriotske pjesme (...) Sevdalinke zauzimaju posebno mjesto u buketu pjesama koje ovi vrijedni recitatori imaju u svom planu rada (...).

(OŠ "Umihana Čuvidina", Sarajevo)

Posljednja opcija učenika koji želi neku vrstu dodatne književne naobrazbe jeste članstvo u sekcijama čiji nazivi sugerišu naučni pristup, ali ipak pribjegavaju poznatim formulama klerikalnog preodgoja:

Povodom rođenja Božijeg Poslanika Muhammeda (...), članovi sekcije "Liga istraživača zavičajnog jezika i običaja" obilježavaju "Mjesec Božijeg Poslanika".

(OŠ "Hamdija Kreševljaković", Sarajevo)

"... uvažavajući druge i drugačije..."

Biti aktivnim učesnikom bh. obrazovnog sistema, a ne naći se u situaciji očite manipulacije istog roditeljima ili učenicima, gotovo je nemoguće. Čitanje između redova neophodno je čak i kod naizgled bezazlenih situacija kao što su učlanjenja u sekcije, odnosno vannastavne aktivnosti. Očito je nužan rez između slijepljenih pojmova nacije i religije, te njihovo promišljanje u osnovama gotovo iluzornog "sekularnog" sistema – drugim riječima: *vjeronauko, "no" means "no"!* ●

Prelaženje granica

PARALELNI SVJETOVI

Lamija Begagić

Ljudi, pojedinci, jesu iznad granica. Ali ljudi nisu dovoljni sve dok im institucije ne daju priliku da zaista pređu granice. Do tad, gledajmo kako rastu amari, kako je sve više zatvorenih vrata, kako se brišu prijedori tamo gdje se nosi sarajevo i kako su out travnici tamo gdje su in banjaluke.

Šest sam godina na poziciji urednice dječijih izdanja pri izdavačkoj kući "Sezam" u Sarajevu. Novine koje radim distribuiraju se po federalnim osnovnim školama i vrtićima, te u Distriktu Brčko. Šest godina već, skupa sa urednicom izdanja za stariju školsku djecu, pokušavam dobiti dozvolu ministra obrazovanja Republike Srpske da se naše novine prodaju i u školama u Republici Srpskoj. U školama na teritoriji Republike Srpske pojavljujemo se, sporadično, ne institucionalizirano, već zahvaljujući dobroj volji pojedinih direktora. Ista je stvar i u Federaciji Bosne i Hercegovine: novine iz Republike Srpske ne dolaze u federalne škole. Da slika bude potpunija, uspjeli smo nekoliko brojeva lista za predškolce "Kolibrić" prodavati u susjednoj Hrvatskoj, dok nam u polovici naše zemlje to nikad nije pošlo za rukom. Također, jedna crnogorska izdavačka kuća uredno plasira svoje izdanje novina za najmlađe u Republici Srpskoj, opet lakše nego što bi banjalučki izdavači svoje novine plasirali u federalnim školama i vrtićima.

školegijum prvo polugodište

Foto: Enes Kurtović

Omot određuje sadržaj

Ako postoje paralelni svjetovi, a sve su prilike da postoje, ako svaki entitet živi sam za sebe, a sve su prilike da živi, onda postoji i barem deset mikro-svjetova u Federaciji, svjetova koji žive u kantonima, svjetova u kojima je moguće da djeca u Travniku i Vitezu idu u osnovnu školu osam godina, dok djeca u trideset kilometara udaljenoj Zenici idu, kao i ostatak države, u reformirano devetogodišnje osnovnoškolsko obrazovanje. Isti svjetovi u kojima je moguća sljedeća situacija, ravna neslanom vicu: moja ekipa i ja odlučujemo "Kolibrić", novinu koja se preporuča kao pomoćno sredstvo u predškolskom odgoju, distribuirati i u Hrvatskoj, jer smo shvatili da je tržište otvoreno i da je novina pobrala mnogo pozitivnih kritika. Novina ostaje ista, samo joj štampamo novu omotnicu na kojoj je cijena umjesto u konvertibilnim markama izražena u kunama, oficijelnoj i jedinoj valuti susjedne zemlje. Od tog trenutka, samo mjesec dana nakon što je novina preplavila kioske u Hrvatskoj, javljaju nam se iz jednog hercegovačkog vrtića, u kojem su našim distributerima vrata zatvarana iz mjeseca u mjesec, da im donesemo nekoliko primjeraka novina, ali, potcrtavajući, one sa "hrvatskim" omotom!. Ako bismo se i privikli na granice povučene po zemljovidima i glasačkim listićima, kako da se priviknemo na svijest u kojoj omot vrijedi više od sadržaja?

Samo mjesec dana nakon što je novina preplavila kioske u Hrvatskoj, javljaju nam se iz jednog hercegovačkog vrtića, u kojem su našim distributerima vrata zatvarana iz mjeseca u mjesec, da im donesemo nekoliko primjeraka novina, ali, potcrtavajući, one sa "hrvatskim" omotom!

Ekipa za koju igra Amar, grad kojim šeta učiteljica

Ako bismo se i privikli na granice u administraciji, ako bismo se i privikli na trinaest ministara kulture u zemlji bez jedinstvene kulturne politike, kako da se priviknemo na Amara. A Amar je dječak, i u trenutku kada je ekipa "Kolibrića" posjetila njegovu školu u Brčkom, završavao je prvi razred. Kada je čuo da smo došli iz Sarajeva, nasmijao se i rekao da je njegova nogometna ekipa pobijedila ekipu iz Sarajeva. Nismo ni stigli čestitati, kad je drugi dječak, sav ozaren, rekao da mu ne čestitamo, jer on igra za Obilić. Amar je, pred našim očima, gotovo zaplakao i zakleo se da tim samo ima srpsko ime, ali svi su u njemu muslimani.

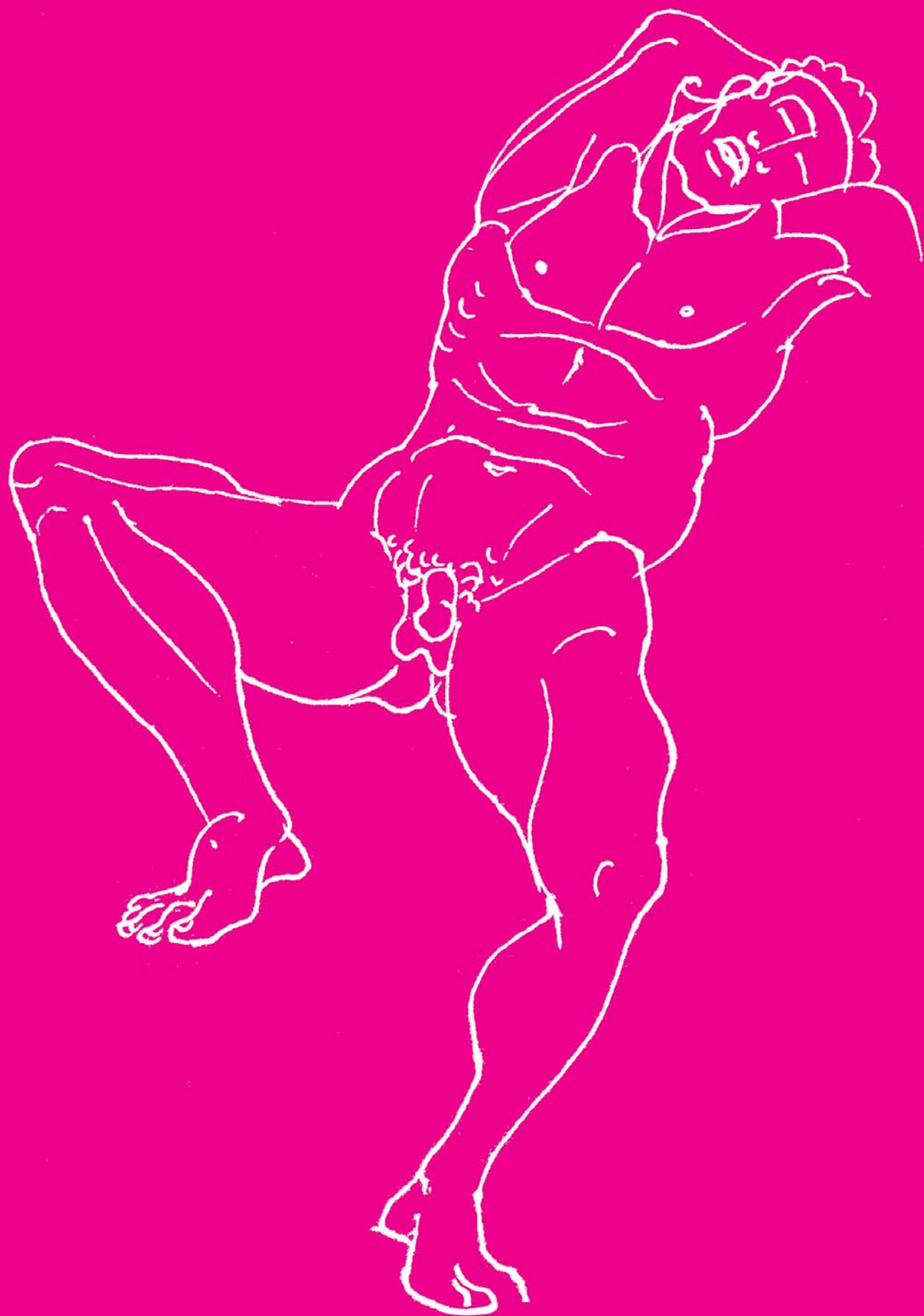
Amar je rođen 2000. godine u Brčkom. U doba potpisivanja Daytonskog mirovnog sporazuma, kada je zemlja podijeljena na dva entiteta i distrikt, nije se ni rodio.

Ako se i priviknemo na Amara, kako da se priviknemo na učiteljicu iz Zenice koja, puna jeda i žuči, zove i pita zašto smo u rubrici "Šetnja mojim gradom" pisali o Prijedoru pored Goražda, Mostara, Sarajeva, Tuzle...?

Ljudi, pojedinci, jesu iznad granica. Ali ljudi nisu dovoljni sve dok im institucije ne daju priliku da zaista pređu granice. Do tad, gledajmo kako rastu amari, kako je sve više zatvorenih vrata, kako se brišu prijedori tamo gdje se nosi sarajevo i kako su out travnici tamo gdje su in banjaluke. ●

**Postoji bolji način:
GOVORI, PIŠI, REAGUJ!**
školegijum@gmail.com

SEKS KATEDRA

**120 OTAC IZ VIII-B + 122 DEVIJANTNO PONAŠANJE +
124 O KORISTIMA (NE)OBRAZOVANJA – STUDENT I SEK-
SUALNE AKTIVNOSTI**

Ma koliko mi ćutali o tome

OTAC IZ VIII-b

Enes Kurtović

On sad ima 15 godina i učenik je osmog razreda osnovne škole, negdje u Bosanskoj Krajini. Ona sad ima 15 godina i vanredno završenu osnovnu školu. Njih dvoje su roditelji malog dječaka.

Mama je kod kuće sa bebom a on jedva čeka da završi današnju nastavu pa da im se pridruži. Kod kuće se igra sa sinom i piše domaću zadaću. Roditelji i nastavnici nisu mogli ni pretpostaviti da će se ovako završiti jedna obična prva dječija simpatija i ljubav. Ali oni svojim primjerom dokazuju da život ne prati nastavni plan i program, niti nečije pretpostavke. Život se, naprosto – dešava.

Pedagogija – Pornografija 0:1

Pedagoginja ove osnovne škole kaže da je za otvoren razgovor s djecom o svim temama, uključujući polnost i seks, ali ipak očekuje da neko "od nadležnih" odluči koji je to pravi uzrast u kojem treba početi s ovom pričom. Svjesna je i činjenice da prosvjeta gubi bitku na ovom području, jer dok se ministri i pedagozi usaglase da li je uvođenje seksualnog obrazovanja u osnovne škole potrebno, u kojem uzrastu, po kakvom programu itd., djeca pronalaze izvore informacija i obrasce ponašanja na drugim mjestima. Pornografski časopisi na svakom kiosku mogu se naći odmah pored dnevnih novina ili SuperOglasa i ne postoji zabrana prodaje ovog materijala određenom uzrastu, kao u slučaju alkohola i duhanskih proizvoda. U ponudu svih operatera kablovske televizije obavezno su

Foto: Enes Kurtović

uključeni erotski i pornografski programi. Njihovo emitovanje u kasnim noćnim satima nije velika prepreka dostupnosti djeci, kad je TV prijemnik postao sastavni dio opreme dječije sobe. O internetu da i ne govorimo. Tako pornografija postaje glavni izvor informacija "o onim stvarima". A ovo sa sobom, pored vizuelnih informacija o seksualnim tehnikama, nosi i predstavu o seksu kao zabavi odraslih, lišenu emocija i odgovornosti i o ženi kao seksualnom objektu.

Roditeljska pažnja (?)

Obaveza edukacija djece o seksualnim aktivnostima tako je prebačena na roditelje, koji moraju ispričati djeci priču o "pčelicama, cvijeću i oprašivanju", tj. o polnim organima, seksu, začecu, kontracepciji i polno prenosivim bolestima. Ukoliko to ne urade na vrijeme i kako treba, imaće dramatične situacije u porodici koje će sami morati rješavati. Roditelji djece iz ovog slučaja odlučili su da se djevojčica preseli u dječakovu porodicu, gdje je rodila. Kako se radi o seoskoj sredini, cijeli slučaj su doživjeli kao veliku porodičnu sramotu o kojoj nerado govore. Smatraju da su odabrali najbolje rješenje u situaciji u kojoj su se našli. Mladi roditelji u vrtlogu životne drame nisu ni imali vremena da razmisle o svojoj budućnosti u novim okolnostima. A imaju tek po 15 godina. ●

Grb, himna, zastava, to je naša nastava

Nakon što ste pažljivo pročitali i razgledali ovu lekciju objavljenu u *Veseloj pčelici* (časopisu za predškolce i prvaciće, broj 3, novembar 2010, str. 4-5) odgovorite na sljedeća pitanja:

1. Gdje su djevojčice (ženska djeca) u stihovima: "Otac i majka grade ti dom, jer žele da budeš svoj na svom"?
2. Smije li dijete dok traje himna ustati i ako nije obučeno u zastavu?
3. Kako se pjeva pjesma koja nema riječi?
4. Smije li se zviždati po završetku himne, odnosno, važe li sva ova pravila i kad traju i tuđe himne? ●

Istraživanje

DEVIJANTNO PONAŠANJE: HOMOSEKSUAL- NOST?

Belma Bećirbašić

Rodni i spolni stereotipi u školskim udžbenicima

Studiju "1+1=0" u sklopu projekta "Bliži pogled u bh. obrazovanje: Šta piše u školskim knjigama o LGBTIQ temama?" tokom 2008. provelo je Udruženje Q. Analiza je uključila 62 udžbenika, od kojih je 18 iz bosanskog plana i programa, 29 iz hrvatskog, 12 iz srpskog i dodatna tri koja se koriste na nivou sva tri plana i programa, s ciljem da se utvrdi da li su i na koji način predstavljene teme homoseksualnosti, biseksualnosti, transrodnosti, transseksualnosti i interseksualnosti te da li se ove teme prikazuju u skladu s principima ljudskih prava, jednakosti i nediskriminacije.

Kriminal, samoubistvo, homoseksualizam!?

U udžbeniku biologije Katice Paunović, Veljka Terzije i Dragoslava Marinkovića homoseksualnost je devijantna: "Treba reći da postoje takve osobine koje u nešto manjoj mjeri odstupaju od normalnog ponašanja i označavaju se kao devijantne osobine ponašanja. Takve osobine su, naprimjer, sklonost ka kriminalu ili samoubistvu, korišćenje alkohola ili droga, homoseksualnost, kao i mnoga druga ponašanja koja odstupaju od uobičajenih standarda ponašanja" (Biologija za 1. i 2. razred srednje škole; Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Srpsko Sarajevo, 2002., str. 135).

školegijum prvo polugodište

Foto: Amer Tikveša

Odgajanje homoseksualaca

Ivan Regula i Milivoje Slijepčević u sve uključuju i odgojni faktor: "Mnoge su osobe sklone seksualnim odnosima s osobama istog spola. Smatra se da su za to najodgovorniji roditelji koji svojim nepravilnostima u obiteljskim odnosima ometaju pravilan razvoj spolnosti u svoje djece." (Životni proces – udžbenik biologije za treći razred gimnazije, Školska knjiga, Zagreb, 2004., str. 159).

Tata i tata ne prave naciju

Još kad se u sve uključi budućnost nacije, kao što to rade autori Vojislav Petrović, Mira Pašić, Ljubinka Đulafić i Gordana Cvijić: "Bez brojnog i zdravog podmlatka nema ni budućnosti naroda. Ta pojava već ugrožava i sam opstanak našeg naroda. Zato je dužnost škole da utiče na formiranje svijesti o odgovornosti svakog pojedinca za budućnost nacije" (Biologija, 3. razred gimnazije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Istočno Sarajevo 2006., str. 192), odstrel je gotovo siguran.

Zašto vaspitačice nemaju djecu?

Jasminka Zećo, autorica udžbenika psihologije, otkriva nam za psihologiju do sada nepoznate stvari: "Neudata žena, koja nema djece, postaje dobra odgajateljica u vrtiću. Svoju suvišnu energiju ona tako sublimira, oplemenjuje. To čine i tetke prema djeci braće i sestara, te djeci daju svoje ljubavi i poklone." (Psihologija, udžbenik za 3. ra-

zred gimnazije, Denfas, Tuzla, 2005., str. 65). Služeći se tom analogijom, mogli bismo zaključiti da i profesori psihologije postaju baš oni koji nemaju dara za tjelesni!?

Ovdje navedeni primjeri samo su neki od velikog broja rodni predrasuda i stereotipa prisutnih u školskim udžbenicima. Osim psihologije i biologije istraživanjem su obuhvaćeni: sociologija, stru-

čni predmeti srednjih medicinskih škola, demokratija i ljudska prava te filozofija i etika. Na osnovu obuhvaćenih primjera lako je zaključiti da postojeći obrazovni sistem promovira jedan isključivi normirani model ponašanja, koji u konačnici podstiče diskriminaciju prema seksualnim i spolnim različitostima i identitetima. Istraživanje možete vidjeti na: www.queer.ba/files/1+1=0fin_0.pdf. ●

PISMA ČITALACA

(povodom istraživanja udžbenika sociologije u BiH)

Nenad Veličković

Gej Sloveni?

U udžbeniku biologije autorskog tima Vojislav Petrović, Mira Pašić, Ljubinka Đulafić i Gordana Cvijić pročitao sam da je "dužnost škole da utiče na formiranje svijesti o odgovornosti svakog pojedinca za budućnost nacije". A u vezi s tim još i: "Bez brojnog i zdravog podmlatka nema ni budućnosti naroda. Ta pojava već ugrožava i sam opstanak našeg naroda." Misli se na pojavu gejeva i lezbijki, koji su nama Slovenima do juče bili strana pojava, jer da nisu, mi bismo danas bili Turci ili Nijemci.

Pozdravljam ovakav angažman i pohvaljujem autore, i u vezi s tim imam konkretan prijedlog za nadležna ministarstva, da se u školi odvaja zdrav podmladak od bolesnog.

Ako mogu postojati dvije škole pod jednim krovom za Bošnjake i Hrvate, zašto ne bi mogle isto tako i odvojene škole za normalne i pedere?

Za bolestan podmladak u starijem uzrastu treba osnovati posebne obrazovno-prevaspitne ustanove, a najbolje bi bilo kasarne ili radne logore, u kojima bi se intenzivno radilo na formiranju njihove svijesti o odgovornosti za budućnost nacije. S poštovanjem,

Kruško Jabuković,
zastavnik u razrednoj nastavi

Polne organe učiniti državnim

Poštovana redakcijo,

U vezi s tekstom iz udžbenika biologije, u kojem se veli da je "dužnost škole da utiče na formiranje svijesti o odgovornosti svakog pojedinca za budućnost nacije, jer bez brojnog i zdravog podmlatka nema ni budućnosti naroda. Ta pojava već ugrožava i sam opstanak našeg naroda." Želim istaknuti da se apsolutno slažem s autorima (Vojislav Petrović, Mira Pašić, Ljubinka Đulafić i Gordana Cvijić) i u tom smislu želio bih pokrenuti usvajanje zakona po kome **polni organi ne pripadaju pojedincima nego naciji, i ukoliko pojedinac tim organima ne raspolaže odgovorno (za budućnost nacije) da mu se ti organi odrežu i presade onima koji su zbog bolesti ili starosti spriječeni da brane opstanak našeg naroda.**

Srdačno,

Skalpel Škarić,
rastavnik u razrednoj nastavi

Energetska politika

Poštovani,

U udžbeniku *Opća psihologija* Elharuna Selimovića pročitao sam: "Neudata žena, koja nema djece, postaje dobra odgajateljica u vrtiću. Svoju suvišnu energiju ona tako sublimira, oplemenjuje. To čine i tetke prema djeci braće i sestara, te djeci daju svoje ljubavi i poklone."

Mislim da je ovo jako tačno i pametno, i predlažem da se odgojiteljicama u vrtićima, koje su majke, daju otkazi, a da se prime neudate žene koje nemaju djece, jer je to najbolji način da društvo sublimira njihovu nerađanjem oplemenjenu energiju.

Ako mogu želje, zamolila bih vas da mi pustite *Nije luda koja se ne uda...*

Vaša Virđa Usidilić,
napasnik u razrednoj nastavi

Seksualni život i seksualna edukacija u studentskim domovima u Sarajevu

O KORISTIMA (NE)OBRAZOVANJA – STUDENT I SEKSUALNE AKTIVNOSTI

Jasmina Bajramović i Osman Zukić

Anketa je pokazala da bi, od 40 ispitanika, njih 29 rado posjećivalo radionice ili seminare na pomenutu temu, dok ostalih 11 navedena tema "ne interesuje"

Posljednjih je godina povećan broj aktivnosti u vezi s poboljšanjem seksualnog i reproduktivnog zdravlja mladih, sa žarištem na maloljetnoj populaciji kao kriznoj grupi. Međutim, šta se dešava kada pojedinac/ka prestaje biti školarac/ka i postaje student/ica? Da li je važeća obaveza obrazovnih institucija da i dalje informišu i educiraju mlade, ili je legalno stečena "samostalnost" legitimno polazište za individualnu edukaciju i prepuštenost samom sebi?

Sarajevski studentski domovi (Studentsko naselje Bjelave i Studentski dom Nedžarići) obezbjeđuju smještaj za cca 2.000 studenata, time čineći jednu frakciju studentske populacije koja je i najpozvanija da govori o problemima s kojima se susreću mladi na vrhuncu seksualne aktivnosti. Krenuvši od ove pretpostavke, posjetili smo SN Bjelave i SD Nedžarići s namjerom da se upoznamo sa zvaničnim stavovima uprave doma, kao i stavovima studenata koji u njemu obitavaju, na temu poznavanja i upućenosti o mogućnostima spomenute naobrazbe u okviru samog doma. Na samom ulazu u zgradu Uprave doma zalijepljen je poster obeshrabrujućeg sadržaja za pitanja koja želimo postaviti; naime, radi se o pozivu na svečano otvaranje mesdžida u okviru SN Bjelave. Kako ćemo

školegijum prvo polugodište

Foto: Emir Vručak

saznati iz razgovora sa članom Udruženja studenata studentskog centra, Harisom Zahirovićem, pitanje pokretanja mesdžida je direktna studentska inicijativa (sprovedena je anketa među stanovnicima doma), dok se o seksualnom obrazovanju – štiti. Saznajemo od Zahirovića da Udruženje nema određenog stava prema ovom pitanju, kao, između ostalog, i studenti, koji nisu pokazali interesovanje za ovu temu. Ovaj će stav potvrditi i predstavnici oba doma. Zaključak: seksualne aktivnosti i nus-pojave istih nisu goruće pitanje za studente niti za one koji ih zastupaju. Da bi studenti – ipak – rado progovorili o problemima koji ih muče na planu seksualnog obrazovanja, govori anketa koju smo proveli među stanovnicima oba doma: od 40 ispitanika, njih 29 bi rado posjećivalo radionice ili seminare na pomenutu temu, dok ostalih 11 navedena tema "ne interesuje".

"Sveukupno poboljšanje životnih uslova" jedna je od, kako zvanično tvrde, osnovnih preokupacija Studentskog centra Sarajevo. Stoga nije najjasnije kako se npr. prevencija spolno prenosivih bolesti ne uklapa u viziju spomenutog poboljšanja uslova, koje bi trebalo implicirati i određen vid interesa rukovodilaca SC Sarajevo za poboljšanje zdravstvenih uslova u prostorima stanovanja. Koliko god bila praćena odobravanjem studenata, sporna je i odluka o postojanju mesdžida unutar studentskih domova kao javnih ustanova, koje bi svojom organizacijskom strukturom trebalo podržavati makar zvanično sekularno ustrojstvo države.

Seksualna i vjerska opredijeljenost

Stanar SD Nedžarići nam je kazao kako studenti ne posvećuju veliku pažnju seksualnom obrazovanju.

“U domu svako ima pravo na svoju vjersku opredijeljenost, dok je seksualna uvijek pod znakom pitanja. Kako je ova prva važnija, tako sam se potpisao i na peticiju za mesdžid i protiv mesdžida”, rekao je S. I.

Kako je anketa pokazala, interes za ovakvu vrstu naobrazbe među studentskom populacijom ipak postoji. Kada bi postojala i zvanična statistika o broju oboljelih od spolnih bolesti, odnosno učestalosti posljedica nezaštićenog odnosa, možda bi se ignorantni odnos odgovornih lica promijenio, počevši od studentskih asocijacija, uprave doma, kao i Zavoda za zdravstvenu zaštitu studenata. Dakle, ako je u interesu države da educira omladinu, kako ne može prevazići stid u educiranju odraslih? ●

Bolje se organizuju oko mesdžida

U razgovoru s upravnikom SN Bjelave Amirom Jelečom saznali smo da postoji slab interes studenata za organiziranje predavanja o seksualnom obrazovanju i odgoju.

“Studenti ne pokazuju interes da organizuju predavanja o seksualnom obrazovanju, a sve što smo do sada pokrenuli nije trajalo dugo, prvenstveno zbog slabog odziva. Studenti se mnogo bolje organizuju kada su u pitanju zahtjevi za otvaranjem mesdžida ili sl., iako u blizini imaju dvije džamije”, rekao je Jeleč, dodavši kako ne postoji inicijativa Zavoda za zaštitu zdravlja studenata za pokretanje sličnih edukativnih predavanja.

“Iz Zavoda nismo dobili slične zahtjeve. Da se primijetiti da tamošnje osoblje mnogo ne zanima pokretanje edukativnih sadržaja, bez obzira što svaki student mora platiti za izdavanje zdravstvenog uvjerenja”, dodao je Jeleč.

Manjak radionica

U SD Nedžarići i SN Bjelave proveli smo anketu, a na anketna pitanja nam je odgovorilo 40 ispitanika, stanara jednog i drugog doma, jednog i drugog spola, starosti od 18 do 25 godina.

Rezultati:

- 15 od 40 ispitanika je odgovorilo kako je upražnjavanje seksualnih odnosa u studentskom domu česta pojava, dok je njih 25 odgovorilo suprotno,
- 11 od 40 ispitanika smatra da se politika studentskog doma odnosi negativno prema navedenim pojavama (ukori i opomene), dok je 29 kazalo kako je odnos neutralan,
- 5 od 40 ispitanika se nikada nije susrelo s radionicama na temu seksualnog obrazovanja, a da su u organizaciji studentskog doma, dok je njih 35 kazalo da nisu postojale radionice na pomenutu temu,
- 5 od 40 ispitanika je kazalo kako postoji inicijativa za pokretanje radionica na temu seksualnog obrazovanja, dok njih 35 nije naišlo na takvu inicijativu,
- 11 od 40 ispitanika ne pokazuje zainteresiranost za teme seksualne edukacije, dok njih 29 interesuju navedene teme i rado bi posjećivali slične radionice.

Kondoma nema

Prema informacijama iz SD Nedžarići i SN Bjelave, ne postoji nijedno prodajno mjesto u okružju doma gdje bi studenti mogli kupiti prezervative. Tako nam je prodavačica u Trgovini na malo broj 1 JU Studentski centar Sarajevo na Bjelavama, I. Z., kazala kako se u toj radnji ne prodaju kondomi.

“U ovoj trgovini nikada nismo prodavali kondome, a, prema mojim informacijama, studenti ih kupuju u trafikama izvan doma”, rekla je I. Z.

Kažimo da se u hodnicima SD Nedžarići mogu kupiti elektronske dopune za mobilni telefon, dok ne postoje automati sa prezervativima.

Slučaj homoseksualac

Upravnik SD Nedžarići Enver Gežo nam je ispričao slučaj homoseksualca koji je bio primoran da napusti dom.

“U domu je stanovao student koji se izjasnio kao homoseksualac što je izazvalo negodovanje kod njegovih kolega u domu. Upravo smo od drugih studenata dobili zahtjeve da on bude smješten u zasebnu sobu, na što nismo mogli odgovoriti. To nam govori da studentska populacija ne prihvata takav oblik seksualne orijentacije”, kazao je Gežo, dodavši kako je rukovodstvo SD Nedžarići raspoloženo da ustupi prostorije stručnom osoblju koje bi predavalo o važnostima seksualnog obrazovanja.

Asocijacija XY

Razgovarali smo sa članovima Asocijacije za seksualno i reproduktivno zdravlje XY, nevladine i neprofitne organizacije koja, između ostalog, aktivno radi na unapređenju i promoviranju seksualnih i reproduktivnih prava te poboljšanju pristupa informacija o seksualnom i reproduktivnom zdravlju. Feđa Mehmedović, master trener i Zvezdana Jakić, psihologinja, izjavili su za Školegijum da podstrek obrazovnih institucija (fakultet), samim tim i studentskih domova, apsolutno ne postoji. Članovi organizacije sami preuzimaju inicijativu za moguća predavanja, radionice i seminare.

“Svjesni smo manjka ovog vida edukacije kod studenata. Organizovali smo jednom prilikom predavanja u SN Bjelave, međutim, da li zbog stida ili neinformiranosti o ovim aktivnostima, odziv studenata/ica je bio jako slab. Želimo istaknuti da se radi o prijateljskom centru, koji nudi, pored edukacije, besplatne preglede na našoj klinici, kao i sve vidove zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja”, rekao je Mehmedović.

Bez statističkih podataka

U prostorijama JU Zavod za zaštitu zdravlja studenata UNSA nismo naišli na razumijevanje stručnog osoblja kada su u pitanju teme seksualnog obrazovanja, prevencije i savjetovališta. Specijalista ginekologije dr. Almina Jusić je potvrdila kako postoje interesi studenata za prevenciju i preglede, ali nije željela otkrivati bilo kakve statističke podatke ili broj pregleda, odnosno abortusa, što smo tražili.

“Postoji interesovanje studenata, ali više od toga vam ne mogu reći. Slažem se da je seksualno obrazovanje jako važan segment društva, što ne znači da u Zavodu možemo davati informacije drugog tipa”, rekla je dr. Jusić, opravdavajući sumnju da bh. društvo posvećuje malu ili nikakvu pažnju ovom segmentu života.

Kotromanići, pa reis

Svakako su promotivni plakati važan, a možda i nezaobilazan dio u edukaciji studenata, ali plakati na ulazima u Studentski dom Nedžarići, odnosno Studentsko naselje Bjelave otkrivaju stvarne interese sarajevskih studenata. Tako smo, npr., na glavnom ulazu u SN Bjelave naišli na plakate koji stanare pozivaju na svečano otvaranje mesdžida SN Bjelave (5. januara), kao i na promotivni plakat kožnih omota za indexe *Kako ću zaštititi svoj index*. S druge strane, u Nedžarićima se studenti pozivaju na predavanje reisa Mustafe ef. Cerića (6. januara), dok je znatno istaknuto porodično stablo bosanske dinastije Kotromanića. Ni na jednom vidnom mjestu nije bio istaknut nijedan plakat koji bi studente upozoravao na zaštitu od spolnih bolesti, odnosno pozivao na tribine o seksualnom obrazovanju, dok su nam upravnici domova kazali kako takvi plakati postoje.

UZ OVAJ IZBOR

Poštovani čitaoci (nastavnici, roditelji, članovi uprave, prosvjetni savjetnici, inspektori, ministri...)

Pred vama je izbor tekstova koji su objavljeni u dvolistu Školegij, na duplerici časopisa Superoglasi, tokom 18 sedmica, utorkom, od sredine septembra 2010. do sredine januara 2011.*

U prvom broju objavljen je program redakcije:

“Školegijum, dvolist za pravednije obrazovanje, pokrenut je s namjerom da se obrati s tako neočekivanog mjesta u namjeri da otvori prostor za dijalog o boljem školstvu. Postojeće je loše, korumpirano i pretvoreno u zloćudno sredstvo nacionalističke indoktrinacije. To ne vidi samo onaj ko to ne želi vidjeti.

S iskustvom nastavnika, roditelja, đaka, novinara, naučnika i građana Bosne i Hercegovine namjeravamo pisati o temama vezanim za obrazovanje: o zakonima, diskriminaciji, neprohodnosti, o pozitivnim primjerima, o dobroj i lošoj praksi, o kolegama za uzor, ali i onima za sramotu, o stručnim ispitima, o udžbenicima i biznisu, o djeci taocima. Nećemo voditi računa o nacionalnoj korektnosti, ma šta to bilo. Napadaćemo pojave, ne ljude, tražiti odgovornost a ne senzaciju, pisati kratko, s jasnim pitanjem na početku i s jasnim odgovorom ili stavom na kraju, kritikovati ne zbog zabave nego zbog promjene. Potrebno je više svjesnih šta je u školstvu loše, zašto je loše i koliko je loše, šta može bolje, kako može bolje i zašto treba bolje. Pisaćemo poštujući jezik a ne norme. Okupljajući tekstove u korice ovog magazina želimo omogućiti svim sadašnjim i budućim sagovornicima da nadoknade propušteno, i da se pozvani iznesenim činjenicama i stavovima uključe u uvijek korisnu i dobrodošlu raspravu o školstvu i obrazovanju.” ●

* Manji broj tekstova je neznatno izmijenjen (zbog promjene formata stranice, i prilagođavanja magazinskog konceptu). Nastojalo se da izmjene ne promijene smisao i ton ranije objavljenih tekstova.

Redakcija: **Namir Ibrahimović**, profesor književnosti, nastavnik i voditelj nastavnog procesa u OŠ "Safvet beg-Bašagić". **Enes Kurtović**, diplomirani inženjer agronomije, radi u udruženju TERRA SANA u Sanskom Mostu, autor tri zbirke poezije, bloger (sektorg.blogspot.ba). **Amer Tikveša**, magistar književnosti, zaposlen u magazinu *Dani*. **Dijala Hasanbegović**, slobodna novinarka, diplomirala Komparativnu književnost i bosanski, hrvatski, srpski jezik u Sarajevu. **Jasmina Bajramović**, studentica književnosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. **Osman Zukić**, student književnosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. **Asim Delilović**, docent na Akademiji likovnih umjetnosti u Sarajevu, grafički urednik. **Srdan Arkoš**, profesor književnosti u penziji, lektor. **Boriša Gavrilović**, inženjer mašinstva, tehnički urednik. **Nenad Veličković**, književnik, docent na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, autor projekta i odgovorni urednik.

Saradnici: **Sanjin Fazlić**, akademski grafičar, radi u JP BH Pošta Sarajevo, dobitnik više domaćih i međunarodnih nagrada za strip i grafički dizajn. **Vuk Bačanović**, profesor historije. **Mirjana Mavrak**, profesorica na Odsjeku za psihologiju i pedagogiju Filozofskog fakulteta u Sarajevu. **Almir Alić**, književnik iz Tuzle. **Belma Bećirbašić**, magistrica je rodnih studija. **Lamija Begagić**, književnica, urednica dječijih časopisa *Palčić* i *Kolibrić*, dobitnica više nagrada za priče. Organizira radionice na razne teme u školama i vrtićima, pedijatrijskim klinikama i domovima za nezbrinutu djecu. **Adisa Demirović** je učiteljica zaposlena u OŠ "Olovo". Njen dosadašnji učiteljski rad uglavnom je vezan za rad u područnim školama i kombinovanim odjeljenjima. **Esmir Salihović** je pedagog, zaposlen u OŠ "Edhem Mulabdić" u Sarajevu. Produženi boravak je tema njegovog magistarskog rada. **Ružica Marjanović** radi kao profesorica u Užičkoj gimnaziji; organizuje književni festival *Na pola puta*. **Branka Cović** je pedagoginja zaposlena u OŠ "Lučac" u Splitu. **Semira Džanić** je studentica BHS jezika i književnosti u Sarajevu. **Mirnes Sokolović**, magistar književnosti, urednik časopisa (*Sic!*). **Azra Rizvanbegović**, nastavnica u OŠ "Čengić Vila" u Sarajevu. **Emir Vručak**, student medicine u Sarajevu. **Citati preuzeti iz:** Đuro Sušnjić, *Ribari ljudskih duša*, Čigoja štampa, Beograd, 2008.; John Taylor Gatto: *Oružja za masovno poučavanje*, Algoritam, Zagreb; Konrad Paul Liessmann, *Teorija*

neobrazovanosti, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2008.; Andreas Urs Sommer, *Umijeće sumnje*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2009.; Hanna Arendt, *Kriza u obrazovanju: između prošlosti i budućnosti*; Žak Gone, *Obrazovanje i mediji*, Clio, Beograd, 1998.; *Hrabrost podučavanja, Metodika: Časopis za teoriju i praksu metodika u predškolskom odgoju, školskoj i visokoškolskoj izobrazbi*, Vol.9 No.17 Prosinac 2008. (Cit. iz originala: Parker J. Palmer: *The Courage Of Teaching: Exploring the InnerLandscape of a Teachers Life*, San Francisco, U.S., Jossey-Bass Inc., str. 248); Dubravka Ugrešić, *Napad na minibar*, Fabrika knjiga, Beograd, 2010.; Deni de Ružmon, *Eros i mit*, u: *Goropadni eros, ogledi o erotizmu*, Prosveta, Beograd, 1982.; Kathleen Taylor, *Ispiranje mozga*, Algoritam, Zagreb, 2006.; Artur Schopenhauer, citat preuzet iz *Sociologija kulture*, Krug 99, Sarajevo 2003.; Soren Kjerkegor *Stajalište (moga autorskog rada)*, Princeton University Press, 1998.

Slika na str. 6: Rene Magrit; Fotografije/ilustracije za *Dnevnik nastavnika: Omnibus*; Skenirani testkovi o Ani Frank, na stranicama 28. i 29, iz čitanki za sedmi razred osnovne škole za 2010. godinu. (Izdavači: NAM, Svjetlost, Sezam); Naslovna strana, logo, svi crteži u naslovima poglavlja i posteru na str. 4. i 118: Asim Delilović; Satirični te(k)stovi na str. 6, 16, 32, 57, 76, 79, 82, 94, 100-101, 103, 105, 110, 121, 123: Nenad Veličković. Na str. 66, 97: Enes Kurtović; Pjesma *Presuda* na str. 31. iz zbirke *Sektor G*, Sarajevo, 2010.; Poster na str. 48. Nenad Veličković. Svi do sada objavljeni brojevi dostupni su na internetu, na adresi: www.omnibus.ba/skolegijum

Slobodno kopiranje i printanje.
E-mail redakcije: skolegijum@gmail.com

Izdavač: Fond otvoreno društvo Bosne i Hercegovine

Tiraž: 5.000 primjeraka

Štamparija: Unioninvestplastika dd Sarajevo

Sarajevo, 2011. ●

Autor stripa: Sanjin Fazlić

MI PROGRAM

